szolgálat

EMBERIBB KERESZTÉNY
KERESZTÉNYIBB EMBER

A tartalomból:

Emberélet isteni minőségben
Állapotbeli kötelességeink
Gondolatok a becsületességről
A hétköznapok teológiájából
Érett emberséggel
Becsületesség az autókormánynál

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

65. szám 1985 Húsvét

TARTALOM

Emberibb keresztény – keresztényibb ember 3

TANULMÁNYOK

Csőgl János: Emberélet isteni minőségben 5
Lelóczky Gyula: Állapotbeli kötelességeink a teljes keresztény valóság fényében 10
Ritter Márton: Gondolatok a becsületességről 19
Németh József: A hétköznapi dolgok teológiája 25
Hegyi György – Antal Pál: Érett emberséggel 34
Maurice Bellet: Becsületesség az autókormánynál 40
Sajgó Szabolcs: Aki keresett – és talált 48

AZ EGYHÁZ SZAVA

A pápa beszéde Caracasban 56
Buzdítás a kiengesztelődésről és a bűnbánatról 60

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

II. János Pál Közép- és Dél-Amerikában (R. – Róna Gábor) 68
Vatikáni beszámoló (Szabó Ferenc) 73
Három gyöngyszem (Farkasfalvy Dénes) 77
A Tabernákulum előtt (Alexia) 79
Levelek a misszióból 80
Levelesládánkból 83
Papi jubileumok 85

KÖNYVSZEMLE

Innen és túl. Versek az Isten-kereső emberről (Szabó F.) 86
Magyar Katolikus Almanch 1984 (András I.) 87
Bánk József: Igére vár a nép (Hegyi György) 89
Sziénai Szt. Katalin: Levelek (Margit nővér) 89
Hajnal Róbert – Hajnal György: Engedjétek hozzám jönni (Teleki B.) 90
Gisbert Greshake: Helytállás a pusztában; Joachim Illies: Úton (K. L.) 91
Tóth Imre: Emlékezés egy népfőiskolára (Békési I.) 92

HALOTTAINK 93

Léh István Sch. P. (Holl Béla) 94
Pogány János Sch. P. (Dávidházi Tamás) 95
László József P. Vid O. F. M. (Confrater) 96
Pálfi Géza (Confrater) 98
Hitter József S. J. (Dr. J. K.) 99
Tóth Zoltán (Tanitványa) 100
Újfalusi (Lingauer) István (Tanára és plébánosa) 101
Bánhidi László (D. A.) 103
Csató Gyula (Lónay Ödön) 104

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer: Trägerverein U. C. H., A-9020 Klagenfurt, Kaufmanngasse 2. — Für den Inhalt verantwortlich: Dr. Emmerich Rácz, A-7000 Eisenstadt, Reichlgasse 5a. — Herausgeber und Verleger: György Hegyi, A-9800 Spittal/Drau, Litzelhofenstraße 9. — Kiadó és levelezési cím: Hegyi György / Szolgálat, A-9800 Spittal/Drau, Litzelhofenstraße 9. — Druck: Eisenstädter Graphische GesmbH, A-7000 Eisenstadt, J. Haydngasse 10.

EMBERIBB KERESZTÉNY — KERESZTÉNYIBB EMBER

Van aki megütközik, hogy Jézus mily „keveset" követelt attól, aki az Istenhez vezető útról kérte ki tanácsát. Csak a tízparancs második táblájának főbb pontjait? Olyasmit, ami mindenkire érvényes, „pusztán emberit", a normális emberi kapcsolatok „elemi követelményeit"? (vö. Mt 20,16kk).

Mások talán ajkbiggyesztve hallgatják az intelmet. Nem „rájuk vonatkozik", mert úgy vélik, hogy gyermekkoruk óta mindezt megtartják.

Szent Pál pasztorális levelei azonban elgondolkoztathatnak. A második és harmadik keresztény generációnak adott utasításai alaphangja nagyon a mindennapi erkölcsös életre irányul. „Amit a népek apostola leveleiben ismételten megfigyelhetünk — ti. hogy az üdvösség meghirdetését elválaszthatatlanul egybeköti a felhívással az erkölcsösségre —, az a Titusznak írt levélből is elénk tárul." (Reuss J.: Der Brief an Titus, Patmos Vlg.) A meghívottaknál, püspököknél és diakónusoknál túlzottnak találhatjuk sürgetését: legyenek „kifogástalanok, ... nem pedig iszákosak vagy erőszakoskodók, ... kétszínűek ... vagy piszkos haszonra lesők" (1Tim 3,2-12). Mintha megérezte volna a veszélyt: a legmagasztosabb hivatás sem mentesít esetleges erkölcsi botlásoktól, a magasra törő eszményi szemlélődés elfeledtetheti az „elemi követelmények" betartását. Észre sem vesszük, hogy magunkat általtjuk azzal, hogy „ezeken már túl vagyunk". Ha felhagyunk a kellő óvatossággal és kitartó bevetéssel, környezetünk botránkozik meg a szavaink és mindennapi életünk között tátongó szakadékon. A keresők előtt pedig komoly akadályt, vagy legalább is kibúvót jelenthet, ha a keresztény „még csak nem is becsületes ember".

A keresztény élet nem etikai rendszer, nem is pusztán erkölcsös életvitel. Az istengyermeki újjászületés örömhírének testet kell öltenie a mindennapok emberi kapcsolataiban. A kívülállók számára számtalanszor ez a legfontosabb jel: itt mérik le, mennyire „életképes" a krisztusi megváltás. Még a kis hibák is komolynak számíthatnak azoknál, akik azt állítják, hogy teljesen elkötelezték magukat az emberré lett Ige követésére.

A kiteljesedett, emberibb élet gyakran lemondást kíván saját igényeinkről. Főként, ha valóban következetesen és minden csábítás ellenére vállaljuk az eszményibb életformát. A hagyomány szerint, a Titusznak írt levél a krétaiakat tartotta szem előtt, akikről az élt a köztudatban, hogy becstelenek, naplopók, hazugok. Micsoda emberfeletti erőbe kellett az első kereszténynek kapaszkodniok, hogy kiemelkedjenek

ebből a hömpölygő árból. Csak az isteni kegyelemtől támogatva sikerült szakítaniuk „evilági vágyaikkal" (Tit 2,12) és keresztényibb emberré lenni.

Korunkat ismét hasonló áramlat fenyegeti. A fogyasztásra berendezett társadalom legfőbb elvei közé tartozik, hogy „minél több élvezetet, inyencfalatot, a legkisebb erőfeszítéssel", és majdnem erkölcsi meggondolás nélkül. A mai keresztény is érzi, hogy nem elég csak arra hivatkoznia, hogy „magamnak tartozom" a becsületességgel, az emberiességgel. A hit legmélyebb és legfelemelőbb gyökereihez és erőforrásaihoz kell visszatérnie, hogy valóban kiteljesedett, keresztényibb életet élhessen. Saját erejéből képtelen ellenállni a „mindenki ezt csinálja" megalkuvásnak.

A kérdés és a megoldás velejét nagyszerűen foglalja össze Csőgl János *tanulmánya. A vallás és az erkölcsös, rendes élet egybeötvöződik, mert a keresztény élete isteni minőségű!*

A gyakorlatban szinte vége nem szakadna, ha a keresztényibb és emberibb életforma minden fontosabb összetevőjét fel akarnánk sorolni. Ritter Márton *tanár és iskolaigazgató a becsületesség témakörét emeli ki. Az ifjúság viselkedéséből vett példáin keresztül láthatjuk, hogy a külső és belső élet egysége alkotja az igazi becsületességet.* Hegyi György *és* Antal Pál, *a II. Vatikáni Zsinat alapján elmélkednek néhány alapvető magatartásról (pl. megbízhatóság, szilárdság, figyelmesség), amit minden embertől, főleg a közösségben tevékenykedőktől elvárunk, ha érett emberségről beszélünk.*

A mindennapi becsületesség egyik fő mércéje a kötelességteljesítés. A lustaság és munkakerülés ma is szedi áldozatait. Teljesítményre berendezett rendszerünkben azonban legalább olyan fontos, hogy állapotbeli kötelességeinket szívből elfogadjuk, aggódás nélkül kezdjük, odaadóan s örömmel végezzük, és imával kísérjük. Ezt követeli meg — írja Lelóczky Gyula *— a teljes keresztény valóság. — Viszonylag új és gyakran „explozív" tér nyílik a keresztényibb becsületesség gyakorlására a volán, a kormánykerék mellett. Hányszor használjuk az autót agressziv itásunk kiélésére, státusnak fitogtatására! Mily ritkán jele a kocsi az emberek igazi kapcsolatának! Erre mutat rá — főleg mélylélektani szempontból —* M. Bellet, *a francia Christus c. lap munkatársa.*

A mindennapi élet szürkesége hamar elfásíthatja legjobb feltételeinket, kiöli a lelkesedést. Németh József *segít, hogy a megszokott munkák, személyek, tárgyak és körülmények melegséggel, éltető tartalommal töltekezhessenek; megtanít krisztusi fényben szemlélni az utat, a padot, az igent, a nemet...* Sajgó Szabolcs *pedig Dorothy Day arcélét rajzolja meg, aki egész életében — bár néha kerülő utakon — az igazságosságért, az emberek közötti emberibb kapcsolatokért küzdött.*

TANULMÁNYOK

Csőgl János

EMBERÉLET ISTENI MINŐSÉGBEN

Talán a felvilágosodás kora óta szokás az istenes élettel kapcsolatban így beszélni: „Mi jobb, ha vallásos, vagy ha rendes, becsületes, jó ember valaki?!" Manapság mintha eltűnt volna ez a támadó élű kérdés. Helyet adott egy még szélsőségesebb felfogásnak. Sokan egyszerűen hobbinak tartják a vallásos buzgóságot: aki akarja, csinálja, de nem sok értelme van az egésznek a gyakorlati élet szempontjából.

Nem célom hadakozni e két vélekedés ellen. Inkább arra a keresztény önvizsgálatra indító tényre szeretnék rámutatni, hogy ezeknek az ítéleteknek van reális alapja: a vallásosnak ismert személyek egy részének életvitele. Úgy látszik, a tapasztalati tények nem mindig és nem eléggé igazolják, hogy a buzgón vallásosak az emberség terén is kitűnnének, fölébe nőnének a nem hivőknek, vagy hogy értelmesebb lenne az életük.

Úgy érzem, mintha egyházunk praxisa tulságosan és némi egyoldalúsággal hangsúlyozta volna a hitbuzgalminak nevezhető cselekedetek fontosságát: mise, péntek, imádság, szentségek. Kitűnik ez többek között abból, hogy ezeket sokkal inkább és tulzóan szankcionálta a keresztény erkölcstan a halálos bűn kimondásával. Egy falás hús pénteken, egy ötperces imarész elhagyása a papi zsolozsmából, a szentségi böjt egy korty vizzel való megszegése – megannyi poklot érdemlő vétek. Nem csoda, ha a hivő nép korántsem tudta és érezte ilyen nyomatékkal súlyos vételnek azt, ha pl. az anyós pokollá tette a fiatalok életét, vagy ha hanyag és megbízhatatlan volt valaki a munkájában, esetleg nem törődött idős szüleivel. Nem sok örvendetesebb van egyházunk életében, minthogy a legutóbbi zsinat óta e téren gyökeresen más gondolkodás honosodott meg az igehirdetésben.

Ez a hangsúlybeli változás nem valami új dolog a kereszténységben, inkább az ősihez való visszatérés. Már az apostoli igehirdetés jézusi kijelentésként ismerte azt a mondást, hogy hiába „Uram, Uram"-ozik valaki, mégis kárhozatra ítélt, ha nem cselekszi a mennyei Atya akaratát. Mégpedig nemcsak hitbuzgalmi cselekedetekkel, hanem egész emberi magatartásával. Az ítéletről beszélve az evangélium nem azt tartja elsőrendűnek, mennyit jámborkodott valaki, hanem hogy milyen mértékben segített a bajban levőkön. Az is közmeggyőződés volt, hogy a hit tettek nélkül halott. Az apostoli levelekben lépten-nyomon olvasunk olyan hosszú listákat, amelyek felsorolják, milyen mindennapi tettek és maga-

tartásformák segítenek üdvösségre, illetve zárnak ki Isten országából. A Jelenések könyve szerint is hétköznapi cselekedeteink vannak feljegyezve az ítélet alapjául szolgáló könyvekben.

* * *

A felvilágosodás korában az említett támadásra úgy válaszolt a lelkipásztori gyakorlat, hogy elhagyta a predikációkból a hitigazságokat, és merő moralizálásban élte ki magát. Ezt a hibát ma feltétlenül el kell kerülnünk. Nem hirdethetünk és nem élhetünk egy, a hit dolgait, a szentségeket, az imádságot mellékesnek tartó, csupán emberileg erkölcsös kereszténységet. Mert a cselekedetek fontosságának hangsúlyozása mellett, sőt azt megelőzve azt is kimondja az isteni üzenet, hogy a hit alapvetően fontos. Annyira, hogy aki nem hisz, elkárhozik. Azt viszont hangsúlyoznunk kell, hogy a hitigazságok nem elvont ismereteket adnak. Minden dogma a mindennapi életet szolgálja, mert végelemzésben Krisztusra vetnek fényt. Arra a Jézusra, akinek életstílusát magunkévá tenni — kis és nagy dolgokban — annyi, mint hiteles kereszténynek lenni. A teljes értelemben hívő ember nem egy szent ideológiát vagy tanrendszert tesz magáévá, hanem a személyes Jézust fogadja be, az ő lelkületét teszi élete belső mozgatójává. Ha nem így van, akkor az a hit halott, és nem üdvözít.

* * *

Az emberiség létének kezdetétől arra tört, hogy olyan legyen, mint az Isten. Éva ezért kóstolt bele a bűnt jelképező gyümölcsbe. A mai ember is istenesdit játszik. Amikor például gátlástalanul pozíciókra tör, és pozíciókban tetszeleg. Amikor státusszimbólumokkal kérkedik. Amikor lenézi a tömegeket, az egyszerű embereket, a „páriákat". Amikor valódi igényeinek, képességeinek és az ésszerűségnek nem megfelelő, palotányi családi házakat épít. Amikor a fiatalember bőgeti a motort, az autós „repeszt" az országúton. Amikor valaki az éjszaka, az aluljáró, a vállalat vagy a hivatal királyaként tetszeleg. Amikor minden nőt, illetve minden férfit meg akar hódítani. Amikor csömörig élvez mindent, lehetőleg márkás minőségben. Amikor kérkedik és másokat leszól. És főleg, amikor úgy érzi, minden szabad, ha jólesik, ha az ösztöne diktálja. És ő maga mondja meg, mit engedhet meg magának.

Jól meg kell értenünk: Istenünk nem ellenzi az ember megistenülését, hanem inkább megköveteli. Jézus mondta, hogy tökéletesek legyünk, mint a mennyei Atya tökéletes. Csak azt mondja az Úr: Ne a magatok önző, egocentrikus beállítottsága és naív istenképe szerint akarjatok felemelkedni! Olyanná legyetek, amilyen igazán az Isten.

Ezért is akarta, hogy emberré legyen Egyszülöttje. Benne, Jézusban mutatta meg az Atya: Nézzétek, így él az Isten emberéletet, őt kövessétek, vele azonosuljatok!

Jézus személyében, életmódjában és tanításában azt üzente Teremtőnk, hogy Istent a határtalan jóindulat és szeretet, a teljes felelősségvállalás és segítőkészség, az egyszerűség, sőt valami felfoghatatlan alázat, a tökéletes en-

gedelmesség, odaadás és szolgálat szelleme, a szelíd türelem, az önzetlen alkotás, a szegénységre és a lemondásra, önfegyelemre való készség jellemzi. Akit eltölt és irányít Jézusnak ez a lelkülete, az éli isteni minőségben emberéletét. Ez az egyedül hiteles keresztény életmód.

Urunk olyan boldogságot ígért nekünk végső beteljesedésül, amely részvétel és részesedés Isten sajátos, felfoghatatlan és végtelen boldogságában. Ámde isteni módon csak az tud boldoggá lenni, ezt a boldogságot csak az képes élvezni, aki úgy él, mégpedig az emberi lét teljes skáláján, a mindennapokban, amint Isten élte az emberségét. Aki így éli meg vallását, annál nem vetődhet fel az említett kérdés, hogy „Mi jobb?!", mert ez a legjobb: egész és teljes emberéletünket isteni minőségben élni. És ez egyáltalán nem nevezhető hobbinak, hiszen a hobbi tevékenység a tulajdonképpeni emberi élet mellett. A hiteles, élő hitű kereszténység viszont maga a mindent átfogó és magába foglaló életvezetés.

* * *

Jézus igazán és teljes értelemben ember. Ugyanakkor emberségét beragyogja az ő Isten-személyisége. A vele azonosult élet is a maga egész valóságában igazi emberélet, de isteni minőségben.

Itt felmerül a kérdés: Mi teszi isteni stílusúvá mindennapjaink gyakorlatát? Az alázatos, szolgáló, önfeláldozó szeretet. A puszta emberség maga az önzés. A csak-ember életének mozgatója, ösztönös és értelmi-akarati beállítottsága ez: nekem jó legyen! A krisztusi ember alapállása a szeretet másokért levése: szolgálni akarja Istenét, embertársait és ezt az emberi világot.

Az önzés, ha egészséges, önmagában nem erkölcstelen, csak nem eléggé, nem isteni minőségben erkölcsös. Nézzük ezt egy-két példán.

Az önző csak-ember is belátja, hogy neki is jobb egy olyan légkörben élnie, amelyben akkor is tilos lopni, ha az ember nagyon megkíván valamit. A krisztusi ember ezen túlmenően egyáltalán nem akar tobzódni az anyagi javakban, és minden vagyonával kész másokat szolgálni, pártolja azokat a törekvéseket, amelyek a vagyoni kiegyenlítődést célozzák.

A pusztán ember is beláthatja, hogy nem szabad elrontania házastársa életét, nem lehet hozzá hűtlen. Ahhoz viszont már isteni minőségű gondolkodás és életstílus szükséges, hogy valaki akkor is, holtig fenntartsa párja iránti hűségét, ha az hagyta el őt, még ha önlelkében is kihült a szerelem érzése. Az élő hitű házasember szeretetének nincs határpontja, és felülemelkedik saját érzésein, iparkodik megnevelni azokat.

A csak embernyi ember is elismeri, hogy nem lehet ember embernek farkasa. Így hajlandó tiszteletre, udvariasságra, megértésre, bizonyos megbocsátásra. De az igazsághoz tartja magát: ismer megbocsáthatatlan bűnt, ismer olyan embereket, akikkel szemben már nem kötelező jónak lennie. A keresztény szeretet túlmegy az igazságosságon. Nem kíván szemet szemért, nem is hétszer, hanem hetvenszer hétszer bocsát meg, és ha megütik jobb arcát, oda-

nyújtja a másikat is. Inkább kárt szenved, de semmiképp nem akar haragot. Nemcsak alkalomadtán segít, hanem egész életét mások szolgálatának szenteli.

Az átlagos ember is lehet jó, de bizonyos „ésszerű" határok között. A valóban keresztény ember a kívülállók szerint már „után" jó. Valójában azonban nem oktalan a határokat nem ismerő szeretet. A hivő bölcsen óhajt szeretni, a világ szemében csak azért látszhat ostobának, mert mások az Isten gondolatai, mint az emberekéi, és a keresztény a Szentlélek okosságára bízza magát.

Bárki tapasztalata lehet, hogy sok nem vallásos ember magatartása vagy némely cselekedete is meghaladja a pusztán emberi tisztességet és erkölcsösséget, elmehet egészen a szeretet, jóság hősiességéig. Őket nevezi a ma hittudománya anonim kereszténveknek. Róluk áll az, hogy nagyon közel állnak Isten országához. Habár kifejezetten nem hisznek, életvezetésükben mégis a krisztushit csillámlik. Az alázatos, önfeláldozó, szolgálni óhajtó szeretet bárki életmódját isteni minőségűvé, üdvösségre méltóvá teszi.

* * *

De képes-e az ember parancsszóra vagy akár a menny ígéretének nyomán ekkora átváltásra? Képes-e arra, hogy a természetébe írt „nekem jó" keresését felcserélje az önmagát feláldozó szeretet mindennapi gyakorlatára? Tehát tud-e az ember isteni minőségűvé válni a maga kenyerén, valamilyen nagy erőfeszítéssel? Semmiképp! Erre csak az képes, aki belülről átalakul, lényében lesz isteni minőségüvé, olyan életerővel telik el, amely képesíti a Jézussal azonosult életre. Itt világlik ki a szentségek jelentősége. Rögtön meg kell jegyeznünk, sok anonim keresztényre gondolva, hogy létezik vágyszentség is.

A belső más minőségűvé levést, megistenülést adja meg a Szentlélek a keresztségben. Ezt az életerőt fejleszti tovább a nyilvános tanúságtétel irányában a bérmálás. Ezt a természetfeletti képességet táplálja az eukarisztia, és adja vissza vagy gyógyítja a bűnbánattartás szentsége. A házasság szentsége a közös-egy életet, a betegek szent olaja a végső sorvadás életszakaszát segíti isteni minőségben megélni.

Márcsak ezért sem moralizálhat egyoldalúan az igehirdetés, hanem nyomatékosan kell szólnia a szentségekről. Nem mellőzhető az imádság, az önmegtagadás, az aszkézis hirdetése sem. Mert a szentségek csak képességet adnak az isteni stílusú életre, de ezt a képességet saját erőfeszítéssel és az Úr kért segítségével kell uralomra juttatnunk, mégpedig fokozatosan, egyre teljesebben a gyakorlatban.

Ám tudnunk kell, hogy az ima, a szentségek, a jámborság gyakorlatai mindenkor a teljes életet, a praxist kell szolgálják. Mária és Márta esete — Jézus náluk való vendégeskedésével kapcsolatban — nem azt köti a lelkünkre, hogy egyoldalúan csak az ige hallgatói legyünk, vagy hogy mindent és mindenkit kizárva, mindig csak kettesben óhajtsunk lenni az Úrral, elhanyagolva az élet gyakorlatát, az emberek és a világ szolgálatát. Itt csak arról van szó, hogy az ige, a hitbeli elmélyülés, a szentségek, a jámbor cselekedetek, az ima annyi-

ban elsőrangú, hogy ezek az alapjai az isteni minőségű élet gyakorlatának, a keresztény élet mindennapjának.

* * *

Azt a helytelenül vallásoskodó ember is vallja, hogy szót kell fogadnunk Istennek, mert ő parancsol és ítél. Az isteni minőségben élni akaró túljut ezen. Nem parancstartó módon akar keresztény lenni. Hiszen a törvény mindig olyan, hogy nem tudja magába foglalni sem az életet, sem az emberi személyiséget. A Jézussal bensőleg és a gyakorlatban azonosult ember lelkülete lesz isteni minőségűvé. Nem csupán az írott törvényekre figyel, hanem Jézusra, az ő alapállására, lelkületére, azt iparkodik magáévá tenni.

Ebben a törekvésében a hivő nem másolja Jézust, nem csak „megjátsza" Krisztust beleélően vagy alakítva. Tudja, hogy kinek-kinek a maga személyes és egyéni adottságai, feladatai, körülményei és indíttatásai nyomán kell kialakítania életét, ennek nyomán személyiségét, egyéniségét, karakterét. Valamennyiünk élete külön-külön egyetlen és megismételhetetlenül más. J é z u s s z e l l e m i s é g e a lényeg, a minőséget adó. Ilyen módon lesz nemcsak üdvözítővé, hanem vonzóvá is életünk. Így tanúskodunk arról, a másokat is megindító hitünkről, meggyőződésünkről, hogy Jézus lelkülete képes boldogságra segíteni és értelmessé tenni bárkinek az életét.

* * *

Ez az, amiről az Írás azt mondja, hogy Isten országának bennünk kell lennie és alakulnia. Itt eszünkbe kell, hogy jusson: nemcsak bennünk, hanem köztünk is él az Isten országa. Ebből következik, hogy a Krisztussal azonosult, az isteni minőségű élet nemcsak a személyeknek, hanem magának az Egyháznak, minden nagy és kis közösségének kötelessége. Az Egyház nem engedheti meg magának, hogy csak tanít, parancsol, szentségeket oszt, szervez és közösen imádkozik. Az Egyháznak élnie kell a krisztusi életet: a saját berkeiben megnyilvánuló, valódi közösséget alkotó szeretetben és az emberek, az emberiség, a világ szolgálatában. Az értünk élő Jézus szellemében tudnia kell, hogy nem az emberek vannak az egyházért, hanem az egyháznak kell egészen az emberekért lennie.

* * *

A keresztény élet ilyen felfogásának döntő jelentősége van a keresztény n e v e l é s é s ö n n e v e l é s szempontjából. Manapság a hivőnek neveltek tulnyomó többségben elhagyják a vallásosságot, mihelyt nagyobbacskák lesznek. Talán kevésbé lesz elszomorító nevelésünk eredménye, ha nem elsősorban és főleg nem kizárólag tanítást adunk a hitről, és nemcsak azt sulykoljuk a gyerekekbe, hogy tartsák az úgynevezett vallási kötelmeket. Ezeket nem elhagyva, döntően arra kell törekednünk, hogy arra szoktassuk már a kicsiket, és arra lelkesítsük, hogy keresztény módon éljék hétköznapjaikat, önmagunk fölé kerekedve, isteni minőségben valósítva meg személyiségüket. Így talán belekóstolnak abba, amit az Írás a Szentlélek örömének és békéjének nevez.

Az így gyakorolt kereszténységből nehezebben fog kivetkőzni ifjúkorában. De még ha lanyhulna is a buzgalma, az élet későbbi tapasztalatai nyomán könnyebben fog visszatérni egy olyan kereszténységhez, amelyet nem szertartásoknak, parancsok tartásának, hanem valódi életnek ismert meg fogékony gyermek korában. Arra törekedjünk a nevelésben, hogy az elromlott-elrontott idősödő élet ne merő jámborkodásokban keressen majd kiutat, igazi életmegoldást, hanem egy egész lényét és egész magatartását átjáró életformában. Más fajtában, mint ami zsákutcába vitte. Ne arra emlékezzék csak a félresiklott, megfeneklett lélek, hogy valamikor imádkozott és templomba járt, hanem arra, hogy szép volt, öröm volt Jézus stílusában élni.

Az önnevelés keresztény követelménye, hogy növekedjünk a hitben. Ennek lényege nem a tudós elmélyedés a hitigazságokban. Nem is egyszerűen az egyre intenzívebb és átéltebb kimondása annak, hogy „Hiszek". Igazában az növekszik a hitben, akinek mindennapi életgyakorlata mind hűségesebben krisztusi, isteni minőségű. Persze ebben segítenie kell az embert az imának, a szentségeknek, a jámbor cselekedeteknek.

Egyedül a hit üdvözít. De csak az a hit, amely cselekedeteink összességében él és nyilvánul meg. Csak a mindennapi élet gyakorlatával tehetjük egyre biztosabbá üdvösségünket. És csak ezzel tanúskodhatunk, azaz tehetjük vonzóvá Jézust a világ számára.

Lelóczky Gyula

ÁLLAPOTBELI KÖTELESSÉGEINK A TELJES KERESZTÉNY VALÓSÁG FÉNYÉBEN

A paragrafus-szagú, papiros-ízű „állapotbeli kötelességek" kifejezést helytelen lenne valami elvont etikai vagy jogi fogalomnak tekinteni. Minden ember valóságos életének része az. Ebben a különböző jellegű teendők egész serege, melyek végzésével napi élete javarészét tölti. Állapotbeli kötelességeink összessége maga az életünk. Így azok elvégzésének minőségétől lényeges mértékben függ egész életünk minősége és értéke. Amilyen mértékben találunk unalmat vagy örömet, keserűséget vagy derűt, ürességet vagy tartalommal telítettséget feladataink elvégzésében, úgy lesz egész életünk is üres vagy gazdag, unalmas vagy örömteli. Bizonyos mértékű szorgalom egyszerűen napi megélhetésünk feltétele: ha valaki nem végzi rendesen a munkáját, az hamarosan elveszíti az állását, vagy csődbe jut. Egyébként korunkat a túlhajtott tevékenység, s nem a tétlenség jellemzi: ma nagyobb a valószínűsége annak, hogy valaki nem semmittevő hanem „workaholic" lesz; azaz annyira rabjává válik munkájának, akár az alkoholista az italnak.

Mindezt figyelembe véve láthatjuk, hogy kötelességteljesítésről elmélkedve nem elég egyszerűen a szorgalom erényét dicsérni és a tétlenség veszélyeire rámutatni. Nem elég Szent Pállal a munka kötelező jellegére emlékeztetni: „Aki nem akar dolgozni, ne is egyék" (2Tessz 3,10), vagy a Sirák fia könyvének buzdítását megismételni: „Tarts ki munkád mellett, lelj benne örömet, és öregedjél meg foglalkozásodban" (Sir 11,20). Arra van igazán szükségünk, hogy helyes magatartást alakítsunk ki magunkban napi munkánk iránt. Az alábbiakban ezen a helyes viszony kialakításának négy feltételét, összetevőjét kíséreljük meg átgondolni. Szükséges ugyanis, hogy feladatainkat

1. szívből elfogadjuk,
2. aggódás nélkül kezdjük,
3. odaadóan, örömmel végezzük,
4. imával kísérjük.

1. Szívből elfogadni

Kötelességeink sora az önként vállalt és szükségből nekünk kijutott feladatok tarka egyvelege. Ám még ha jelenlegi munkakörünket öt, tíz vagy huszonöt évvel ezelőtt önként és lelkes hivatástudattal vállaltuk is, évek során ez a munka igen gyakran unalmas rutinná lesz, inkább kényszerűségből viselt teher, mint öröm és megelégedés forrása. Többé-kevésbé általánosítható igazság az, hogy a legtöbb ember nyomorult rabszolgája életkörülményeinek. Feladatai csigaházként tornyosulnak a hátán, súlyos béklyókként cipeli mindennapos teendőit. Az „Isten fiainak szabadságá"-t (Rom 8,21) vagy egészen elfeledte, vagy még hírből sem ismeri.

Tévesen értelmezné valaki ezt a szabadságot, ha azt gondolná, hogy feladatai felelőtlen elhagyására jogosítja. De megúnt (vagy megutált) munkaköréből és életkörülményeiből valaki nemcsak azáltal menekül, hogy attól ténylegesen megválik, hanem úgy is, hogy lélekben elidegenedik tőle. Az ilyen ember a hangsúlyt, érdeklődését életének más területeire helyezi át, próbálja elfelejteni az elkerülhetetlen szükséges rosszként munkában töltött órákat, esetleg betegesen egy képzeletbeli világot épít fel lelkében magának. Ez a magatartás éppolyan helytelen, mint a terhes feladatok elől való valóságos megszökés. Nem hobbijaiért, a hétvégéért vagy évi szabadságáért él az ember, nem teheti zárójelbe ébren töltött élete 60—70 %-át. Ellenkezőleg: az ún. szürke, munkás hétköznapok sora ad értelmet egész egzisztenciájának. Rabságát nem úgy teheti valaki szabadsággá, hogy életkörülményeit, feladatait elveti, hanem hogy azokat szabadon vállalja és magához öleli.

Istenünk szüntelenül hív bennünket maga felé. Szólítását nem könnyű észrevenni, mert általában nem kíséri mennydörgés és harsonaszó. Mindennapos hívását az Isten embereken, dolgokon, körülményeken át hallatja: adott helyzetekben rejtőzik el, s ott vár bennünket, hogy rátaláljunk. Isten egyszer ezt a nevet adta magának: „Vagyok, aki vagyok", „Aki van" (Kiv 3,14). Ő az, aki VAN,

ő maga a határtalan, végtelen Lét, a teremtmények mind belőle merítik a maguk korlátozott, kicsi létét. Csak az tartozik Isten hatókörébe, ami VAN, — ami nem létezik, az kívül esik Isten világán. Ezért ha a bennünket hívó Istennel akarunk találkozni, annak egyetlen módja szembenézni a bennünket körülvevő valósággal. Aki álomvilágba menekül, Isten elől menekül. Ez a valóság sok mindent magában foglal. Önmagamat, az egész komplexumot, ami én vagyok: fizikai, szellemi, vérmérsékleti adottságaimat, életkoromat, egészségi állapotomat, aztán a környezetemben élő, dolgozó embereket, pénzügyi, társadalmi korlátaimat, — és igen lényeges tényezőként — különféle feladataimat, munkaterületeimet, melyek végzése napjaimat kitölti. Ajándékként, felajánlott lehetőségként, hívásként kell elfogadnom Isten kezéből ezt az egész egzisztenciális helyzetet, amelyben élek a maga visszás részleteivel együtt, mert még javítani is csak akkor tudok rajta, ha előbb elfogadom. Ebben az élethelyzetben kell megtalálnom Istent. Ott vár ő rám képességeimben és korlátaimban, a kedves és idegeimre menő családtagokban, vonzó és ellenszenves embertársaimban, az elvégzendő munka tengerében. Ehhez a valósághoz való viszonyulásom miként jén — vállalom-e vagy elvetem-e — dől el napjaim, életem értéke, üdvösségem, életszentségem.

Az alábbi példabeszéd megvilágíthatja a mondottakat.

Egy háztulajdonos szép zöld pázsitot akart kialakítani háza körül. A selymes fű helyett azonban a talaj csak gazdag pitypang termést hozott, amitől a házigazda semmiképpen sem tudott szabadulni. Végigpróbált minden gyomirtó módszert a pitypang kiirtására, de hiába. Végülis a Földművelésügyi Minisztériumhoz fordult jótanácsért. Felsorolta valamennyi sikertelen próbálkozását és levelét kérdéssel zárta: „Ezek után, mit tegyek?" A minisztérium válasza rövid volt: „Próbálja megszeretni pitypangjait".

A pitypangokat megszeretni bizony nem volt könnyű. Beszélni próbált hozzájuk. Kedvesen. Barátságosan. Rideg hallgatás fogadta szavait. Nehezen tudták feledni a gyomirtó hadjáratot, amit viselt ellenük. Egy napon aztán végülis visszamosolyogtak, s a háziúr és pitypangjai hamarosan jóbarátok lettek. A barátság fényében, melegében a „gaz" kivirult, megszépült, pompás virággá lett. A pázsit persze, amit emberünk tervezett, teljesen tönkrement. De milyen szép lett a virágoskertje!

A népszerű mondás, „ez van, ezt kell szeretni", új dimenziót kap, ha a „van" szót annak teljes, egzisztenciális mélységében értjük. Csak a valóságot, a „van"-t érdemes szeretni, — és azt csak szeretni érdemes, mert a szeretet életadó hatással van rá, átjárja, átalakítja, megszépíti.

Idő múltán a helyzetek változnak. A változó körülményekkel újra és újra felmerül a kérdés: mit kíván tőlem most az Isten? Jóbarátok, bölcs tanácsadók segíthetnek az eshetőségek elemzésében, de a döntést végülis magamnak, egyedül kell meghoznom. A több jó lehetőség közül melyik a jó választás? Mennyi az „elég" teendő? Hisz botorság többet vállalni, mint amennyit el tudok végezni. Az okos döntés megtalálásához nagyon fontos a helyes fontossági

sorrend szem előtt tartása. Nem vállalhatok külön munkát akkor, ha az a rendes munkám elvégzésének rovására lenne. Nem vállalhatok házon kívüli külön kötelezettséget, pl. továbtanulást, vagy önkéntes munkát, ha az a közvetlen környezetem, a család elhanyagolását jelentené. Ha Isten szemével próbáljuk látni adott helyzetünket, az Ő világosságánál meg fogjuk találni, mi a jelen körülmények között a leghelyesebb választás. Ezért komoly döntés előtt a legfontosabb teendő az imádság. Isten sohasem utasítja el a bizalommal hozzá forduló embert. Az, aki VAN, meg fogja láttatni velem, hol rejtőzik Ő, hol hív engemet az új valóságban, megváltozott életkörülményeim között.

2. Aggódás nélkül

Lelki szabadságunknak egy másik nagy akadálya a rettegés a jövőtől, az aggódás. Gyakran érezzük úgy, hogy feladataink felülmúlják erőnket, képességeinket. Kötelességeink végzése során akár akarjuk, akár nem, kiváltjuk mások ellenvéleményét, ellenállásukba ütközünk. Ebből a szempontból napi munkánk igen gyakran küzdelmet igényel, harcot jelent. Az ilyen nehézségek jelentkezése vagy puszta lehetősége könnyen aggódással, félelemmel tölthet el. A jövőtől való félelem néha olyan mértéket ölthet, hogy megbénítja az ember tetterejét, gúzsba köti életét.

Az időnkénti belső agónia annyira minden emberi élet része, hogy abból Jézus, aki az emberi nyomorúság teljességéből – a bűnt kivéve – inni akart, szintén részt vállalt belőle. Legnagyobb feladata, az emberiség újjáteremtésének műve végrehajtása előtt, kereszthalála előestéjén rettegése olyan fokú volt, hogy vércseppek formálódtak tőle homlokán (Lk 22,44). Mégis mindennapjaink során, napi feladataink előtt, amennyire képesek vagyunk rá, szabadulnunk kell az aggódástól. A túlságos aggódás bénít. A hegyi beszédben Jézus ismételten óv bennünket tőle: „Ne aggódjatok életetek miatt... Ki toldhatja meg életét csak egy könyöknyivel is, ha aggodalmaskodik... Ne aggodalmaskodjatok... Ne aggódjatok a holnap miatt, a holnap majd gondoskodik magáról" (Mt 6,25. 27.31.34). A mennyei Atya jóságára hagyatkozó madarakat állítja elénk példának (26. v.). Isten országának a keresése legyen az egyetlen gondunk (33. v.). A helytelen aggódás miatt korholta a Mester Mártát is: „Márta, Márta, sok minden nyugtalanít" (Lk 10,41).

A jövőt ilyenkor mintegy torzító tükörben látjuk: a veszélyeket képzeletünk eltúlozza, a fenyegető rossz óriási szörnyként üli meg lelkünket. Statisztikusok kiszámították, hogy mindannak, ami miatt egy átlagember aggódik, valójában csak 5 %-a valóságos veszély, a maradék 95 % felesleges aggódás. A keresztény ember számára pedig még ennek az 5 %-nak is inkább lelki növekedés forrásának kellene lennie, semmint szorongó félelem okozójának. Csakugyan: félelmünk szinte mindig abból a tökéletlen, leszűkített látásmódból ered, hogy Istent kihagyjuk a számításból. Látásunk leszűkített, ha csupán a feladat nagyságát és a magunk gyengeségét észleljük, és nem vesszük észre a teljes

valóságot: a mellettünk álló, segíteni képes és segíteni akaró Istent. Isten szilárd talaj a lábunk alatt, kőszikla, melynek szilárdságából mi is részesedünk, úgyhogy semmi meg nem ingathat. „Bízd gondjaidat az Úrra, ő majd megerősít, nem hagyja, hogy az igaz meginogjon" (Zsolt 55(54),23), — biztat a Zsoltáros. A 91(90). zsoltár minden sora az Istenre hagyatkozó ember sérthetetlenségét és biztosságát mutatja be: „Te vagy a váram s menedékem, Istenem, benned bízom!" (2. v.). A 23(22). „Jó Pásztor" zsoltár nem földöntúli idillt ír le, hisz a „sötét völgy" és a „baj" is feltűnik, hanem az Istenben bízó ember realizmusa fejeződik ki benne. Ugyanezt a realizmust foglalja egy mondatba a modern fohász: „Nincs az a feladat, Uram, amit mi ketten, Te meg én, el ne tudnánk végezni". A hívő ember, aki a teljes valóságot látja, és tudja, hogy számíthat Isten segítségére, „gyógyíthatatlanul" derűlátó. A legyőzhetetlen optimizmus a keresztény ember életszemléletének egyik alapvonása.

Elégtelenség-érzetünk, amit annyiszor tapasztalunk feladataink, ellátásánál, nem egyszerűen kedvezőtlen körülmények véletlen összetalálkozása, nem is a „forgandó szerencse" szeszélyes játéka, hanem Isten pedagógiájának lényeges része. A ránk váró munkának legtöbbször nem látjuk végét, a ránk háruló felelősség tudata összeszorítja szívünket. Környezetünk irántunk támasztott igényei egyre növekvő súllyal nehezednek ránk: a kötelességét hűen teljesíteni igyekvő keresztény bizonyos fokig mindig saját léte határán él, erejét mindig fogytán érzi. Csakugyan: nincs másunk, amivel dicsekedhetnénk, mint gyengeségünk. A gyengeségnek és elégtelenségnek ez a folytonos érzése, akárcsak Pált, bennünket is elvezet a „gyengeség teológiája" igazságának egzisztenciális megtapasztalásához. Megértjük, hogy Isten ereje csak az erőtlenségben tud igazán működni, mert saját gyengeségünk tudata eltávolítja belőlünk a fennhéjázást, pökhendi gőgöt:

„[hogy elbizakodottá ne legyek,] tövist kaptam testembe, a sátán angyalát, hogy arcul csapkodjon, és el ne bízzam magam. Háromszor kértem ezért az Urat, hogy szabadítson meg tőle, de azt felelte: ‚Elég neked az én kegyelmem. Mert az erő a gyengeségben nyilvánul meg a maga teljességében'. Ezért a legszívesebben a gyengeségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje költözzön belém. Kedvem telik a Krisztusért való gyengeségben és szorongattatásban, mert amikor gyenge vagyok, akkor vagyok erős" (2Kor 12,1-10; vö. 2Kor 4,7-11).

Erőtlenségünk tudata ahelyett, hogy csüggedő megtörtséggel vagy reménytelenséggel töltene el, inkább Istenre hagyatkozásra, Istenhez fordulásra indít. Munkánk kezdetén az elvégzendő feladatot Istenre bízzuk, hogy az Ő ereje nyilvánuljon meg sikeres végrehajtásában. A teljes valóság ismeretétől áthatott hit szabaddá tesz bennünket az aggódástól: „Az igazság szabaddá tesz benneteket" (Jn 8,32). Annak felismerése pedig, hogy Isten azért segít, mert szeret bennünket, azt a viszontszeretetet ébreszti bennünk, amely „kiűzi a félelmet" (1Jn 4,18).

3. Odaadóan, örömmel

Sokan és sokat írtak már a puszta lelkiségéről, az életszentség és Isten kereséséről csupaszra fosztott szegénységben, kopár egyszerűségben. Legtöbbünknek azonban nincs módjában kiszaladni a technológiai csodákkal agyonzsúfolt huszadik századból, a nyüzsgő embertömegből, a szédítő forgalmú nagyvárosi utcákról. Azt jelentené ez, hogy a mai kisember, akit életkörülményei, családja, kötelességei arra ítélnek, hogy a modern világ zajló sűrűjében éljen, el van vágva Istentől, az életszentség lehetőségétől? Meg kellene fogalmazni a pusztai lelkiség után a dzsungel lelkiségét is, azt, hogy hogyan lehet Istent keresni, Istenre bukkanni világvárosok dzsungeljében, nagyüzemek, mammutvállalatok, tömegintézmények őserdeiben, ezernyi napi teendő gondjától hajtva. Meg kellene mutatni, hogy hogyan lehet megtalálni a mai világ sokféleségében is az Egyet, modern korunk komplikáltságában is az Egyszerűt. Mert mozgalmas ez a modern dzsungel, de azért talán nincs túl messze a pusztai atyák életkörülményeitől. Más formában, más adottságok között, a mai ember életmódjának is megvan a maga pusztai jellege: a futószalag melletti munka egyhangúsága, a szürke irodai akták sivatagja, a beláthatatlan emberáradatban tolongó magánya, a stílustalan egyformaságú modern lakótelepek sivársága. Isten ott rejtőzik ebben a dzsungelnek álcázott pusztában is: életre szóló hívás és kihívás, hogy Őt abban megtaláljuk.

Szent Pál, akinek apostoli munkássága olyan zsúfolt volt eseményekkel, hogy életrajza valóságos kalandregény (vö. pl. 2Kor 11,23-29), életének ezt a tömör összegezését adja: „A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, hitemet megtartottam" (2Tim 4,7). A mi napi „dzsungelünk"-ben is vár ránk egy jó harc, befutandó pálya. Hogyan harcolhatjuk meg jól, hogyan futhatjuk be sikerrel? Soroljuk fel három mozzanatát:

a) Minden jó munka egész embert igényel. Nem lehet jó munkát végezni fél szívvel, fél kedvvel, fél figyelemmel: amikor dolgozunk, egész magunkat oda kell adni a munkának. Lélektelenül, kelletlenül, tessék-lássék dolgozva, önmagát kímélve senki sem tud jó munkát felmutatni. Viszont még a monoton, egyhangú robotot is széppé tudja varázsolni az, aki szívét-lelkét beleadja. Akkor végez valaki jó munkát, ha lélekben azonosul feladatával, céljával, ha nem „előkelő idegen"-ként, tisztes távolságból nézi, mi a teendője, hanem szinte maga magát elfelejtve belesimul a munkájába. Odaadó munka, hűséges kötelességteljesítés az órák, percek, pillanatok megszentelése: a m i pillanataink sorának, azaz önmagunknak a megszentelése. Egy életünk van a földön, ezt kell jól megélni. Ebben az egy életben minden óra, minden perc, minden időegység egyetlen adott lehetőség, valamennyit meg kell tölteni tartalommal, szépséggel, odaadással, szeretettel, élettel. Csak az adott pillanat VAN: a múlt már nincs itt, a jövő még nem jött el. Ha igazán élni akarok, nem menekülhetek a múltba, se a jövőbe, a jelen pillanatok sorából kell szép életet, műremeket faragnom. Mivel minden perc egyetlen alkalom, a perc, ha egyszer üresen elment, üres

is marad mindörökké, többször nem jön vissza. A következő perc már egy másik perc, más alkalom, új lehetőség. Amely percet viszont áldozatos munkával sikerült értékessé tenni, értékkel megtölteni, az nem is múlik el, hanem mintegy örökkévalósággal töltve maradandóvá válik.

b) Minden munka, közvetve vagy közvetlenül, emberek szolgálata. Nagy a kísértés, hogy szem elől tévesszük a teljes valóságot, a nagyobb összefüggéseket, s úgy belefeledkezzünk a munkánkba, hogy elfelejtjük az embert, akit szolgálunk s aki munkánk gyümölcséből részesedik. Jézus mondása: „A szombat van az emberért, nem az ember a szombatért" (Mk 2,27), úgy is érvényes, ha a „szombat" szót „munká"-val helyettesítjük. Munkánk célja az legyen, hogy mosolyt derítsünk az Isten képére teremtett emberarcra, derűt vigyünk a sokféle kíntól gyötört emberszívbe. Könnyebb akkor dolgozni, ha munkánkkal közvetlenül szolgáljuk embertársainkat, de nagyobb a felelősségünk is, nehogy holt tárgyaknak tekintsük őket. A választó vonal a jó és rossz munka, jó és rossz munkás között abban rejlik, hogy meglátjuk-e a szükségükkel, igényeikkel hozzánk forduló emberben a személyt vagy sem, hogy valóban segíteni akarjuk-e a ránk szoruló embert, vagy csak éppen fizetésünket igyekszünk megszolgálni és a lehető leggyorsabban túladunk az előttünk álló emberen. Felül kell emelkednünk azon, hogy a személy szeretetre méltónak látszik-e vagy sem, aranyos kisgyermek-e vagy elesett öreg, intelligens, vonzó egyéniség-e, vagy összetört, visszataszító emberroncs. Mindegyikben meg kell látnunk ugyanazt a szenvedő Krisztus-arcot, melynek képmása a szívünkbe nyomódik, ha letöröljük vérét-verítékét. Ha gyárban, irodában, vagy másutt olyan munkakörben dolgozunk, hogy sosem látjuk azt, aki munkánk gyümölcséből részesedik, akkor is azzal a tudattal dolgozzunk, hogy munkánkkal emberek életét tesszük szebbé. Ezzel tevékenységünk Istennek is jobban tetszik, növekszik munkánk minősége, és több örömet találunk benne.

c) A modern élet sivárságával, személytelenségével, könyörtelen iramával gyakran nagyon lehangoló. Nem meglepő tehát a depresszióban szenvedő emberek nagy száma. Az utcákon sietők között több szomorút lehet látni, mint vidámat, s ha valaki őszintén mer beszélni életéről, az igen gyakran „bús férfi panasza" lesz. Ebbe a deprimált világba kell a keresztény embernek örömet vinni. „Isten a vidám adakozót szereti" (2Kor 9,7), csak az örömmel végzett munka tetszik igazán Istennek. Hogy miért végezzük kötelességeinket örömteli szívvel, annak több indítóoka is van. Bár bűntől megrokkant emberségünk számára a munka többnyire teher s inkább csak veríték és fáradság forrása, azért megmaradt valami a munka eredeti jellegéből is: részvétel Isten teremtő művében. A teremtő Isten képmására, alkotásra vagyunk formálva. Amint Isten örömmel néz minden egyes alkotására: „Isten látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott" (Ter 1,31), úgy nekünk is részül jut az alkotás és a jól végzett munka öröme, megelégedettsége. S amennyiben munkánk mások szolgálata, emberek testi, szellemi, lelki igényeinek kielégítése, annyiban és egyuttal a földi Egyház, Krisztus Teste erősítése és, eszkatológikus távlatokban,

Isten jövő városa, a mennyei Jeruzsálem építése, a Menyasszony előkészítése az örök mennyegzőre. Krisztus munkatársának lenni és részt venni ily nagyszerű feladatban, mély örömmel tölti el szívünket. De a hivő ember számára még a fáradság, a kenyérkeresettel járó veríték is örömet jelenthet. Nemcsak mert maga Krisztus is gyakran elfáradt nyilvános működése során, s így a magunk kimerültsége csak hasonlóbbá tesz minket hozzá, hanem azért is mivel fáradságunk része Krisztus megváltó szenvedésének: „Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik, testének, az Egyháznak javára" (Kol 1,24). Ebből a szempontból, a teljes valóság talaján állva, belátjuk, hogy a munka során elkerülhetetlen csalódás és fiaskó is örömforrás. A kereszten függő Krisztus látszatra minden idők legnagyobbb kudarca. De ebből a vereségből kelt ki harmadnapon az emberiség új élete. Ez az új élet termékennyé tesz minden sikertelenséget, értelmet ad minden fajta halálnak. S itt mutatkozik meg Szent Ferenc igaza: „S ha mi összegémberedve az éhségtől és hidegtől, ismét kopogunk, s nagy siránkozással az Isten nevében bebocsátásért esedezünk, [de a kapus testvér] kezében fütykössel kijön, megragad bennünket csuklyánknál, földhöz ver, belehemperget a hóba, s botjával hatalmas ütéseket mér ránk: ha mindezt békével és vidáman tűrjük el az áldott Jézus szenvedéseire gondolva, ó, írd Frate Leone és jegyezd föl, hogy ebben van a tökéletes boldogság" (Fioretti. Assisi Szent Ferenc virágoskertje, 1978.). A kudarcban, csalódásban tűnik föl az öröm igazi jellege is. A keresztény öröm nem szükségképpen nyilvánul meg érzésekben és megtapasztalásban, táncban és kacagásban. Inkább az a mély, békés öröm ez, mely hasonló a felszín viharai alatt mindig nyugodt tenger mélyéhez, s mely a könnyek fátylán, a kereszt magányának keserűségén túl, a szív mélyén honol.

4. Imából forrásozzék

A keresztény élet paradoxonok egész sorából tevődik össze. Az ember logikusan azt gondolná, annak kell többet imádkoznia, aki ráér, akinek több ideje van rá. Gyakorlatban a helyzet ennek éppen a fordítottja.

New Yorkban a Time Square és a 42. utca környéke méltán viseli a nem éppen megtisztelő „Bűnök Városa" elnevezést. Pornó-mozik és -üzletek, vetkőző bárok sorakoznak egymás mellett, a járdán kábítószer árusok, zsebtolvajok, prostituáltak tömege vár „üzleti alkalomra". Különösen az utóbbiak között igen sok az egészen fiatal, nem egyszer alig 13 éves fiú és leány. Legtöbbjük kalandvágyból vagy elkeseredésből szökött meg otthonából és a metropolis csillogó forgatagában remélték megtalálni a sikert, izgalmat, változatosságot. Sokan közülük New Yorkba érkezve még a vasút- vagy autóbuszállomást sem hagyták el, s lelkiismeretlen emberek csillogó igéretekkel máris beszervezték őket az alvilági életbe. Mire a gyerekek rájönnek, hogy saját testüket bocsátották áruba és prostitúcióra adták el magukat, már késő nemet mondani. Ilyen fiatalokat próbál megmenteni Bruce Ritter ferences atya. Néhány éve munka-

társaival házat nyitott a Time Square-en, melynek ajtaja éjjel-nappal nyitva áll a bűnös életformából szabadulni vágyó fiúk és lányok számára. A házban megértésre, sorsukért aggódó szeretetre találnak, meleg ételt, fürdőt, tiszta ágyat, ideiglenes otthont kapnak, és módot arra, hogy felvegyék a kapcsolatot családjukkal, elinduljanak vissza a normális életbe. Ritter atya időnként országos előadókörútra indul, hogy az otthon számára pénzt gyűjtsön és önkéntes munkatársakat toborozzon. Előadásában pontosan ismerteti, mire legyenek elkészülve az önkéntesek: a munka veszélyes, fárasztó, erős „gyomor", jó idegek kellenek hozzá, és sok csalódással jár. Az önkéntes kosztot, lakást, heti 10 dollár költőpénzt kap, naponta három órát kell imádkoznia — s ez az utolsó pont sosem lehet alku tárgya. Aki ilyen munkában dolgozik és nem tölt rendszeresen hosszú időt imába mélyedve, az heteken belül menthetetlenül kiég. Minél több, minél nehezebb a munka, annál intenzívebb imaéletre van szüksége az abban dolgozó embernek, hogy el tudja viselni a munkát és meg tudja őrizni lelke egyensúlyát.

Életünk legmélyebb értelme, öröme és boldogsága, hogy Isten lakik bennünk, belénk plántálta a maga örök életét. Már itt a földön részünk lehet bizonyos fokig a mennyország áldásában: jelenléte birtoklásában. Példabeszédeiben Jézus sokszor hasonlította az isteni életet, melyet Isten nekünk adott, maghoz, szőlővesszőhöz, fához, melyek közös tulajdonsága, hogy növekednek és gyümölcsöt hoznak. A fa gyümölcse: minden áldásos tevékenységünk, beleértve a munkát, különféle kötelességeink kitartó teljesítését. Azonban hogy ez a gyümölcs folyamatos és bőséges legyen, szüntelenül ápolnunk kell magunkban az isteni életet, s ez a „kertészkedés" az ima. Az ima teremti bennünk a teret, amelyben az isteni élet növekedhet. Az ima belépés Isten csendjébe, melyben a Lélek szabadon kifejtheti hatását. Az ima lelkünk termő talajának feltárása, odatartása a kegyelem életadó napjának, esőjének. Az ima lelkünk lélegzése, táplálkozása, szomjának enyhítése. Az ima nem egyszerűen fontos a teljes élethez: nélkülözhetetlen.

Texasi országutakon autózva gyakori látvány az olajkutak hosszú sora. Mint óriás szúnyogok, szívják a föld „vérét". A felszín kopár, terméketlen, füvet is alig termő agyag. Többszáz méteres mélységbe lefúrva kincsre talál az ember: ott rejtőzik a „folyékony arany", az olaj. Ez az ima: lefúrás a mélybe, hogy onnan értékek törjenek a felszínre. Ima az az idő, amikor nem „cselekszünk", hanem csak vagyunk, létezünk létünk teljes mélységével. Ez a lét megelőzi a tettet, s a tettnek csak akkor van értelme, ha a lét mélységéből fakad. Ima nélkül az emberi tevékenység csak a felszínen, mintegy „üresben" mozog. Az ima adja meg aktivitásunknak a harmadik dimenziót, a mélységét. Az ima vezet el bennünket a sekélyességből a mélységben fakadó életbe, a felszíni mozgásból az élet teljességébe.

Az „ora et labora, — imádkozzál és dolgozzál" szentbenedeki életelve, az actio és contemplatio harmonikus egységének kétévezredes keresztény hagyo-

mánya kell, hogy irányítsa életünket. Az ima és tevékenység kettősségének a ritmusa ad igazi értelmet és mélységet életünknek; mindkettő nélkülözhetetlen állapotbeli kötelességeink teljes keresztény gyakorlásához.

Ritter Márton

GONDOLATOK A BECSÜLETESSÉGRŐL

Az Egyház kezdete óta él a keresztényekben az a meggyőződés, amelyet Tertullián így fogalmazott meg: „Anima naturaliter christiana", a lélek természeténél fogva keresztény. Ennek a mondásnak igazi értelmén a hittudósok még ma is vitatkoznak.

Egyik jelentése abban a tudatban keresendő, amely szerint a kereszténység emberképe egyenlő a pogány filozófusok „természetes" emberképével; más szóval: „az" ember egyszerűen a „keresztény". Hogy ez az értelmezés a mai időkben mennyi kérdést vet fel még a keresztény hittudósok körében is, erre itt most nem térhetünk ki.

Tertullián mondását a középkori teológia így értelmezte: „Gratia supponit naturam", a kegyelem feltételezi a természetet. — A természet és kegyelem viszonya egyébként már szent Pált is foglalkoztatta, s a kérdéssel kapcsolatos kutatások, megfontolások mind a mai napig a teológusok kedvenc témái közé tartoznak.

Ezekkel az elvont jellegű, filozófiai és teológiai megfontolásokkal párhuzamosan azonban már korán találkozunk olyan gondolatokkal is, amelyek a kegyelem és a természet közötti viszonyt inkább a gyakorlati élet szemszögéből szemlélik. Tudvalevő, hogy a korai kereszténység erénytanára nagy hatással volt a sztoicizmus, amely röviddel a kereszténység megjelenése előtt hódította meg Rómát, és amelyben a kereszténység sok rokon elemet fedezett fel. A sztoikusok magatartása sokban hasonlított a keresztény mártírokéhoz, s így gyakran szolgált eszményképül a kereszténveknek.

Tertullián fent idézett mondását számomra a legtalálóbban egy lelkigyakorlatvezető „fordította le" mai nyelvre: „Ahhoz, hogy jó keresztények legyünk, először tisztességes pogányoknak kell lennünk".

S ezzel eljutottunk cikkünk tulajdonképpeni témájához.

Sokszor elgondolkoztam azon, hogy hogyan süllyedtek viszonylag rövid idő alatt egyes kereszténynek hirdetett országok vagy társadalmi csoportok materializmusba, pusztán evilági életfelfogásba, élvezethajhászásba. — Ítéletem elnagyolt, mégis úgy érzem, hogy egyik okát a fent említett, „lefordított" igazság elhanyagolásában kell keresni. „Emeletet" akartak építeni, anélkül hogy megteremtették volna az emberi alapokat.

A természetes erények között főhelyre kell tenni a becsületességet. Ezért a következőkben erről az erényről lesz szó.

Mi a becsületesség?

Számomra a becsületesség fogalmát legtalálóbban az ismert első cserkésztörvény írja körül: „A cserkész egyeneslelkű s feltétlenül igazat mond." A becsületesség ezek szerint az egyenes lelkületben áll, amely nem jár „görbe utakon". Becsületes az, akinek beszéde és cselekedete mögött nincsen „hátsó gondolat", „kiskapu", akinél a külső magatartás és a belső meggyőződés teljes összhangban van.

Talán még egyszerűbb, ha a becsületesség fogalmát annak ellentétjéből, a „becstelenségből" kiindulva próbáljuk megközelíteni. Ha a becsületesség nem más, mint egyeneslelkűség, akkor a becstelenség bizonyosfokú „görbelelkűséget", a külső magatartás és a belső meggyőződés közötti ellentétet jelenti.

A becstelenség fajai

1. Nem véletlen, hogy az első cserkésztörvény az egyeneslelkűséget a mondat második felében a következő szavakkal teszi kézzelfoghatóvá: „... és feltétlenül igazat mond." Valóban, a görbelelkűség leggyakoribb formája abban nyilvánul meg, hogy szavaink nem felelnek meg belső érzelmeinknek, tudásunknak; vagyis abban, hogy hazudunk.

Itt jó rámutatni egy érdekes kettősségre: Míg a legtöbb embernek a görbelelkűségnél a hazugság jut eszébe, a hazugságot, mások becsapását általában mégis a becstelenség legenyhébb formájának szokták tartani. Pedig — bármennyire túlzottnak hangzik is ez a kijelentés — egész társadalmi életünk az igazmondáson alapul. — Ennek megvilágítására tanítványaimmal a következő „játékot" szoktam játszatni:

„Képzeljétek el, hogy olyan országban éltek, amelynek legfőbb törvénye: ‚Ne mondj igazat!' Kíséreljétek meg ennek az alaptörvénynek következetes alkalmazására felépíteni az ország társadalmi rendjét."

Csakhamar rájönnek arra, hogy ez lehetetlen. Ott, ahol a másikról csak azt tudom, hogy az, amit mond, nem igaz, ott nincs többé társadalmi élet, sőt semmiféle emberi élet sem. Ha csak azt tudom pl., hogy amit a pék szállít minden, csak nem kenyér (ahogyan állítja), vagy hogy a vonat minden állomásra és minden más időben befuthat, csak akkor és oda nem, ahogy az a menetrendben áll stb., akkor nincs többé „emberi" élet, akkor minden rend felborul. Az emberi társadalom berendezése ugyanis arra épül, hogy a másik szavának hinni lehet. Más szóval: Csak ott lehet „hazudni", ahol az igazmondás a normális magatartás. Innét érthető, hogy a hazugság miért alapjaiban ingatja meg a társadalmat.

Lehet, hogy egyesek csak legyintenek erre a „játékra". Pedig érdemes ezen a tényen elgondolkodni. Akkor talán nem vennénk olyan könnyedén a füllen-

tést, a „szükséghazugságot" s a hazugságnak megannyi „szalonképes" fajtáját.

2. A hazugság egyik ilyen „szalonképes formájával" külön is szeretnék foglalkozni. Elméleti magyarázat helyett azonban ismét inkább példával világítsuk meg a gondolatot.

Nemrégiben egyik növendékünknek orvoshoz kellett mennie. Mivel az orvos a másik városban lakott, ahová csak autóbusszal lehet eljutni, a szülők megfelelő összegű zsebpénzzel látták el a fiút. El is indult az orvostól meghatározott napon, de csakhamar visszatért azzal, hogy „lekéste az autóbuszt". — Később derült ki, hogy ez ugyan „igaz" volt, de csak „félig". Néhány nap mulva ugyanis a fiú édesanyja szemrehányást tett a vezetőségnek, miért nem engedték el fiát hamarabb, hogy le ne késse az autóbuszt. Csodálkozó kérdésünkre a gyerek elmondta, hogy őt ugyan idejében elengedték, de olyan lassan ment, hogy lekésse az autóbuszt. Miért? Mert a pénzt, amit szüleitől az autóbuszra kapott, másra költötte el.

Hazudott a gyerek? Erre a kérdésre nehéz egyértelmű választ adni. Vitán felül áll, hogy hazudott édesanyjának, amikor azt mondotta, hogy a z é r t késte le az autóbuszt, m e r t nem engedték el idejében. — De hogyan állunk a történet első részével, amikor visszajött az internátusba azzal, hogy „lekéstem az autóbuszt"? Itt mégiscsak igazat mondott, hiszen valóban lekéste.

Ennek ellenére mindenki érzi, hogy ez a mondat „önmagában" igaz, összefüggését tekintve azonban mégsem. Ő ugyan nem mondotta, de azt a benyomást keltette, mintha azért késte volna le az autóbuszt, mert a vezetők későn engedték el. Az igazi okot, hogy ti. a pénzt másra költötte el, már nem mondta meg. A hazugságnak ezt a formáját nevezzük „féligazságnak".

Ne higgyük, hogy ilyen féligazságokat csak gyerekek találnak ki. Vizsgáljuk meg, mivel szoktuk magunkat kimenteni, ha elkésünk munkahelyünkről, vagy ha más kellemetlen helyzetbe kerülünk. Talán még büszkék is vagyunk — hogy lám, milyen „tisztességesen" oldottuk meg a kérdést. Pedig „fél-igazság" nincsen. Aki az igazságnak csak a felét mondja el s ezáltal tudatosan félrevezeti a másikat, az teljes hazugságot követ el.

3. Hazudni azonban nemcsak szóval, hanem viselkedéssel, magatartással is lehet. Sokszor előfordul, hogy viselkedésünk, magatartásunk homlokegyenest ellentétben áll azzal, ami bennünk végbemegy. Ezt a kettősséget nevezi Jézus farizeizmusnak, ezt ostorozta oly sokszor és olyan keményen. Meszelt sírhoz hasonlította az ilyen embert: kívülről ugyan fehér, de belülről tele van rothadással (Mt 23,27).

Kempis Tamás „Krisztus követése" című könyvében azt a tanácsot adja olvasóinak, hogy igyekezzenek „lenni", nem pedig „látszani": Non videri, sed esse. — Ha a középkor nagy lelki írója ebben fedezi fel a keresztény magatartás egyik lényeges jellemző vonását, akkor a farizeizmust a mondat megfordításával így lehetne körülírni: „Non esse, sed videri", nem lenni, hanem (csak) látszani.

Ki ne szeretné, ha a többiek többre tartják, mint ami valójában? A társadalmi életben bevett szokás, hogy valakit „feljebb titulálnak", mert ez általában mindenkinek jólesik. A reklámok, az újsághirdetések mind ezt a magatartást sugallják: ha nem is vagy fiatal, legalább öltözködéseddel, kozmetikai „segédeszközökkel" keltsd azt a látszatot, mintha fiatal lennél. Melyikünk tud ellenállni a „farizeizmus" e fajtájának? S milyen büszkék vagyunk, ha valaki fiatalabbnak tart, mint amilyenek valóban vagyunk. „Látszani", ha már nem „lehetünk"!

Ki ne szégyellené, ha nem üti meg azt a mértéket, amelyet önmaga vagy mások elvárnak tőle? Ilyenkor is gyakran engedünk a kísértésnek, hogy azt, amit a valóságban nem értünk el, legalább látszatra elérjük. A dolgozatírásnál való csalástól egészen a doktori cím vagy más „rang" megvásárlásáig érvényesül ez a látszatra-törekvés.

4. Van a farizeusi magatartásnak másik fajtája is, amiről kevesebbet beszélnek mint a „többnek-látszásról", pedig gyakrabban előfordul, mint ahogyan gondoljuk. Nem egy ember k e v e s e b b n e k a k a r l á t s z a n i mint ami. Ez a kijelentés első pillanatra meghökkenthet. Egy példa azonban jól megvilágítja gondolatunkat.

Iskolában gyakran megtörténik, hogy egy-egy jó tanuló „nem mer" jól felelni, még akkor sem, ha tudja a leckét, nehogy a többiek „strébernek" tartsák. Inkább hajlandó rossz jegyet zsebre vágni, nehogy társai kizárják a közösségből. — Gyerekes magatartás? — Az első cigaretta, az első lopás igen gyakran ennek a magatartásnak a rovására írandó, egészen a kábítószerek első — és sajnos legtöbbször nem utolsó — „kipróbálásáig".

Egyesek talán csodálkoznak, hogy példáink a gyerekek vagy az iskola életéből származnak. Az olvasók felnőttek, s esetleg azt a következtetést vonják le, hogy mindez rájuk már nem vonatkozik, ők már kinőttek a gyerekcipőből. — Eljárásomnak két fő oka van. Munkaterületem, életelemem az iskola, a nevelés. Természetes tehát, hogy elsősorban a gyermekek életét figyelem. Kétségtelen, hogy meg lehetett volna változtatni a példákat. Tudatosan nem tettem, mert — s ez a második ok — ezeken a példákon keresztül érzékelhetjük, hogy az, amit mi, felnőttek a gyerekeknél oly könnyen elítélünk, a mi életünkben is nagy szerepet játszik.

Ki ne nevetett volna már társaságban olyan viccen, amelyet egyébként ő maga semmiképpen el nem mondana? Ki ne szégyellte volna hitét, vallásos meggyőződését olyan környezetben, amely nem az ő véleményét vallotta? Ki ne hivatkozott volna már arra, hogy „mit mondanak majd a szomszédok?" stb.

Krisztusibb becsületesség felé

1. Boros László „Az emberben felénk hajló Isten" című könyvében az első fejezet „Elmélkedés az igazlelkűségről". Bevezető soraiban írja: „Nézzük meg először saját életünket őszintén. Vannak benne becsületes, világos és nyílt pil-

lanatok. De nem ez a létállapotunk. ... Mindennapunk messzemenően hazugság. Szinte egész életünkben hazudunk magunknak. Mindannyian álarcot hordunk... A „hazugság" kifejezés itt nem annyira a tények tudatos meghamisítását jelzi. ... Inkább valami központi jellegű, létünkben gyökerező folyamatra vonatkozik: egész életünk igaztalanságára... Életünk nagy mértékben azzal telik, hogy „kitérünk". — Az ember élete végső soron — akárhogy vesszük is — mégiscsak törekvés a végtelen felé..."

A becsületesség „természetes" erény, ezért megtaláljuk és sokszor meg is csodálhatjuk régi és modern sztoikusok életében. Természetes abból a szempontból is, hogy a keresztények sincsenek felmentve alóla. Ellenkezőleg, Boros sorai rávilágítanak teljes távlataira, utalnak végső gyökereire. Az élethazugság, az „alapvető becstelenség" Istennel szembeni kettősségünkből ered. S a Vele való kapcsolatban találhatja meg végső támaszát az ember.

Aki nem ápolja az első részben ecsetelt becsületességet, az ne csodálkozzék, ha egy szép napon észreveszi, hogy nemcsak szavai, viselkedése, hanem egész élete hazugsággá lett. Nem képes elviselni önmagát, s jaj, ha az emberek egyszer megismernék valódi énjét! Ezért mindennap több kendőzésre, „sminkre" van szüksége, hogy megőrizhesse a látszatot.

Boros idézetéből azonban azt is észrevehetjük, hogy a becsületesség, az igazlelkűség alapjában véve nem más mint a l á z a t o s s á g. Ennek a szónak egyesek előtt ma igen rossz híre van: valami sunyi, csúszó-mászó lelkületet látnak mögötte. Pedig az alázatosság a legnemesebb értelemben vett becsületesség: az ember se többnek, se kevesebbnek nem akar látszani, mint amilyen.

Az ilyen, mély értelemben vett egyeneslelkű személy mindenekelőtt elfogadja önmagát. Mert önmagunk elfogadása nem gyáva megalkuvás, nem alibi és nem is kibúvó a hibáink elleni harc alól. Önmagunkat elfogadni annyi, mint Isten előtt elismerni természetünkkel, képességeinkkel együtt járó korlátainkat is. Egyenes lélekkel felfedezni mindazt amit már kaptam, amire eljutottam: nem szépítem magam, de nem is akarok „kevesebbnek látszani". Ugyanakkor törekszem a szebbre, a nemesebbre. Elfogadom, hogy „úton vagyok", hogy még nem értem el a célt, s nem szégyellem, hogy magasabb ideál felé törekszem.

2. Mindebből az is érthető, hogy a keresztény igazlelkűsége nem pusztán sztoikus következetességből vagy kanti önértékelésből fakad. Kant szerint az „igazságszeretet a személyiség erkölcsi önállításának erénye". Ilyen felfogás erőforrást is jelenthet, de csapda is lehet. A pusztán önértékelésre, önállításra alapuló becsületesség megrekedhet saját belátásainknál, vágyainknál, zárva maradhat Isten, az igazi Végtelen előtt.

A hivő tudja, hogy Istenben nincs kettősség. A Fiú kinyilatkoztatta a teljes igazságot (vö. Jn 8,26.32): Istenben teljes az egység, nincs különbség a lét és látszat között, Ő az osztatlan igazság és egység, amire nekünk is törekedni kell. „Az igazlelkű ember külső és belső egység, mint ahogy egység az Isten" (K.

Hörmann: Lexikon der christlichen Moral). Istentől kap erőt, hogy „becsületes pillanatai" minél inkább uralkodjanak életében, átjárják léte minden zugát.

3. A mélyhitű ember azzal is egyeneslelkű, hogy a másikat is olyannak fogadja el mint amilyen. Nem véletlen, hogy Jézus a farizeusi lelkület jellemvonását abban jelöli meg, hogy meglátja a másik szemében a szálkát, de nem veszi észre a sajátjában a gerendát (vö. Mt 7,3).

Aki nem igazlelkű, nem őszinte önmagához, az szívesen játsza meg a bírót, szívesen tör pálcát mások felett. Ha nem is tudatosan, de ténylegesen ezzel is saját kiválóságát akarja kiemelni.

A keresztény fülében kell hogy csengjen szent Pál intése: „Hagyjátok el tehát a hazudozást, beszéljen mindenki őszintén embertársaival, hiszen tagjai vagyunk egymásnak" (Ef 4,24-25).

Jézus szerint pedig annyira Istennek kell betöltenie életünket, hogy embertársainkhoz való viszonyunk áttetsző, kristálytiszta legyen. Vagyis a gyakorlatban eszünkbe se jusson a csalás, a hazugság lehetősége. Ahol még esküre lehet szükség, ott valami nincs rendjén az egymásközötti kapcsolatban. Maga az eskű nem rossz, hanem a gyökér, ami kiválthatja: a kölcsönös bizalmatlanság, a becstelenség lappangó fullánkja. Jézus ezt akarja kiirtani tanítványai szívéből. Mindenki érezze, hogy az ő igenjük valóban igen, az ő nemjük pedig nem. Ahol erre eljutnak, ott nincs szükség esküre (Mt 5,33-37; Jak 5,12).

4. A cserkész, aki itt a „tisztességes pogányt" jelképezi, nemcsak „egyeneslelkű", nemcsak egyszerűen „megmondja az igazat", hanem „feltétlenül" jár így el.

Akkor is, ha ez kellemetlenségekkel, hátrányokkal jár?

Sok ember minden gondolkodás nélkül aláírná mindazt, amit eddig a becsületességről írtunk, csak a „feltétlenül"-nél habozna. Hát nem butaság, ha „enynyire" becsületes valaki?

Egytől mindenesetre óvakodnunk kell: a becsületesség hangsúlyozása nem tehet bennünket fanatikussá. Már az igazi „tisztességes pogánytól", még inkább az alázatos kereszténytől a „fiat iustitia, pereat mundus" („vesszen bár a világ, csak az igazság győzzön!") lelkülete éppúgy távol áll, mint a becstelenség félvállról-vétele. Aki azonban csak addig becsületes, amíg haszna van belőle, az lehet jó üzletember, de máris elárulta a becsületesség erényét. Ez a veszély a vallásos embereket is környékezi. Hányan próbálják lelkiismeretüket avval elhallgattatni, hogy „jó cél érdekében járnak el".

A keresztény ember legfőbb erénye és végső ismertetőjele nem a becsületesség, hanem a szeretet. A mindennapi életben azonban a becsületesség a másik iránti szeretetem első bizonyítéka. Lehetnek persze az életben pillanatok, amikor el kell hallgatnunk valamit, mint ahogy életünket is oda kell adni, a feltétel nélkül vállalt igazságért. A szeretet alkotja a végső mércét a becsületességre való törekvésnél is. Sem a „hallgatás", sem pedig a „szókimondás" ne fakadjon kényelemből vagy gyávaságból, hanem őszinte szeretetből.

A becsületesség gyöngyszem, amely a keresztény szeretet foglalatában nyeri el teljes ragyogását.

Németh József

A HÉTKÖZNAPI DOLGOK ÉS SZAVAK TEOLÓGIÁJA

Az emberi élet fontos eseményei a hétköznapokon játszódnak le. Sokak számára a hétköznap csak ébresztőóra, koránkelés, utazás, tele utca, embertömeg, parkolóhely keresés, elkésés, egyhangú munka, ugyanazon emberek, idegremenő munkatársak, munkanorma, gyors és éppen nem jó ebéd, napi traccs, esti háztartásvezetés, fáradság, kötelező televízió. Mégis nem annyira a munka ad negatív színezetet a hétköznapnak, mint az a nyomasztó érzés, hogy a napi teljesítményben eredményeket kell felmutatnunk; a felettesek pontosan ellenőrzik a munka minden szakaszát; egyes napokon túlzottan nagy a hajsza; a legtöbb munkahelyen semmi lehetőség nincs alkotó kezdeményezésre; az emberi személyiség kis, jelentéktelen kerék marad a komplikált gépezetben; az egyes ember munkája teljesítésében csak saját funkcióját látja, de nem érti az összefüggést az egésszel.

Terhes a személytelen szerkezet, melynek az egyes dolgozó alá van rendelve és ki van szolgáltatva. Bosszantó, hogy csak munkaereje számít; hogy személyi szükségleteire, kívánságaira, gondjaira nincs az üzem tekintettel. Bénító a munkatársak versengése, könyöklő magatartása, törtetése, haszonlesése, előnyszomja, fondorlata a háttérben. Az ember tehetetlen az apparátussal és a meglevő struktúrákkal szemben. Az is kiábrándító, hogy nélküle is minden tovább megy.

Ezért veszítik el sokan kedvüket. Nem védekeznek és nem emelnek panaszt. Vannak ugyan bizonyos demokratikus játékszabályok minden üzemben, de nagyon sokszor már a dolgozó megkérdezése előtt eldöntik a specialisták és felettesek, hogy mit kell tenni a jövőben. Az egyes ember csak helyeselhet, de nem választhat és nem dönthet, mert kellő információk hiányában nincs komoly súlya.

További sötét árnyékot vet a hétköznapokra az a tény, hogy az egyednek a társadalom divatos elvárásaihoz kell alkalmazkodnia: öltözködjék állásának megfelelően, tájékozódjék a napilapok cikkeiről, a televízió adásairól, a showhősök szerepléseiről. Az is meg van szabva, hogy ki mit engedhet meg magának vakációban, lakásberendezésben, autómárkában. Mindenki akar „valaki" lenni.

Nagy teher lehet a napi pontos megjelenés és munkakezdés, mert a munkaütem független az időjárástól és a munkaidő letelte után további bosszúságok várnak otthon, a családban.

Ezzel szemben áll a hétköznap rengeteg pozitív oldala. A legtöbb ember a napi munkával keresi meg kenyerét családja számára is. Ha nem serkenti saját maga fenntartása, ösztönzi családja jóléte. Ki-ki napi munkájával biztosít magának és családjának egy bizonyos függetlenséget; keresetével, megtakarított pénzével gazdálkodhat a szükség idején. A hétköznapi munka

egyik nagy pozitívuma, hogy a legtöbb ember nem bírná elviselni a tétlenséget és ezért örül, ha dolgozhat. Munkahelyén találkozik embertársaival, ott szerez tudomást mások örömeiről, gondjairól; ott adhat vagy kaphat tanácsot, segíthet, közvetíthet, barátkozhat. Sokan munka közben helyesbíthetik és egészíthetik ki információjukat, tudásukat, elgondolásaikat és lesznek emberibb emberré.

Hétköznapjaink adnak valamit „az új égnek és új földnek" abból a dimenziójából, melyre ígéretet kaptunk, és melyet mindegyikünk valamiképpen napi munkájával, szorgalmával, erőfeszítésével, odaadásával, hitével és szeretetével készit elő. Ehhez azonban szükséges, hogy „az új ég és új föld" fényében is lássuk hétköznapjainkat. Ha megtaláljuk életünkben ezt az új látásmódot, akkor másképp fogunk gondolkozni a „szürke" hétköznapokról. Az új látásmódban a hétköznapok olyan termőfölddé lesznek, melyen emberi életünk vetése zöldellik, gyümölcse érik, aratását csürbegyűjtik.

A hétköznapok persze a hivő ember szemléletében is szürkék és azok is maradnak. Ostoba hazugság lenne arannyal díszíteni őket. De épp ez a kép vezet tovább annak megértésében, hogy mi is az új látásmód a hétköznapi dolgok teológiájában.

A szürke több szín összekeveredése. Szürkén látom a világot akkor, ha rossz szemüveget teszek fel, vagy ha köd fed be előttem mindent áthatolhatatlan leplével. Szürkének látom a világot, ha nem tudok többé különbséget tenni a hétköznap és ünnepnap, a munka és a pihenés, a reggel és az este között. Elszíntelenedik a felfogásom, ha már eleve azt gondolom, hogy bizonyos dolgokból semmi eredmény sem származhat; minden és mindenki ismertnek számit, már eleve „tudom", hogy viselkednek embertársaim, akikkel naponta dolgom van. Szürke az életem ha meg vagyok győződve, hogy minden sablonosan történik és nem várok többé semmi újat, nem érdekes és nem érdemes többé a mindennapok gondjaival és problémáival küzdeni. Feladtam önmagamat és a világot: vesztesen visszavonultam. Nem tudok és nem is akarok a következő lépésnél tovább látni életutamon. Nem vagyok képes ráeszmélni, hogy ünnepnapok és lelkes órák is vannak az életben.

Ha felfedezem, meglátom a mindennapok szürkeségében, ebben a nagy egyvelegben, az egyes alapszíneket, és érzékelem árnyalatait, vonatkozásait, akkor sejtek meg valamit a mindennapi dolgok teológiájáról, annak „az új éggel és új földdel" való vonatkozásáról. S ekkor a szivárvány különféle színeiben ragyog előttem a hétköznap a maga 24 órájával, nyílt vagy rejtett lehetőségeivel, reggelével és estéjével, útjaival, munkájával: a szabadidő és játék, éhség és szomj, evés és ivás, találkozás és egyedüllét, hallgatás és társalgás, zene és lárma, járás-kelés és pihenés színjátékával. A munkanap kiszíneződik növényeivel és virágaival, fénylő napjával és párás-ködös esőjével, gondjával-bánatával és örömeivel, elszánt akaratával és lágy érzelmeivel, számító gondolkodásával és tapintatos megértésével, megszokott dolgaival és meglepő eseményeivel, az egészséggel és betegséggel, ajándékaival és követeléseivel. Az itt felsorolt

dolgok és élmények mindegyike érdemes arra, hogy elébe tegyük „az új ég és új föld" prizmáját és vizsgáljuk vonatkozásainak színezetét.

Az emberi életben nincs borzasztóbb, mint amikor valakinek minden és mindenki közömbössé, magától érthetővé válik. „Napi élményeink akkor lesznek mélyek, írja Robert Musil, ha megszabadítjuk őket a szokás hatalmától." Ha valakit nem gyötör többé semmi kíváncsiság, ha elnémulnak elevenbe vágó kérdései, nem csörgedezik benne a csodálkozás patakja és elvakul benne a gyermeki éleslátás, akkor feladta emberi életét annak minden isteni vonatkozásával.

„Csak a szívvel látunk jól. A lényeges láthatatlan marad a szemnek." Ez az az új látásmód, melyet Antoine de Saint-Exupéry Kis hercegében a róka nyilvánít ki a kis hercegnek. „Szívvel látni" a lényeges belső meglátását és meghallását jelenti. Ez egészen más, mint amit szemmel és füllel veszünk magunkba. „Szívvel látni" annyi, mint a dolgok mélyét ragadni meg és azt fogni fel, ami a jelenségek mögött van. Ehhez a látásmódhoz nem szükséges a róka ravaszsága vagy a hiúzszemek élessége, csak a szívnek, az ember középpontjának erőssége. Rainer Maria Rilke írja: „Ha hétköznapod szegényesnek látszik, ne a hétköznapokat vádold, hanem önmagadat, mert nem vagy elég erős ahhoz, hogy felidézd hétköznapod kincseit."

A mai kor kereszténye számára nincs émelyítőbb és útálatosabb, mintha valaki jámbor szándékkal mindent idealizál, hazudva szépít és édesít. „Az új ég és az új föld" szemszögéből nézve is maradjanak a hétköznapok annak, aminek lenniük kell: „A hit küzdőtere, a józanság gyakorló iskolája, a türelem gyakorlata, a nagyzolás és a hamis ideálok leleplezése, az igazi szeretet, a maradandó hűség, a hiteles tárgyilagosság csendes alkalmai." (Karl Rahner) A keresztény számára ezekben fakad az igazi bölcsesség forrása.

A hétköznapok szerény és becsületes elfogadásában, magunkévá tételében rejlik az az örökösen megújuló és csendes titok, amit isteni kegyelemnek nevezünk. Ahol ilyen szemlélettel rendelkező keresztény él, ott kibonthatja a maga szabad és felelősségteljes munkálkodásában a valóság rejtett kincseit. A mindennapi kicsiségek olyan lényegesen vannak beágyazva az emberi életbe, hogy a hittel, reménnyel és szeretettel belenyúlnak az isteni dimenzióba. Hisz Istent sugározzuk azokkal a tettekkel, melyek elszakítanak az önzéstől; a gondoskodással, mellyel magunkat elfeledve embertársainknak szolgálunk; a türelemmel, mely csendessé és bölccsé tesz. A hétköznapok kicsi dolgaiban mérhetetlen mélységek vannak; a mindennapos szürkeségben ők az örökkévalóság hírnökei, küldöncei. Mindig többet tartalmaznak, mint mutatnak. Olyanok, mint a vízcsepp, melyben az egész ég tükröződik; az igazi valóság életünkre eső fényjeleinek reflektorai.

Legyünk tehát tapintatosak a hétköznapok fénytelen, fakó tárgyaihoz, dolgaihoz, szavaihoz. Ők csak akkor ingerelnek, ha ingerülten közeledünk feléjük; csak akkor untatnak, ha nem értjük őket; csak akkor tompítanak és érzéstelenítenek el, ha hamisan kezeljük őket.

Van a tárgyaknak könnyük. Érzem olykor,
hogy sírnak a szobámban nesztelen;
sötétedő, sejtelmes alkonyokkor
bús lelküket kitárják meztelen . . .

Nézem, hogy elhagyja magát az asztal,
silány terhét emelni unja már.
Az ágy, mint akit senki sem vígasztal,
gyötrelmes éjet önmegadva vár . . .

Szégyenlett kínjuk fájlalják a képek,
szegekre fölfeszített vértanúk,
s mint este egyedül maradt cselédek,
sírnak a tárgyak, bárha nincs szavuk . . .

(Babits: Sunt lacrimae rerum)

A mindennapi élet dolgai józanná, szerénnyé, egyszerűvé és igénytelenné teszik azt, aki a szívével és szemével nézi az életet. Talán nehéz lesz, ezt az új látásmódot megtanulni. De ez készít elő bennünk arra, hogy az örök élet ünnepnapjához közeledjünk, melynek asztalát nem az emberi ízlés teríti meg, hanem az isteni kegyelem.

* * *

A ház

Ha esik az eső, felesleges a kérdés, miért szükséges a ház. Mégsem elég a ház célját kutatni. Kérdezni kell azt is, mi a ház értelme.

A medve barlangja, a róka lyuka, a madár fészke a természetes világ eleme, egyik tartozéka. A ház azonban több: természet, melyet az emberi szellem alkotott és szépített. A tiroli hegyek fazsindelyes házai, a Fekete erdő kakukkórás otthonai önmagukban rejtik és értelmezik a táj géniuszát éppúgy mint a magyar puszta nádfedeles, szalmazsuppos kunyhói. De bennük van a vidék lakóinak szellemi kifejezőképessége is. Talán akkor értjük meg igazán, mit jelent a ház, ha az ember valahol Istennek emel házat. Isten házában ugyanis kommunikál az emberi világ gazdagsága az isteni nagysággal. Isten házának az az értelme, hogy kifejezze ezt a viszonyt. Ezen viszony érzékeltetésében van a templomok szépsége.

Kinek van saját háza? Legtöbb embernek meg kell elégedni egy lakószobával, szép vagy többé-kevésbé csúnya szállással, a bérlakások kis „nyulketrecével." Mégsem a tulajdonjog fontos a saját háznál, hanem az a négy fallal körülzárt tér, melyen belül kibontakozhat, megnyilvánulhat az emberi lény; az, ahol kiszűrjük a világ piszkát; ahol hont, ott-hont találunk; ahova nem jut el a világ tülekedése és moraja; ahol nemcsak fedél alá kerülünk, hanem hajlékra is lelünk; ahol lakhatunk. Könnyes szemekkel írja Petőfi a Távolból: „Kis lak áll a nagy Duna mentében; / Óh, mi drága e lakocska nékem." Az idegenben megértette a költő, mi a családi ház értelme. Itt van az a sérthetetlen, belső életkör, ahol kifejezésre juthat a leggyengédebb emberi gesztus is; ahol a be-

teg, a gyenge, a szenvedő, a veszélyeztetett vagy eltévedt családtag is felvételt, menedékhelyet és elismerést talál. A ház adja meg az embernek azt a lehetőséget, hogy egyrészt szabaddá tegye magát a világtól, másrészt erőt gyűjtsön a világgal való találkozásra.

Miért olyan jelentős a házba bebocsátást nyerni, felvételt találni? Miért van az, hogy az ajtó, a küszöb visszatart? — Az embernek szüksége van privát szférára, é l e t t é r r e, ahova b e t é r, ahova v i s s z a t é r és ahova m e g t é r; az a hely, az a tér, mely előtt az idegen k i t é r, vagy ahol e l t é r. — A házba való b e t é r é s összekapcsolódik a m e g t é r é s s e l, a magunkba téréssel, a magunkba szállással. Itt történik az a változás és átalakulás, ami emberi mivoltunkat felfrissíti és megújítja. Ezért lesz a háztalanból hazátlan, az otthon nélküliből otthontalan: önmagától elidegenült, önmagával meghasonlott.

Nagy a különbség a szegény és a csavargó, kalandor között. Az elsőnek nincs módjában házat, lakást szerezni. A kalandor, a „csöves" nem akar magának házat: szertelen szabadságra törekszik, irtózik minden kötöttségtől, azaz felelősségtől, mely a kötöttség velejárója.

De nem mondta-e Jézus: „A rókáknak van vackuk, az ég madarainak fészkük, de az Emberfiának nincs hova fejét lehajtania?" (Mt 8,20) Valóban! Ezt azonban mély fájdalommal közölte Jézus, mikor életáldozatáról, szegénységéről beszélt. Önkiüresítésében, a „kenózisban" (Fil 2,7) önmagára vette a háztalan hazátlanságot is, hogy visszavezessen az idegenből az Atya házába, ahova tartozunk, ahol otthonra van jogunk, ahol örök hazára találunk, mert Ő készít nekünk öröklakást. „Atyám házában sok lakás van... Azért megyek el, hogy helyet készítsek nektek. Ha aztán elmegyek és helyet készítek nektek, újra eljövök, és magammal viszlek benneteket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok" (Jn 14,2-4).

Isten Fia az isteni élet b e n s ő ségességéből jött el hozzánk, k i az Istentől elszakadt világba, hogy közöttünk lakozva, közöttünk „sátorozva" (Jn 1,14 és Jel 21,3) házat, egyházat adjon nekünk, egy új égben és egy új földön (Jel 21,1). Épp ezt akarta megakadályozni a bűnös ember, amikor a város falain kívül, az emberi közösségből kivetve szegezteti keresztre. De hiába rombolják le testének templomát, ezt az istenházat (Jn 2,19). Ő harmadnapra — feltámadásával — újra felépíti azt.

„Dicsőséggel telt ház néz minden ország fölé messze-messze; örök kőből építette Isten mesteri keze. Isten, dicsérünk téged. Isten, magasztalunk téged. Mindig óva legyünk házadban, — engedd!" (Ein Haus voll Glorie schauet weit über alle Land, aus ewgem Stein erbauet von Gottes Meisterhand. Gott, wir loben dich; Gott, wir preisen dich; o lass im Hause dein uns all geborgen sein! — Joseph Mohr)

* * *

Az út

Ha utat látok, főleg ha mezei úton járok, életem útjára, erre a hosszú, kanyargós, változatos, fárasztó vándorútra gondolok. — Az utak az emberi élet barátságos, feltűnés nélküli kísérői.

Az országút, a vasút, az autóút vigyázatra int, veszélyre figyelmeztet. Az ilyen utak rá vannak kényszerítve a tájra; racionális, emberi önkénytől függő vonalvezetéssel vágják át a tájat, uralják a vidéket. — A mezei út az emberi alázat és hódolat megnyilvánulása a természetben. Ez az út nem keresi önmagát, hanem átadja magát, vakként engedi magát vezetni a természettől, a tájaktól, vidékektől. Türelmesen, szerényen, engedelmesen odasímul és hozzáidomul a dombokhoz, völgyekhez. Ez az út olyan, mint a szegény, aki ajándékokból él: a fáktól kapja az árnyékot, a forrásoktól a vizet, a virágoktól és fűvektől az illatot, a házaktól és az udvaroktól a meleget, az életet.

Az úton, az utcán, a járdán járunk-kelünk. Ezért lesz az út a mindennapi életbölcsesség szimbóluma: a mindennapi élet dolgait nem lehet mindig fölfogni, de lehet őket kísérni. A bölcsességet sem lehet az iskola padjain tanulni, racionálisan rendszerezni, hanem az életúton kell megélni, tapasztalni, ízlelni. A latin sapientia a „sapere", ízlelni igéből származik, míg a görög „sophia" tartalma: az egészséges gondolkodás.

Az úton járni kell éppúgy, mint az életúton; akkor is, ha tűző nap alatt vezet vagy mindent beborító ködön át; akkor is, ha alig kitaposott, keskeny ösvénnyé lesz vagy kanyargós szerpentinné.

Az országút, a vasút, az autóút a tömegek útja. Esetről-esetre kell eldönteni, hogy milyen irányban megyünk rajtuk. — A mezők útjáról, a faluk és városok utcáiról, a járdákról tudjuk, hova vezetnek, mintegy önmagukban hordják céljukat, irányukat. Rajtuk minden lépéssel közelebb jutunk a megérkezéshez.

Jézus azt mondta magáról, hogy Ő az út (Jn 14,5). Az Apostolok Cselekedetei szerint a keresztények Jézus „útjának emberei" (9,2). A megdicsőült Krisztus a keresztény ember életútjának utólsó állomása. Jaj neki, ha elhagyja Jézust, az utat, mert nem jut el a megdicsőült Krisztushoz, életútja céljához.

* * *

Az ajtó és a kapu

Ajtó előtt állni — legyen az díszes vagy egyszerű, alacsony vagy magas — annyi, mint gondolatainkat összeszedni. Talán zárva van az ajtó és önmagammal, gondolataimmal maradok. S a zárt ajtó megérteti velem, hogy mi az: **Kívül és belül.**

Ha egyszer megnyílik előttem egy ajtó és átléphetek küszöbén, változás történik velem: vagy fogadnak vagy visszautasítanak, felszabadulok vagy fogoly leszek; szegényebb vagy gazdagabb. Minden ajtó, melyen átlépek, alakít valamit az életemen. Ugyanígy a kapu is.

A születés kapuján át léptünk ki az anyai test védő és éltető oltalmából emberi sorsunk védtelenségébe, kiszolgáltatottságába. — A halál kapuján át lépünk be a sír szűk kamrájába és az isteni élet védettségébe. Egész életünkben ajtókon és kapukon lépünk át: újjászületéseken és a halál vissza-visszatérő folyamán, míg egyszer átkényszerít a mindent magával sodró folyam Vaskapu szo-

rosán. Állandóan kilépünk önmagunkból a szabadság tág terébe, és állandóan belépünk a halál kapuján a szeretet önzetlenségébe. Ezt az átmenetet és változást jelenti az ajtó és a kapu. Ezért állította a római az új év kezdetére a kapu istenét Jánuszt, és nevezte az új év első hónapját januárnak.

Ha egy ajtón kopogok, az ajtót nyitó számára testvér vagy ellenség, angyal vagy csábító lehetek. Egyszer számot kell adnom minden belépésért és kilépésért.

Ha kopognak ajtómon, állhat a halál életem ajtaja előtt. De az is lehet, hogy ezerféle alakban és formában az kér bebocsátást és felvételt, aki ezt íratta szent Jánossal: „Nézd, az ajtóban állok és kopogok. Aki meghallja szavam és ajtót nyit, bemegyek hozzá, vele eszem, ő meg velem" (Jel 3,20).

* * *

A pad és a szék

Hányszor látunk a városok parkjaiban padon ülő öregeket! De dolgos falvainkban is szokás volt esténként, vasárnaponként a ház előtti padkán ülni. – Aludni szükséges, hogy erőt gyűjtsünk a következő napra. Menni is szükséges, hogy különféle teendőket elintézzünk. Állni is szükséges, míg ránk kerül a sor az üzleti kiszolgálásnál. De egy padon ülni és bámészkodni... Semmittevés? Lustaság? Ideiglenes bénulás? Tétlenség?

A padon ülő nézeget, gyűjt, koncentrál, magába engedi a járókelők életritmusát; kilép szándékaiból, élete hajszájából, hogy tanúja és egy darabon kísérője legyen az előtte elmenők lüktető életének. Öregotthonaink lakói tudnak csak így nézni ablakaikból a nyüzsgő utca forgalmára.

Az álló ember tervez és cselekszik. Akarati elhatározás rajzolódik arcára. Azért nézi az embereket, az eszközöket, a dolgokat, hogy bevonja és felhasználja őket céljára. Az álló embert szándékok mozgatják. – A padon ülő talán elfeledkezik a nézegetésben önmagáról, de nem veszít el semmit öntudatából. Csak a fekvő ember süllyed tétlenségbe; csak a fekvő képzeletének körvonalai mosódnak lassan el és veszít el valamit öntudatából. A padon ülőnek elhomályosulnak ugyan szándékai és céljai, de éber marad öntudata, személyiségének ereje. Amíg nézegetve gyűjti benyomásait, megtalálja helyét környezetében. Az ülő ember nyugalmát nem lehet összehasonlítani sem a fekvő restségével, sem az álló duzzadó energiájával. Az ülő nyugalma higgadtság, önuralom, egy bizonyos távolságból való részvét, zajló életet kísérő függetlenség.

A bírósági tárgyalást vezető bíró ül bírói székében. A vádlott szintén ül a vádlottak padján. Szótlanul, de odaadó figyelemmel kísérik az ügyvéd védőbeszédét, aki áll. A bírói szék ítélete akkor lesz igazságos, ha a törvények alkalmazásában megmarad a tárgyilagosság. – Az uralkodó is ül királyi vagy császári trónján. A római hivatalnok megkülönböztető jele volt a „sella curulis", az elefántcsontból készített szék. Egy bizonyos helyzetet az ural, népe

felett az a király uralkodik igazságosan és jóságosan, aki rendíthetetlenül ülni tud és ülve marad székében. De jaj annak, akinek székén fűrészelnek. Jaj annak, akinek fel kell állni székéből vagy le kell szállni trónjáról, hogy küzdjön az aréna porondján.

A parkok fái alatt gyakran hív bennünket pihenésre, nyugalomra, összeszedettségre, szemlélődésre egy-egy pad vagy szék. A hegyek panorámája tárul ki az alpesekben a sétányok vagy a vándorutak pihenő padja előtt. Felemelő érzés egy izzadságos túra célpontjában a padkán ülni és a megtett útra nézni, a csak onnan nyíló kilátásban gyönyörködni. Ezek a mindennapi képek szerényen és talán szürkén, de utalnak a szenvedése és föltámadása után égbeszállt Fiúra, akihez a Te Deum hálaadásában így imádkozunk: „Isten jobbján ülsz most széket; Atyádéval egy fölséged. Onnan leszel eljövendő, mindeneket ítélendő".

* * *

A torony

Ha a katedrálisok tornyaira, a várak védőbástyáira, a kastélyok erkélyeire, a hegyek kilátó- vagy a templomok harangtornyaira nézünk, felcsillan előttünk a torony értelme: felülmulni a mélységeket, leküzdeni a lapályokat, kitörni a föld nehézségi erejéből. A torony új dimenziót nyit meg: égbe mutat, magával ragadva, a mélységekből felemelve az emberi szellemet, égbe tör.

Vannak tornyok, melyek félelmesen fenyegetve merednek a tátongó űrbe; mint egykori királyi fenségek, akik előtt porba hullott minden alantas, mert ők voltak az állam. Az ilyen tornyok félelmetesek és hátborzongatóak, mint minden emberi nagyság és hatalmasság kísértetiesen sátáni lesz, ha nem ismeri többé a közösségvállalást a kicsivel, a szegénnyel, az alázatossal. Ahol nincs többé harmónia a Fent és a Lent között, ott idegennek érzi az alattvaló a főnököt, ott hangzavar van még a hanghordozásban is a Kis és Nagy között. Még a diák is megveti felvágó osztálytársát. „Mert jegenyefák, jegenyefák nem nőnek az égig" — énekli mély életbölcsességgel a magyar.

A felhőkarcoló, a televíziós antenna, a gyárkémény, a kürtő, mely alacsony talpazatból szökik a magasba — a technika csodálatos vívmányai, magasak, de nem nagyok: hiányzik belőlük a torony méltósága. Ilyen magaslatok is szükségesek. Micsoda katasztrófák történhettek volna a középkorban tűztornyok nélkül? Hány őrtorony őrködött figyelmesen a polgárok békés nyugalma felett? San Gimignano tornyai a középkori város előkelő családjainak hírnevét emelik még ma is magasba. Az Eiffel-torony karcsú kecsességgel mutatja Párizs halhatatlan szépségeit a turistának.

Hányszor szédítette meg a torony égbe törekvése az embert azzal, hogy magas fenségéből kevély uralomvágy, a nagyságból nagyzolás lett! A sátán is a templom tornyára vitte fel Jézust, onnan mutatta meg és ígérte meg neki a világ minden hatalmát, mintha mindenek felett rendelkezett volna. A koncentrációs táborok őrtornyai elfojtottak minden ellenállást a hatalom bitorlóival

szemben. A babiloni torony építői a torony magasságával akarták beírni nevüket a történelembe (Ter 11,4).

Ha csak azért épít az ember tornyot, hogy nevet, hírnevet csináljon magának, akkor elveszíti nevét: emberi nevét!

* * *

Igen

Hétköznapjainkat hétköznapi szavak kísérik. Keresetlen vagy megfontolt, építő vagy romboló, közönséges vagy szívből jövő szavak. Ha valakit senki sem szólít meg, ha valaki kérdését szó nélkül hagyják, azt kirekesztik a társaságból. A szavak közösséget teremtenek, míg a hideg hallgatás halálos lehet.

Egyszer démontól megszállt némát hoztak Jézushoz. „Mihelyt kiűzte belőle a gonosz lelket, megszólalt a néma" (Mt 9,32). — Ha elzárkózom, ha nem akarok többé szavaimmal az emberekkel közösségbe lépni, ha egyszerűen — valami okból — tartom a számat, akkor a némaság démona fenyeget. Ellenben, ha megszólítom azt, aki szavamra vár, ha merek egy-egy bátor szót ott és akkor, ahol erre szükség van, akkor a halálos csend démonait űzhetem ki ma is. Mi lenne a szicíliai maffiából, ha a gyilkosságok szemtanúi a bosszú félelmét leküzdve megtörnék egyszer taktikai hallgatásukat? Mi lenne sok családi körből és öregotthonból, ha nem kellene a tagoknak esténként a televízió bemondójának társaságára várni?

Milyen jól esik a problémákkal teli hétköznapokban egy „Igen". Különösen, ha ez a szó a válasz kérdésemre: Megkaphatom ezt az állást? Szabad még ez a lakás? Egészséges leszek még egyszer, doktor úr? — Ki tudná leírni a szerelmes örömét, ha igenlő választ kap kérdésére: Igazán szeretsz? Nem véletlen, hogy az evangélisták közül épp a szeretett tanítvány, János jegyezte fel a feltámadt Krisztus háromszoros kérdését: „Simon, János fia, szeretsz engem?", és Péter háromszoros igenlő válaszát.

Minden Igennél arra várunk, hogy az emberek elfogadjanak, elismerjenek bennünket. Sokszor nagyon gyorsan tartunk a másiknak „fejmosást", de olyan nehéz a másik „lábát" megmosni. Igent mondani annyi, mint a másikat elfogadni. „Fogadjátok el egymást, amint Krisztus is elfogadott benneteket!" (Róm 15,7).

A keresztény ember számára a keresztség adja meg azt a biztonságot, hogy Isten elfogadta az üdvösségre, Igent mondott életére. A gyermekek keresztelése számunkra — minden problématikája ellenére — annak megvallása, hogy Isten kegyelme tesz bennünket igazzá, elfogadott gyermekké, nem pedig az egyéni, emberi erőfeszítés. Luther nagyon nehéz, emberi szeretet nélküli gyermekkora rávetette árnyékát egész életére. Ezért írta mély depressziói idején ezt a mondatot krétával asztalára: „Meg vagyok keresztelve."

Minden emberi Igen annak a veszélynek van kitéve, hogy elveszti kellemes csengését, elfásul, eltompul, semmivé lesz. Ezért ismételjük meg újra meg újra kérdéseinket. Lehetséges egy olyan Igen, mely tart minden viszontagsá-

gon át holtomiglan-holtodiglan? Mi hiszünk abban, hogy Krisztus Igenje az emberre Atyja örökös Igenjét adta tudtul. „Az Isten Fia, Jézus Krisztus, akit mi köztetek hirdettünk, nem volt Igen is meg Nem is, hanem az Igen valósult meg benne. Isten valamennyi ígérete Igenné vált benne" (2Kor 1,19-20).

Ha aggódunk is nehéz sorsunk miatt, mégis remélhetjük, hogy Isten Igenje üdvös jövőt tervez és teremt számunkra. Ezért nem kellene magunkat minden elmarasztaló, rosszindulatú kritika hallatára egy erőszakkal kicsikart Igen után heccelni.

* * *

Nem

A Nem szó sokszor keserű csalódással, makacssággal vagy kétségbeeséssel van telítve. Mégis mindennapi szavainkhoz tartozik. Sok esetben megnyugtatóbb egy világos Nem, mint egy kitérő, semmitmondó, bizonytalanná tevő válasz. „Az igen igen, a nem nem; ami ezen felül van, a gonosztól való" (Mt 5,37).

A nemleges válasz lehet igazságtalan és rossz; különösen, ha harag, önkeresés, félelem, gyávaság, büszkeség, türelmetlenség, lustaság vagy butaság sugallja. De lehet egy Nem az igazságosság, a szeretet, a felelősség világos kifejezése is. A specialisták és a komplikált társadalmi folyamatok korában nehéz — sokszor lehetetlen — véglegesen egyértelmű választ adni. De mégsem lehet a sem Igen se Nem elkötelezetlen atmoszférájában emberileg élni. A határozott Nem épp oly fontos, mint az Igen.

„Ne gondoljátok, hogy békét jöttem hozni a földre. Nem békét jöttem hozni, hanem kardot. Azért jöttem, hogy szembeállítsam az embert apjával, a leányt anyjával, a menyet anyósával" (Mt 10,34). — Emberi hűség nem lehetséges, ha sohasem mondunk Nemet. De minden Nem csak akkor lesz szükséges és üdvös, ha egy nagyobb Igen miatt mondjuk ki. Ezért a Nem sohasem lehet az utólsó szó!

Hegyi György — Antal Pál

ÉRETT EMBERSÉGGEL

Egyik barátunk néhány évvel ezelőtt „Az emberek erkölcstelensége" címmel terjedelmes tanulmányt készített. A kisebb könyvet is kitevő kiadatlan munka azt az égető kérdést veti fel: miért fordulhat elő vallásos emberek, sőt papok és szerzetesek között is, hogy közönyösek, mások igényei előtt teljesen bezárkóznak, sőt kifejezetten szeretetlenek, — ami ugyancsak összeegyeztethetetlen az evangélium szellemével. Megfigyelései és ismerősei elbeszélése alapján jegyzett fel ilyen történeteket: „Az előttem levő padban ült, rosszul volt öltözve,

ápolatlan arccal, gyűrött ruhában. Különbözött a többiektől. Vegyes érzések forogtak lelkemben. Jézus szerint szeretettel kellene fogadnom, de a szívem mélyén mégis azt kívántam, hogy bárcsak minél előbb és sértődöttség nélkül menne el. S úgy látszik, nemcsak engem fogott el ilyen érzés. A következő alkalommal ugyanis már nem pusztán sajnálat, de gúny tárgya is lett. S ezt már észrevette... Elmaradt a templomból. Visszatekintve bánt a dolog, zavar, felkavar. A szegény Krisztus jött el templomunkba, s mi megtagadtuk a helyet, elzárkóztunk előle. A legelemibb hibát követtük el vele szemben: a ruha, a külsőség miatt igazi emberi kapcsolatot sem vettünk fel vele. Hogyne érezte volna meg!"

Túlzottnak tarthatjuk Masaryk, a két világháború közötti Csehszlovákia szabadkőműves elnöke kijelentését: „Az Egyház legnagyobb ellenségei maguk a katolikusok és módszereik." De sok esetben igaznak kell tartani Szent Ágoston keserű megjegyzését: „Milyen sok bárányka van kívül, s milyen sok farkas bévül." Sajnálatos, ha valaki vallásos, sőt keresztény, de életében mégis olyan magatartást tanúsít, amely nemcsak távol áll a valódi krisztusi életszemlélettől, hanem egyenesen ellentétes. Ez a furcsa jelenség nem is új, jóllehet a mi időnkben gyakrabban megmutatkozik és kirívóbb.

A jelenségnek számtalan teológiai, lélektani és pedagógiai magyarázata van. Az Úr Jézus szenvedése nemcsak a próféták és saját maga által megjövendölt események beteljesülése, hanem egyúttal előrevetítés is. Előre mondása azoknak az emberi gyarlóságoknak, amelyek már a szenvedéstörténet folyamán Júdásban, Péterben, az apostolok hűtlenségében, a nép vezetőinek elvakultságában megmutatkoztak, és tovább élnek a történelem folyamán minden kor, a mi korunk embereiben is. Valamennyien nemcsak a hitéért kereszthalált vállaló Péternek, hanem a Mesterét könnyű szívvel megtagadónak is szellemi rokonai vagyunk. Ha pedig megszorítanak bennünket, talán Pilátus lelki képe se lesz oly idegen tőlünk.

De hogyan lehetséges az, hogy nem egyszer olyan valaki sem birtokolja az alapvető, érett emberi tulajdonságokat, aki keresztény környezetben nőtt fel, a keresztény műveltséget nem kis mértékben megszerezte? Olyan magatartás-komplexumokkal küszködik, — ha ugyan küszködik! — melyekkel nemcsak a maga életét teszi terméketlenné, hanem másokét is megnehezíti. Észre sem veszi mily nagy kárt okoz világnézetének, a kereszténységnek, amit pedig jogilag és látszólag birtokol.

Nem kétséges, hogy „az emberfaj nem akar boldog lenni", azaz az embersors vállalása nehéz feladat volt és lesz mindvégig. De azért feltehetjük a kérdést: Miért fordulhat ki emberségéből, becsületességéből sokszor éppen az, akit Krisztus a keresztséggel titokzatos Testének tagjává tett, a Szentlélekkel felkent, keresztény környezetbe helyezett?

A kinyilatkoztatásból tudjuk, hogy az emberi természet megsérült, vagy ahogy a régi katekizmus fogalmazott: értelmünk elhomályosodott, akaratunk pedig rosszra hajló lett. Ezt a terhet viseli minden ember közösségi és egyéni

életének szinte valamennyi megnyilvánulásában. Ennek a nagyon is általános jellegű tehernek ésszerűbb hordozására segít az átgondolt, okos, józan nevelés és önnevelés. S ennek a józan, okos nevelésnek és önnevelésnek a hiánya ad némi feleletet az imént felvetett kérdésre. A nevelés nagyszerű feladatára vállalkozó egyházi és világi emberek már régtől fogva rájöttek arra, hogy nem lehet szilárd alapok nélkül értékes embert formálni. Hány hitoktató, lelkipásztor, katolikus szülő és nevelő csődjénél mondhatjuk el, hogy azért „nem sikerült" a rábízott, mert mindenáron szentet próbált belőle kialakítani, ahelyett, hogy először érett emberségre akarta volna nevelni. Meyer chicagói érsek mondotta a II. Vatikáni Zsinaton: „Előbb legyen ember, azután keresztény, s azután pap." Az épületet nem lehet a tetővel kezdeni!

Ez az aranyigazság azonban nem jelenthet szorosan vett időbeli sorrendet. Egyébként a legtöbb esetben a halálig várhatnánk nemcsak a papirend, hanem a keresztség szentségének kiszolgáltatásával. Érettségünk emberi szemszögből is mindig növekedhet. A fenti mondás tehát nevelési és önnevelési elv. A mindennapi életben könnyen megfeledkezünk róla, mert helyes megvalósítása komoly áldozatot kíván. Maga az elmélyülő és őszintén átélt keresztény hit is hatékony erőforrást jelenthet az emberi érettség kifejlesztésében. Fontoljuk csak meg, mennyit jelenthet a helyes emberi viselkedés kialakításához a Krisztustól annyira megkövetelt „szívtisztaság", vagyis a bensőnkben felmerülő helytelen vágyak megfékezése.

A Zsinat a papnevelésről hozott határozatban felsorolja azokat a tulajdonságokat, amelyeket „értékel a közvélemény, és amelyek Krisztus szolgáját megbecsültté teszik az emberek előtt" (Optatam totius, 11.). „Emberi", „természetes" vonásokról van ott szó. De éppen ezért oly fontosak a másikhoz való közeledésnél, kapcsolatnál. Az a keresztény, akiben ezek a tulajdonságok nem vernek gyökeret, nem sok reménnyel ajánlhatja a krisztusi életeszményt: a hallgató úgy érzi, hogy nem igazi, nem őszinte emberrel áll szemben.

A határozat első helyen említi az egyeneslelkűséget. Az Úr is nyomatékosan sürgeti: „Így beszéljetek inkább: az igen igen; a nem nem. Ami ezenfelül van, a gonosztól való" (Mt 5,37). Nincs egyetlen emberi magatartás sem, amelyet oly komolyan ítélne el az Úr Jézus, mint az egyeneslelkűség ellentétét. Gondoljunk csak a mi jóságos Urunk nagy beszédére, amivel a farizeizmust elmarasztalta (Mt 23,1-36). Élesen, egyértelműen és drámaian fejti ki, hogy mennyire eltaszítja magától Istent és minden jóérzésű embert az ilyen magatartás. Azt az Istent, aki a szívek és vesék vizsgálója, és azt az embert, aki elvárja, hogy Krisztus követőjét hallgatva és látva hiteles, a valóságnak megfelelő ismeretközlést kapjon. Az egyeneslelkűség farizeusi ellentéte éppenséggel a vallásos embert veszélyezteti, nála a legvisszataszítóbb.

Szorosan összefügg az egyeneslelkűséggel a második emberi tulajdonság, aminek megszerzését a Zsinat sürgeti: legyen érzékünk az igazságossághoz. Ez azt kívánja, hogy megadjuk mindenkinek azt, ami megilleti, amihez joga van. Ha ez az érzék nincs meg az emberben, akkor alig lehet szó lelki

életről, igazi vallásosságról. Ahol ez hiányzik, ott nem hozhat bőséges termést az evangélium magja. Az ember ugyanis mindenekelőtt más jogainak tiszteletben tartásával lép ki zsugori, önző önmagából. A másikra ügyelő igazságossággal kezd kibontakozni bennünk az isteni lelkület, az önmagán túláradó jóság. Ez első és elengedhetetlen lépcsőfok, amelyen a kegyelemtől melengetve eljuthatunk az igazi felebaráti szeretetig. Az igazságosság nélkül Isten és emberek iránti szeretetünk hazug (vö. 1Jn 4,20).

Mindig felemelő érzést vált ki, ha az igazságtalansággal elkövetett hibákat megtetőzött figyelemmel törekszünk helyreállítani. A háború utáni években történt, hogy egyik plébános sokat bosszankodott, mert idegenek jöttek-mentek udvarában, letiporták ágyásait, nem voltak tekintettel az ő érdekeire, jogaira. A kaput be fogom zárni, védeni kell azt, ami tulajdonképpen mindannyiunké — mondotta. Mégis megtörtént, hogy valaki bejött. A plébános, magáról megfeledkezve, alaposan lehordta a nemtörődöm embert. Fújt, téblábolt, s egyszer csak bement az épületbe. Pohár borral jelent meg, odavitte a sértettnek: A békességre! Isten áldja! ... Később, amikor valahol szó esett a történtekről, a „megbántott" a legtermészetesebb hangon mondotta: Azóta becsülöm a papomat, megmutatta, hogy érző, emberi szíve van.

A Zsinati határozat az igazságosság iránti érzék megszerzését sürgeti. Mintha óvni akarná a címzetteket, hogy vigyázzanak, nem elég az igazságosság betűjét hangoztatni, vagy pusztán ezt megtartani. A tapasztalat mutatja, hogy a vélt vagy tényleges igazságosság védelmezése érdekében igen könnyen folyamodunk igazságtalan eszközökhöz, eljárásokhoz. Valahogy úgy, ahogy nemrég történt egy Nyugat-Európa-i nagyvárosban. Tüntettek a környezetszennyezés ellen, főként az autókat bélyegezték meg — természetesen ők maguk is autóban ültek! Ugyanakkor áll az is, hogy nem egyszer a magukat vallásosnak, jámbornak tartó személyek szemrebbenés nélkül követnek el igazságtalanságokat (nem fizetik meg a munkabért, megrágalmazzák ellenfeleiket ...), s mindebben még szenteskedő érvekkel csitítják el lelkiismeretük, igyekeznek megnyugtatni környezetüket.

Az igazságosság iránti egészséges érzékkel függ össze az adott szó megtartása, más szóval a m e g b í z h a t ó s á g . A folyton csak ígérgető, mindent „szívesen" vállaló, de semmit meg nem tartó embert nem tarthatjuk becsületesnek, hacsak lehet el is kerüljük. Az ígért, de be nem váltott szolgálat semmit sem ér, és az olyan segítség, mely tettre szólít, de csupán szóban valósul meg, nem eredményt, legfeljebb bosszúságot és kellemetlenséget hoz. Az ismétlődő szószegés lejáratja az illető szavának hitelét, és előbb vagy utóbb kétségessé teszi becsületességét is. Az emberi együttélés a családban, kisebb-nagyobb közösségekben csak úgy lehet harmonikus, előremutató, vagy egyáltalában elviselhető, ha a szónak hitele van, ha lehet egymásnak hinni és egymásra támaszkodni.

Ki ne aggódott volna, amikor ismeretlen vidékre, városba utazva késett a vonat, a repülőgép? Micsoda megkönnyebbülés, ha mindenek ellenére, bará-

tunk mosolya fogad, s tiltakozásunkra csak annyit felel: De ugyan kérlek, megígértem, hogy várlak! – Még nemesebb az adott szó betartása, ha senki sem látja, senki sem veszi észre. Senki? Bernini mestert már igen sürgették munkatársai, hogy gyorsan fejezze be a Szent Péter tér oszlopcsarnokának szobrait. Minek annyit vesződni, hisz senki se látja milyen a szemük vagy a szájuk! S az Isten? – csattant fel a művész.

A kiteljesedett emberséghez feltétlenül szükséges bizonyos benső szilárdság, amit egyházi nyelven l e l k i e r ő s s é g n e k nevezünk.

Komoly, sokszor hosszadalmas és fárasztó tanulás nélkül aligha tehetünk szert tartós szaktudásra. Még nehezebb a minden emberi szaktudásnál fontosabb emberi tulajdonságot, az érett emberséget megszerezni. Nagy kísértés ezen az úton az ún. elpolgáriasodás. Ebbe esik az, aki a gyakorlatban arra törekszik, hogy meglevő nyugalmát, megszokott kereteit, anyagi jólétét, kényelmét minden áron biztosítsa. Minden lehet jó és hasznos is, de nem föltétlenül a legfontosabb. Az evangélium mércéjével mérve pedig egyáltalán nem az. Ha nincs bennünk legalább valami csekélyke Jézusunk feltétel nélküli odaadásából, a szentek hősiességéből, vagy az igazán alkotó bár nem hivő, esetleg ateista ember elszántságából és következetességéből, aligha válhatunk igaz emberré, mégkevésbé a minket mindvégig, halálig szerető Jézus méltó követőivé. Az örökös megalkuvás, a minden helyzethez való „rugalmas" alkalmazkodás igazi emberségünk, sőt gyakran egészséges pszichikai állapotunk elsatnyulásához vezet. A belső szilárdság kifelé is erőt és bizalmat sugároz.

Az érett ember képes akkor is teljesíteni feladatát, ha ezért nem kap elismerést. A hitből élő lelkipásztor akkor sem törik meg lendületében, ha úgy látja, hogy hívei „nem törődnek a vallással", „nem járnak templomba". A rendszeres ima, a komoly aszkézis képesíti arra, hogy elviselje szent és jogos igényeinek kielégítetlenségét is. A lelki erősségre lehet és kell is nevelni magunkat, a ránkbízottakat.

Kétség nem fér ahhoz, hogy öröklött hajlamaink, neveltetésünk, „vérmérsékletünk" jelentős tényezője a lelki szilárdságnak, lelki erősségnek. A kanadai vértanúk J. Brébeuf, N. Chabanel és társai (okt. 19) életrajzából tudjuk, hogy bennük is felmerült a gondolat: hagyják ott a „vadakat", keressenek nyugodtabb lelkipásztori területet. Előkelő nevelésük ösztönösen visszaborzadt az indiánok durva életkörülményeitől. Külön fogadalommal kötelezték magukat, hogy sohasem menekülnek a halálveszély elől, nem kérik a misszióból való távozást. Jézus és a lelkek szeretetének ismételt átelmélkedése legyőzte természetadta gyengeségüket, szilárdan kitartottak helyükön a vértanúságig.

Az emberi együttélés íratlan szabályához tartozik a másik személyének, személyi méltóságának, hivatásának, munkájának, idejének tiszteletben tartása is. A figyelmes és udvarias, a mások meghallgatására kész ember közelében jó lenni, megjelenése mindig öröm. A fölényes, hangoskodó, a tapintatlan, a más lelki alkatát figyelembe nem vevő magatartás rendszerint lelki műveletlenséget takar. Az ilyen viselkedés sokszor helyrehozhatatlanul megrontja az em-

beri kapcsolatokat. Sok keserves órát szerez környezetének, ha pl. „nem is gondol" a másik elfoglaltságára, kötelezettségeire.

A tapintatosság – nem gyávaság, nem félénkség – mély és tartós gyümölcsöket terem: a másik megbecsüléséről tanúskodik. Igen sokan ezt értékelték Sík Sándornál, a pap-professzornál. Egyénisége ragadta magával a 20–24 éves fiatalokat, nem kellett neki külön prédikálnia. Ez fogta meg Radnótit is, aki hallgatója volt a szegedi egyetemen. Amikor odamegy hozzá és kéri a keresztséget, maga Sík is meglepődik. De hát én ilyenről – emlékezett vissza nekünk tartott lelkigyakorlatában –, nem beszéltem óráimon. Éppen ezért kérem én, – vágta rá a fiatal költő.

Figyelmetlenek, tapintatlanok vagyunk a másikkal szemben, mert az „én is vagyok valaki", „én is akarok lenni valaki" igénye, kielégítetlensége tölti el bensőnket. Mindent elkövetünk, hogy ezt bizonyítsuk, elérjük. Öntudatlanul is számítgatunk, bölcselkedünk, gőgösködünk. Nincs erőnk, hogy a másikra figyeljünk, igazán ő érdekeljen.

A mások iránti figyelmet is megtanulhatjuk, ha talán gyermekkorunkban nem is vezettek ezen az úton. A mi tapintatos, figyelmes magatartásunk pedig gyújtóponttá válhat, amelyből mások is új reményt meríthetnek. Tehetséges fiatalember szerencsétlenül járt, mozgássérült maradt egész életére. Az első hónapokban fogcsikorgatva viselte sorsát, környezetével kegyetlenül bánt. Valaki emlékeztette a rokkantak olimpiájára: talán résztvehetne rajta. Fő indítéka valószínűleg a büszkeség volt, de elhatározta, hogy megpróbálja. Hosszas edzés után bejutott a legjobbak sorába. A többiekkel együtt töltött idő lassú átalakulást hozott benne létre. Kezdett tekintettel lenni társaira, akik befogadták, egyenértékűnek tartották. Elérkezett a verseny napja. Minden arra utalt, hogy ő lesz az első; elég önzően már előre örült sikerének. A verseny közben azonban egyik rokkant társa elbukott. Erre nem a célbaérés érdekelte, hanem a pórul járt bajtárs. Odament hozzá, felemelte és cipelni kezdte. Örömtől sugárzó arccal értek együtt a célba, jóllehet a versenyt elvesztették.

A Zsinati határozat az értékes ember alapvető magatartásai között végül a szerénységet említi. Szent Pál Filippieknek írt intésére emlékeztet: „Semmit se tegyetek vetélkedésből vagy hiú dicsőségvágyból. Inkább mindenki alázatosan a másikat tartsa magánál kiválóbbnak" (Fil 2,3).

A pap, a hitoktató, a nevelő és szülő egyik zsákutcája a szerénytelenség. A hivőt, a tanulót, a gyermeket kell a jó útra terelgetnie, a jóra oktatnia. S ebből egyhamar kialakul a „kioktatás" helytelen, éretlen magatartása. Éppen ezért ne csodálkozzunk, ha elsősorban az idősebbek esnek ebbe a hibába. Be nem vallják se maguknak se másoknak, de ténylegesen azért nem fogadják el a másik véleményét, mert „fiatal", még tapasztalatlan. Elvileg áll, hogy a felhalmozott ismeret tágabb látóhatárt eredményez. De lehetséges az is, hogy a tapasztalat örve alatt saját pozíciónkat védjük. Megszoktuk a kényelmes járatot, bakon bóbiskoló kocsisok lettünk, akik bíznak, hogy a lovak maguktól hazatalálnak, már tudják az utat.

A fiatal rendszerint kézbe akarja venni a gyeplőt, új csapást akar kipróbálni. Ez nem mindig „eleve rossz". Bár az is megeshet, hogy a mai fiatal eleve „leír" mindenkit, aki a biztos utat követi.

Az igazán bölcs tudatában van annak, hogy a legtöbb esetben sok megoldás vezethet eredményre. A nagy tudósok ezért voltak szerények: a másik lehetőséget sem tartották kizártnak. Ha egyetemen tanítottak, a legnagyobb természetességgel vettek részt a fiatalok eszmecseréiben. Rengeteg új indítást merítettek ezekből a párbeszédekből, ugyanakkor teljes nyíltsággal közölték a jelenlevőkkel szaktudásuk legjavát. Nem akarták ismereteiket kizárólagosan maguknak megőrizni, hogy ezáltal biztosítsanak maguknak kiváltságos helyzetet, s azt a látszatott keltsék, hogy nélkülözhetetlenek.

A másikra készségesen odafigyelő, őszinte és szerény párbeszéd az emberi érettség egyik fémjelzője.

„Minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt" (Mt 7,17). Csak a talaj is legyen jól előkészítve. Csak az érett természetes erényekre épített, minden jóval, széppel és igazzal közösséget vállaló emberségre épülhet fel az az embertípus, amely ténylegesen Krisztust tekinti eszményképének. Alapot teremt az Isten gyermekeitől elvárt, érett szabadsághoz.

Minden kereszténynek szól ez a felhívás. Főleg azonban azoknak, akik külön felelősséget vállaltak a keresztény életeszmény szolgálatában: a szülőknek, az egyházközségi tagoknak, a papoknak, a hitoktatóknak, a sekrestyéseknek, az imacsoportok vezetőinek... Gyengesége, állhatatlansága elbizonytalanítja a rábízottakat, sündisznó-szurkálódása pedig elidegenít. Az önnevelésről soha nem mondhat le az, aki Krisztust akarja hirdetni. Itt tanulja meg igazán, hogy hogyan működhet közre hatékonyan mások krisztusi nevelésében.

Maurice Bellet

BECSÜLETESSÉG AZ AUTÓKORMÁNYNÁL

Erőszak a volánnál

Közúti biztonságért felelős tisztviselőnek tették fel a kérdést: Mit szándékozik tenni, hogy a közúti balesetek csökkenjenek? — De a balesetek oly ritkák! — válaszolta. — Hogyan? S az a sok halálos szerencsétlenség az utakon? — Ja, ön a mészárlásokra gondol? — tisztázta a szóvivő.

Az utak tényleg az erőszak színterei. Mindenütt, de különösen Franciaországban. Az olasz sofőr pl. meglepően udvariatlan, de a franciánál kevésbé ingerlékeny.

Az autó gyilkol az utakon és az utcákon. Sérüléseket okoz. Hányan szenvednek súlyos sebesüléseket járműszerencsétlenségben? A válasz ijesztő! A

közvélemény és a hatóságok tiltakoznak ez ellen a mészárlás ellen. Intézkedéseket foganatosítanak. De nincs arány a szerencsétlenségek súlyossága és a visszhang gyengesége között. Mintha a közvélemény ötven százaléka közömbös lenne. Ha néhányan más okból veszítik el életüket, sokkal többen felhördülnek. Pedig a közúti balesetek száma ezekhez viszonyítva sem hanyagolható el. Ez a nagy és mindennapos gyilkosság sokkal erősebb reakciót követelne.

Mit tegyünk tehát? Különféle oldalról, az Egyház részéről is hallhatunk erkölcsi buzdításokat. Mert nem kevesebbről van szó, mint a „NE ÖLJ!" parancsról.

Honnét ered ez az erőszakosság? A legkülönbözőbb okokból, kezdve az ún. emberi „agresszivitástól", amiről azt állítják, hogy le kell vezetődnie. Társadalmunk ugyanis a fennálló feszültségek, a mesterséges körülmények és egész légköre következtében agresszivitásokkal van telítve. Ugyanakkor azonban azt valljuk, hogy szelídnek kell lenni, az agresszivitást el kell fojtani. Milyen kiút marad tehát? — Az út, az utca.

A gépkocsivezető a volánnál — minden látszólagos különbség ellenére — a középkori lovag utódja a csataménen. Azt mondják, hogy a nagy nyári gépkocsikirajzások megfelelnek a hadműveleteknek, amit régen is a jó időszak beálltával indítottak el. A jelenség tehát ma is megismétlődik, csak más síkon.

Ugyanígy kapcsolatban van az autó a szexualitással és a hozzá fűződő erőszakossággal is. Az autó a férfi számára a megálmodott nő szimbóluma: szép, rendelkezésre áll és kitűnően alkalmas arra, hogy kielégítse hatalomvágyát és elkápráztatja a többieket. Persze, az átlagvevő számára jelképeznie kell a hűséges feleséget is. Ezért az autóipar szakemberei már régen kitalálták, hogyan hozhatnak létre egyensúlyt vagy összhangot e két kép között. Másrészt, azt is képzeli a férfi a volánnál, hogy az az asszony ül mellette, akit el szeretne kápráztatni. Ez viszont vagy megfelel vagy sem annak, aki az oldalán ül.

A gépkocsivezetés módja mindenképpen az autós hatalmát fejezi ki. A másik sofőr vetélytárs, aki hamarosan ellenféllé válik. Meg kell előzni őt. Hány katasztrófa származott már szenvedélyes előzésből.

A tudatalatti

Ne felejtsük, hogy amit fenntebb mondottunk, az tudatalatti folyamat. Olyasmi, amit az ember saját magánál nem észlel, jóllehet másoknál felfedez vagy meg is magyaráz. Nem a jelenség ismeretlen tehát, önmagunkkal szemben vagyunk vakok. A legbutább gépkocsivezető is megindokolja, hogy miért hajtott 130-al a mellékúton („jók a reflexeim"), miért robogott keresztül a piros lámpán („megítélem, mikor nem jöhet senki a másik irányból") és miért ragad alig egy méterre az előtte haladó járműre az autópályán („gyorsítson az a mazsola"). Ugyancsak közismert, hogy legtöbb ember megváltoztatja természetét a volánnál. Az egyébként udvarias, nyugodt és türelmes személy, most haragossá, ingerlékennyé, erőszakossá válik. Az autó az a hely, ahol felszínre kerülnek a rejtett ösztönök, különösképpen az erőszak.

A nők általában kevésbé agresszívek. Az autó számukra inkább gördülő ház, semmint tüzes paripa. De a férfias jelleg bennük is győzedelmeskedhet. Gyakorta itt fejeződik ki a férfiakkal való egyenlőségük. Vannak igen veszélyes, erőszakosan vezető nők is.

Miért éppen az autó? Mi teszi az autót a halál játékszerévé? Az, hogy társadalmunkban ez az erőkimutatás legfőbb jele. Szinte mágikus erő rejlik benne. Az izomzat keveset számít, itt a cilinderek döntenek! Az elhatározást, a gesztusokat megsokszorosítja a motor, egy olyan motor, amely nincs távol, hanem mintegy saját testem folytatása a korlátolt test határain túl is. A láb könnyed mozdulatával felpattanok: a másik eltűnik, a tér hirtelen kitárul, szabad vagyok. Szédítő! — Hogy megérthessük mindezt, emlékeznünk kell arra a fontos szerepre, amit a képzelőerő, a fantázia játszik az ember életében. Ez a magyarázata annak is, hogy az autó egyszerre öltheti magára a ló, a nő és a saját testünk szerepét.

Mi több, az autó zárt tér. A másik, a vetélytárs távol van, és ő is be van zárva járművébe. Az út néma, a vezetők sem tudnak egymással beszélni. Mindent jelek, jelábécék szabályoznak. Itt nincs hely a másik személyének. Tökéletes a személytelenség. A háború tehát sokkal egyszerűbb, mint másutt, ahol ismerősökkel találkozunk, akiket később is viszontlátunk, akikkel csínján kell bánnunk, akikre rászorulunk, akiket tisztelni akarunk, vagy egyszerűen szeretünk. Ezért olyan kellemetlen a felfedezés, ha agresszív műveletünk áldozata mégiscsak ismerős. Nemrég magam is megjártam. Erőszakosan furakodtam be egy parkolóhelyre, mert megbeszélésre siettem. Nemsokára azonban feszélyezetten vettem észre, hogy pont azzal a hölggyel voltam udvariatlan, akivel tárgyalnom kellett.

A modor

Okosan, gyorsan és udvariasan. — Ki a jó autóvezető? Aki okos, gyors és udvarias.

Nem elegendő saját képességem, mert számítani kell a többiek oktalanságával. Az sem elegendő, ha mindig engedelmeskedünk az előírásoknak: soha sem kockáztatunk, mindig uralkodunk a sebességen, pl. rossz látási viszonyok között is (ködben, meredek hágón, éles kanyarban) és megállhatunk harminc méteren belül, mert nem látunk messzire. Kétségtelen, hogy mindez fontos, de ügyelni kell a többiekre is. Sejteni kell hibás műveleteiket és ostobaságaikat. Mindezt okosan és mégsem félénken vagy mulyán. A jó sofőr gyors: reflexei elevenek; biztosan, ütemesen vezet. A habozó bizonytalankodó is közveszélyes, többek között azért, mert előidézi, hogy felszökjön a többiek agresszivitása.

Végül: udvariasságra is szükség van, méghozzá hibátlan udvariasságra. Kétségtelenül, ez a legnehezebb! Mindig nyugodtan, barátságosan viselkedni az összes többi vezetővel szemben, beleértve a lehetetleneket, a durvákat, a

szórakozottakat és a lelkiismeretleneket! Néha a gyógykezelő szerepében vagyunk, mert úgy érezzük, hogy eszelősök között mozgunk, ahol fel kell tenni a kérdést: Mi most a helyes magatartás?

Mit követel ez? Jóindulatot a másikkal, az ismeretlennel, a névtelennel, aki hibáival elüt az átlagtól. Tiszteletet, szívélyességet a másikkal, ami nem szép szó, hanem helyes magatartás. A jó modor nem egyenlő az „udvariaskodással", mint pl. ha valaki nem él jogos előnyével. Ez a kedveskedés mindenkit megzavar. Legyünk fegyelmezettek és használjuk jogainkat tökéletes jóakarattal. A jó autóvezető nem magyarázkodik, nem is vár jutalmat: olyan, mint az evangéliumi „haszontalan szolga", kötelességét teljesíti, nem tett semmit, ami tiszteletet vagy jutalmat érdemelne. Legfeljebb csodálkozással kevert mosolyt kap, amikor megengedi a gyalogosoknak, hogy joguk szerint békésen lépdeljenek el mellette, illetve előtte az útkereszteződéseknél. Ilyenkor a sofőr, mint a jó szamaritánus, felebarátjává tette azt, akiről egyébként semmit sem tud s aki számára „csupán egy ember". Ezzel minden érdektől, számítástól, sőt érzelemtől mentes emberi kapcsolatot hoz létre.

Egyenlőség és vendégszeretet

A másikat ne ellenségnek, hanem önmagunkhoz hasonlónak és vendégnek tekintsük az úttesten. Persze, hogy a társadalmi különbségek nem tűnnek el az utakon, mert „kocsim" társadalmi helyzetem egyik legszembetűnőbb jele (státus szimbólum). Ugyanakkor az út egyenlőséget is jelent. Mindenkinek rendelkezésére áll. Egyenlő joga van rajta a Trabantnak és a Porsche-nek vagy a BMW-nek. Egyformán hordozza a kezdőt és a már kiöregedőt, a tapasztalt és erejének teljében levőt, a kocsikázót és a sietőt. A sebességkorlátozások is megerősítik ezt az egyenlőséget, mégha nem is tartjuk be őket, ami sajnos gyakori jelenség. A torlódások, „dugók" pedig tökéletes egyenlőség a mozdulatlanságban.

Akkor fogadjuk el ezt az egyenlőséget, ha lemondunk a vetélkedésről, a halálos küzdelemről, amit csupán a rendőrségtől való félelem és kevés észszerűség tart kordában. A másikat megvető magatartás helyébe lép a vendégszeretet első foka. Ez a változás természetesen nem korlátozódik csak az autóvezetésre, hatással van az egész emberre, egész életünkre, egész magatartásunkat megkérdőjelezi. Az autó jó gyakorlótér mindehhez.

A vendégszeretet azt jelenti, hogy elfogadom a másikat ott, ahol én haladok. Élni engedem őt úgy, ahogy van, amilyen: lassú, gyors, ügyes vagy ügyetlen, Rolls-Royce-ban száguldó vagy szegényes, már-már darabokra hulló, rozsdamart kocsiban. S mindezt udvariaskodás nélkül, megőrizve nyugalmam, és mégis fürgén. Ez nem egyszerű dolog!

A vendégszeretet természetesen kiterjed azokra is, akik a kocsiban ülnek. Vendégeim ők: joguk van arra, hogy óvatosan, figyelmesen vezessek, ügyeljek biztonságukra, kényelmükre, jólétükre.

A vendégszeretet azt is megköveteli, hogy kinyissam gépkocsimat – ahogyan megnyitom házam ajtaját – azoknak, akik erre rászorulnak vagy ezt óhajtják.

Mit szóljunk az autóstopról? – Van aki védelmezi, van aki elmarasztalja. Véleményem szerint csökkennek a hátrányai a telefonon megbeszélt autóstopnak, amit egyes szervezetek ajánlanak. Kétségtelenül jó szolgálatot tehetünk pl. a járművel nem rendelkező vidékieknek. – Egyesek olyan járművekről álmodnak, amelyben élvezet a vendéglátás . . .

Hány olyan autót látunk, amelyben csak egyetlen férfi vagy nő ül. A gépkocsi még mindig az elszigetelődés melegágya. Úgy látszik, hogy az autó még ösztönösen beleragadt magántulajdon-igényünkbe és alig szolgálja a testvéri megosztást.

Az autó és az ember

Az említett, felebarátra irányuló magatartás megköveteli, hogy helyesen viselkedjünk magával az autóval szemben is. Ha viszont, – mégha tudatalatt is – számunkra a gépkocsi csak fegyver, akkor agresszívek leszünk, bármilyen jók a szándékaink. Fel kell tehát vetni a kérdést: mi is a gépkocsi az ember számára? – Közlekedési eszköz. Az emberi munka csodálatos terméke. Mármost, ha erőszakoskodunk a géppel, ha nem látjuk annak szépségét, akkor megvetjük az anyagot, különösképpen a megmunkált anyagot, amely csak a fajankó számára nem a szellem felmagasztalásának a jele.

Az autó persze lehet játékszer és a vezetés is válhat játékká. A felnőttek a gépkocsi előtt gyerekké lesznek. Olyannyira, hogy a kihágásokat úgy kellene büntetni, mint az engedetlen gyereket: azonnali és a játékszerrel kapcsolatos büntetéssel, esetleg az autó ideglenes vagy végleges elkobzásával.

Az autó fontossága sokkal inkább játékszer-minőségéből mint hasznos voltából ered. Ezért marad oly hatástalan a kocsi túlzott használatát elmarasztaló kritika. Ha az autónak kifejezetten semmi haszna sem lenne, akkor is megőrizné a játékszer döntően fontos szerepét, mert lehetővé teszi, hogy kifejezzük azt, amit egyébként ügyetlenül elfojtunk de ami valami módon és valamikor meg akar nyilvánulni. A gépkocsi az a játékszer, amellyel kifejezzük erőnket, erőszükségletünket, de csak akkor, ha tiszteletben tartjuk felebarátunkat úgy, hogy sértetlensége felett őrködünk. Mondhatjuk azt is, hogy a kocsi „sport", de semmiképpen sem teljesítmény-sport. Ez ugyanis elképesztő és halálosan veszedelmes az utakon. A jó játékos ugyanis az, aki biztonságosabban, nem pedig gyorsabban vezet. Az igazi teljesítmény pedig a jó modor!

Az út misztikája

Az autó egyszersmind út is: kijárat, másuttlevés, behatolás egy új térbe, utazás. Belső misztikája is van az útnak. A cél, a megérkezés kevésbé fontos mint maga az utazás. Az élet átmenet, ahol nincs végső maradás. A lakóhely olyan, mint egy gördülő jármű, amely elvonul végnélküli látnivalók előtt. S miközben halad, az út egyre kitágul.

A szemlélődés. — Puszta menekülés tehát a kocsi? Belső csend színhelye is lehet. Meglephet e kijelentés, hisz a volánnál figyelmünk szinte teljesen a külvilág felé fordul. Paradox módon azonban ez a figyelem teret biztosít a belső világnak. Vezetés közben felmerülhet bennünk az, amit egyébként a másfajta: munkától, olvasástól, mások jelenlététől befolyásolt figyelem elfojt, elterel.

Belső csendet említettem. Valóságban ez a csend kezdetben igen lármás is lehet. A volán mellett előtűnnek azok a gondolatok, elképzelések, amelyeket félretolunk a mindennapi életben. Ha ezek a gondolatok és elképzelések megülepednek, különös, tiszta és kifinomult csend alakulhat ki. Ez az a szemlélődés, amely nem foglalkozik semmivel, nem támaszkodik semmire, mert a „lélek külsejét" teljesen lefoglalja az a feladat, hogy jól vezessen. Az ilyen rejtett kontempláció társulhat az utazás gyorsaságának érzésével: a mozdulatlan találkozhat a tiszta mozgással.

Ezen valóban el lehet gondolkodni. Csak nem a kormánykeréknél, mert ott veszedelmes szórakozottsággá vállhat az ilyen „reflexió". Egyszerűen éljük át a mondottakat, anélkül, hogy kifejezetten gondolnánk rá.

A megtartóztatás. — Ha az autó erő és játék, hatalom és élvezet, akkor egy kiváltságos hely. Mégpedig — s a kifejezés meglephet — a megtartóztatás helye. A megtartóztatás általában nem abban áll, hogy az ember a megfosztás fanyar örömeért von meg magától valamit, bár ilyen is létezik. Az sem megtartóztatás, hogy tudatosan vagy tudat nélkül elnyomást szenvedünk. A megtartóztatás erő, kézbentartás. Az autó esetében: nem engedek a mámornak, mely arra ösztönöz, hogy „mindent bele", hajts gyorsabban mint a többiek. Egyszóval: nem használom rosszra a kocsit. De ismétlem: a gépkocsihasználatot nem ítélhetjük meg kizárólag a hasznosság szemszögéből, mint pl. amikor azzal érvelnek, hogy a tömegszállító eszközök kényelmesebbek, társadalmilag értékesebbek és olcsóbbak az autónál. Ez a gondolkodás „naívan" materialista szinten marad, míg az autó szimbolikus tárgy.

Az autó jelentősége

A gépkocsi igen fontos az ún. fejlett országokban. A fejlődők pedig látják, hogy az autó tért hódít és számban gyarapszik. Ezt a tényt sajnálhatjuk, egyesek már sajnálkoznak is felette, de ez nem változtat a tényálláson. El kellene, hogy gondolkodtasson, de ez nem történik meg. Úgy tűnik, hogy ez a termelési és fogyasztási tárgy, figyelemre sem méltó. Az Ilitchcsel vagy Ellullal tartók pedig igen pesszimisták. Különös, hisz az ember tonna számra gyártja a tételeket, tanulmányokat, elemzéseket, buzdításokat számtalan dologról. Éppen csak az autó mellőzött. Pedig bűvös fontosságú!

Elsősorban gazdaságilag. Az autóipar milliókat foglalkoztat. „Ha a Renault tüsszent, Franciaország náthás" mondja a közmondás. Képzeljük, mi következne be Franciaországban, ha autóipara megbukna: teljes csőd! Ha az em-

berek megútálnák a gépkocsit, nem vásárolnák többé, ez lenne szó szerint a világ vége!

Az autó gazdasági fontossága azonban szükségletekre és vágyakra épül. A szállítás igényét elégíti ki, jóllehet nem egyedül, mert ott van még a vonat, a repülő, a hajó is. A maga nemében azonban nem helyettesíthető, legalább is súlyos következmények nélkül nem.

Az autó hatékonyan közrejátszott, hogy megszűnjön a régi világ: az önmagában zárt falu és vidék. Ismerek olyan falut, amelynek a fele a húsz-harminc kilométerre fekvő városokba jár dolgozni. A falu külvárosi lakhellyé vált. Az anyák ugyanezen városokba viszik gyermekeiket zene vagy tánckurzusokra.

Amint említettem, a gépkocsi főleg szimbolikus tárgy. Az „új kultúrát", amely már megérkezett hozzánk, három tárgy jellemzi: az autó, a televízió és a számológép (computer). Kétségtelen, hogy még más is, de ez a három a legfontosabb, a legdöntőbb. Ebben a modern kultúrában otthonos az erőszak, amit az autó tanúsít. Most nem a vezető erőszakosságára gondolok, hanem a tárgyban rejlőre. Éppen azért ez a fajta erőszak nem tartozik a pszichológia vagy az erkölcstan hatáskörébe, hanem a mi, emberi világunk összetevői közé. Ez persze nem jelenti azt, hogy világunk csupa erőszakosság, vagy hogy az autó pusztán romboló tárgy.

A gépkocsi egyszerre elszigetel és összeköt. Hogy ezt megértsük, meg kellene ismételni mindazt, amit a zárt és szótlan térről mondottunk. Az úton nincs személyes kapcsolat és gondolatcsere, főképp nincs kapcsolat a beszéd által. Tudom, minden közlekedési eszközre áll ez. A kommunikáció, a közlekedés a szállításra szűkül le. Luxusvonatainkon sem beszélünk többet. Régen, és a fejlődő országokban még ma is, beszélnek a közlekedési eszközökön. Az autó a végletekig viszi az elszigetelődést.

Ugyanakkor az autó maga egy tömeg, tömeg a szó szoros értelmében. Gyártása, üzemanyagellátása oly hatalmas kollektív erőkre támaszkodik, amelyek előtt az egyén semmivé törpül. A kocsi ezeket az erőket képviseli tulajdonosa előtt. Ki képes igazán megjavítani kocsiját? Ne is kérdezzük azt, hogy ki gyárthatna egyet? Vagy, kinek a kertjében vannak olajforrások?

Az autó az ésszerűség csúcspontja, ugyanakkor téboly is. Tökéletesen képviseli világunknak azt a láncszemét, emelyben a csodálatos technika olyasmit is kitermel, amivel az egész emberiséget többszörösen el lehet pusztítani. Az autó, a számító és önműködő gépek az ipar, a kivitelezés és a hatékonyság csodálatos művei. De ugyanezek az utak őrült durvaságának, a tébolyult megrekedéseknek és a városok lehetetlen dugóinak okozói is.

A gépkocsi meghódítja a teret és az időt s aláveti a sebességnek. Az ország, a vidék elveszti valóságjellegét. Nem tapasztaljuk meg az idő múlásának nehézkességét, amikor valóban átszeljük azt. Az autó mindenen átsuhan. Méginkább áll a repülőre. Az idő és tér ténylegesen összezsugorodik. Erőszakot követünk el azon, ami csak idő árán közli magát az emberrel: a hatalmunkat felülmúló csírázáson és érlelődésen.

Mindez különösképpen észlelhető városon. Az autó tönkreteszi a várost, mert jelenlétével megakasztja azt az életmódot, amit a város tulajdonképpen jelent: a kapcsolatot, az eszmecserét, a vidámságot. Az „autó-városok" gyászosak, felajzottságuk szomorúságot rejt. Ezért aratnak oly sikert a „csak gyalogosoknak" fenntartott utcák és negyedek.

A modern életstílus erőszakossága sokkal súlyosabb, mint az autóvezetők „agresszivitása". Érzéketlen erőszakosság ez, éppen azzal őrli fel az embert, ami hatékonyságot, élvezeteket és kényelmet nyújt.

A tét

Végül is maradjunk abban a pesszimizmusban, amely az autóban társadalmunk őrültségének eszközét látja? Valóban az autó felelős ezért? Kétségtelen, hogy nemcsak az autó bűnös. Felelősség hárul az egész technikai világunkra. Az autó ennek csak egyik, döntő fontosságú és igen jelentős eleme. A tét nemcsak a technika és a természet ellentétére, nem csupán gazdasági problémákra vonatkozik. A képzelet és a vágy bűvkörébe sorolandó. A gépkocsi világképünk alapvető rítusait és mitoszait érinti, ennek „hittételeihez" és „liturgiájához" tartozik. Mert minden társadalomnak megvannak a maga, gyakran meg sem nevezett „istenei", amelyek nem a valláshoz, hanem a működéshez, „funkcionáláshoz" tartoznak. A fejlett technika világának „istene" nem az ember. „Istenének" alakja nincs lerajzolva, és csak hatásaiban jelentkezik. Ezek pedig felülmúlnak és eltorzítanak minden pusztán „racionális", ésszerű szempontot.

Hogy ezt valóban megérthessük, ahhoz nem elegendő felsorolni az autó rossz tulajdonságait vagy szabályozni használatát. A tét sokkal mélyebbre vág. Arra vonatkozik, ami az embert élteti. Képzeljük el modern világunkat autó nélkül!

Kigondolhatunk szoros értelemben vett technikai megoldásokat: pl. elektromos járműveket vagy különböző technikai hálózatokat (gondoljunk Velence kanálisokból és gyalogos utcáiból álló kettős rendszerére) ... Ezek a technikai változások nem elegendők vagy nem is lehetségesek, ha a leglényegesebb elemeket: az ember vágyait és képességeit nem változtatjuk meg. A felkínált változás a beruházásra vonatkozik, mégpedig olyan befektetésekre, amelyeknél a pénzügyi beruházások csak következmények vagy másodlagosak. A fő kérdés ez: Mire kell irányítani az ember felhasználható energiáit és felfedező képességeit?

Csodálatos eszköz. — Sürgősen kell megváltoznunk. De ne vesztsük szem elől a már megtett utat. Nem arról van szó, hogy visszatérjünk a régi jó világba, amelyben — ezt sem szabad felejtenünk — a nélkülözések keménnyé és kegyetlenné tették az életet. Liszabonban, a Belem torony mellett van egy „kocsimúzeum", ahol láthatjuk II. Fülöp, V. Károly utódjának, Spanyolország mindenható urának kocsiját is. Lassú, durva járgány. Mellette legkisebb autónk is királyi kocsi.

A gépkocsi megmarad az a csodálatos tárgy, amelyről nem is álmodtak őseink. Más mai tárgyak mellett akkora a jelentősége, hogy őrületünk jelének is tekinthetjük. Másrészt, lehet a tehetetlenségünk kifejezője. Mindez igaz, ha csak célját tartanánk szem előtt. De ez azt jelentené, hogy nem vesszük észre, mennyivel több a gépkocsi annál, amit a kereskedők és a moralisták látnak benne.

A világot megváltoztatni nem csekélység. Főképp a képzelet hiánya miatt nem jutunk el idáig. Főleg annak a képzeletnek a hiánya miatt, amelynek nincs szüksége arra, hogy az erőszak ösztökélje!

Christus, Nr. 121/1984.

Sajgó Szabolcs

AKI KERESETT – ÉS TALÁLT

Dorothy Day útja a katolikus egyházba

Mikor Dorothy még fiatal lány volt, elhatározta, hogy író lesz: „olyan könyveket fog írni, melyek sokezer olvasót meggyőznek, hogy a dolgok jelenlegi elrendezése igazságtalan." Végülis másféle író lett, és talán jelentősebb. Az a rengeteg ember, akit elért írásaival és akire hatott élete példája, nemcsak a világ nagy igazságtalanságaira ébredt rá jobban, hanem a szeretet titokzatos mélységeire is.

1980-ban 83 éves korában halt meg. Egy jónevű újság a következőképpen nyilatkozott róla: „ő a legjelentősebb, legérdekesebb és legbefolyásosabb alakja az amerikai katolikusok történetének." Ez a kijelentés enyhén szólva rendkívüli, hisz olyan valakire vonatkozik, aki a hivatalos egyházi tekintély semmiféle fokát nem foglalta el, és akinek a nézetei lényegében általános és erőteljes ellenállásba ütköztek majdnem egész életében.

A New York-i egyházmegye hetilapjának (Catholic New York) 1985. jan. 3-i számában John J. O'Connor érsek arról számolt be, hogy Dorothy Day milyen hatással volt életére, s hogy a szenttéavatási eljárás megindítására már komoly javaslat történt.

Dorothy Day elementáris hatásáról életükre jól ismert emberek közül sokan nyilatkoztak – pl. Thomas Merton, Daniel Berrigan, Cesar Chavez . . . A kevésbé ismertek közül pedig (akikért oly hosszú időn át hatékonyan küzdött) megszámlálhatatlanul sokan nyilatkozhatnának. Életével ismerkedve gyakran eszembe jutott Dienes Valéria, a mi 20. századi nagy megtérőnk és misztikusunk.

Dorothy 1897. nov. 8-án született Brooklynban egy középosztálybeli család 5 gyermekéből harmadiknak. Apja sportújságíró. New Yorkból rövid időre Kaliforniába költöznek. A San Franciscót romba döntő földrengés után Chicagóba

megy a család. Itt egy ideig szegényen élnek. Barátnői hatására Dorothy templomba kezd járni.

Vallásos érdeklődése nem tart sokáig. 16 éves korában tudatosan szakít a hittel, egyházzal. Radikális társadalmi és politikai nézeteket tesz magáévá. Meg akarja változtatni a világot: „nemcsak szolgálni a kiszolgáltatottakat", de elsőpörni mindenféle szolgaságot. 1914-ben, az urbanai egyetem (Illinois államban) kezdő diákjaként belép a szocialista pártba.

Két év múlva felhagy a formális tanulással, és New Yorkban mohón beleveti magát a „valóságos életbe". Riporter lesz egy szocialista lapnál. Az ideológiai vitákban nemigen vesz részt, de kiváltja a Világ Ipari Munkásainak (I. W. W.) tagsági igazolványát. Egy ideig a bevándorlók szegénynegyedében lakik és írja cikkeit. Interjút készít Trockijjal és a születésszabályozás szószólójával, Margaret Saugerrel. Ír a sztrájkokról, tüntetésekről és a kilakoltatásokról, mindezt elégedetlen és néha botránkoztató stílusban.

1917-ben a tömegekkel ünnepli a februári orosz forradalomban egy új korszak hajnalát. Rövid ideig dolgozik a sorozás elleni ligában, és segédszerkesztő a jelentős szocialista folyóiratnál, „The Masses"-nél. A havilap oly jól valósítja meg célját — a kapitalista érdekek és értékek támadását —, hogy néhány hónappal Dorothy érkezése után a kormány betiltja a lapot, a kiadókat pedig lázítással vádolja.

A nők szavazati jogáért tüntet Washingtonban. A tömegből sokakat letartóztatnak. Ő is a brutalitásáról híres Occaquan börtönbe kerül 30 napra. Első fájdalmas zárkabeli élményei közt zavartan tapasztalja, hogy vígaszért a Bibliához fordul.

New Yorkba visszatérve tagja lesz a lázadó művészek „Village set" nevű körének. A színházi próbák után Ördöglyuknak nevezett teremben gyűlnek össze. Dorothy itt hallja először Francis Thomson páratlan versét: The Hound of Heaven (A menny vadászkutyája), ami azután gyakran visszhangzik benne, különösen megtéréséig. Ebben az időben gyakran roskad a korareggeli órákban, hajnalig tartó mulatozások után, a közeli Szent József templom utolsó padjára. Zavarta a sokféle összevisszaság; itt meleg volt, nyugalomra és vigaszra lelt „a fényekben, a csendben, a térdeplő emberekben, az imádság légkörében".

Egyik barátja öngyilkossága után szakít a művészek szomorú, gondtalan körével. Dolgozni kezd egy korházban. Halálosan beleszeret egy idősebb íróba, s mikor terhes lesz — nehogy elhagyja a férfi — az abortuszt választja. Eredménytelen „gesztus volt", a szemétbe vetett élet emléke pedig haláláig gyötri.

Magányos évek, nyugtalan keresés következnek. Utazik, ír. Chicagóban másodszor tartóztatják le. A rendőrség nem politikai vád alá helyezi, hanem mint egy „zavaros ház lakóját", prostituáltnak nézi, mert az I. W. W. olcsó férfiszállásán aludt.

1924-ben merész önéletrajzi regényt jelentet meg „The Eleventh Virgin" (A tizenegyedik szűz) címmel. Később „nagyon rossz" könyvnek mondja. A könyv

sikere azonban lehetővé teszi, hogy egy kis kunyhót vegyen a művészek és radikálisok telepén. A „természetes boldogság" ideje következik. Néhány röpke évre megismeri az otthon és a családi élet megelégedett légkörét. Felfedezi a világ szépségét, nemcsak a küzdelmet és a kegyetlenséget. Ebben a „természetes boldogságban" kezdi hinni egy természetfeletti boldogság lehetőségét. „Akit szerettem és akivel természetes házasságban éltem — írja —, angol származású anarchista biológus volt." Együtt horgásztak, tanulmányozták a csillagokat, együtt barangoltak a belvárosokban. Dorothy többet kezdi fontolgatni, latolgatni a dolgokat. És azt veszi észre, hogy ismét olvassa a Bibliát s imádkozni akar. A férfi, Forster számára azonban a vallásról való beszélgetés értelmetlen és nyomorúságos butaság. Dorothy nem egyezett Forster pesszimizmusával és szélsőséges individualizmusával sem. Reménykedett, hitt az ember erejében, hogy megváltoztassa a világot, saját életét.

1925 nyarán ismét állapotos lett. Ennek a ténynek jelentőségét életében nem lehet eléggé hangsúlyozni. Kísértette előző terhességének emléke. Ugyanakkor sokáig azt hitte, hogy nem képes kihordani egy gyereket. És mindezekben érezte, hogy ismét lehetőséget kapott élete megújítására. Örömében és hálájában első gondolata Isten volt. Biztos elhatározásában, hogy gyermekét majd katolikusnak kereszteli. „Tudtam, nem akarom, hogy majd ő is éveken át tévelyegjen, ahogy én tettem kétségek és bizonytalanságok közt, fegyelmezetlenül és erkölcstelenül."

1926-ban megszületett lánya, Tamar Theresa. Egy apáca segítségével, akivel a tengerparton ismerkedett meg, gyermekét hamarosan megkeresztelték. Forster keserűen szemlélte mindezt. Világos volt, hogy ezen az úton vége szakadt közös életüknek. Dorothy a maga habozó módján Róma egyháza felé fordult, s Forster ezt beteges menekülési vágynak látta. Semmi köze sincs az egyházhoz, és ha Dorothy annak része lenne, hozzá sem. Dorothynak világos volt, hogy „katolikussá lenni azt jelenti számomra, hogy elveszítek egy társat, akit pedig annyira szerettem. Ahhoz a ponthoz érkeztem, ahol a kérdés már egyszerűen az, hogy Istent vagy Forstert választom-e." Fájdalommal, bizonytalanul Istent választotta. Feszült légkörben egy nehéz év következett. Végezetül egy alkalommal szorgalmazta a szakítást. Másnap megkeresztelkedett. Nem érzett semmi különösebb örömet, írja később. Az egész egyszerűen olyan valami volt, amit meg kellett tennie.

Katolizálásában nem vonzotta finom szellemi és esztétikai boncolgatások élvezete. Egy apáca és a Baltimore-i katekizmus irányította hittani, teológiai képzését. A tömegek, a bevándorlók egyházához csatlakozott, amelyről apja becsmérlően mondogatta, hogy „az ír rendőrök és a mosónők egyháza." De korábbi élete során megtanulta becsülni a keményen dolgozó embereket. S lassan felismert a misére járó családokban olyan értékeket, melyeknek ő híjával volt és irigyelt: az élet egésze és szentsége iránti érzéket, a rendet és engedelmességet. Ez utóbbit korábban megvetette. Most azonban „ahhoz a ponthoz érkeztem, ahol már engedelmeskedni akartam ... elfáradtam tenni azt, amit én

akartam, amit vágyaim diktáltak tenni, s ami végül is mindig csak zsákutcába látszott vinni."

Korábbi barátait sokkszerűen érintette megtérése, szörnyű árulásként. Mindazonáltal Dorothy úgy érezte, nem adta föl előző elkötelezettségeit. Hite szerint Isten mindenek előtt választása nem lehetett végső soron az élet, az igazságosság vagy a béke elleni döntés. Bízott Istenben, hogy majd az ő jelenlegi zűrzavarát föl fogja használni céljaira.

Ez a zűrzavar kínozta öt éven át, kínlódva egyedül nevelvén gyermekét a szabadúszó író bizonytalan fizetéséből. 1932 decemberében részt vesz a munkanélküliek éhségfelvonulásán Washingtonban. Ez a felvonulás kritikus pont keresésében. Szemlélve a rongyos emberek menetét, akiket átformált egy cél tudata és az igazságosság egyféle eszménye, elhatározta, hogy elzarándokol a Szeplőtelen Fogantatás nemzeti kegyhelyére. „Ott könnyek közt és gyötrődve imádkoztam, hogy táruljon föl végre előttem, hogyan használhatom föl adottságaimat kisemmizett, szegény, dolgozó társaimért."

Mikor visszatért New Yorkba, ajtaja előtt várt rá Peter Maurin – egy alacsony, kissé borzas ember, erős francia kiejtéssel. Peter élete és egyénisége külön tanulmányt érdemelne. Itt csak annyit, hogy ez a Dél-Franciaországban 1877-ben, egy 23 gyerekes családban született, hányatott életű ember, sok tapasztalata ellenére teljességgel képtelen volt bármit is megvalósítani szép álmaiból. Úton-útfélen hirdette kéretlenül és mindenkinek a reform útját, önmaga egészen annak megfelelően élt, de míg nem találkozott Dorothyval, semmire nem jutott. Hihetetlenül különböztek egymástól. Peter egy más kultúra, egy más század embere volt. Gyökerei a termőföldben rejtőztek, gondolatai a helyi és a személyes cselekvés pányváján függtek, példaképei a középkori ír szerzetesek voltak. Dorothy 20 évvel fiatalabb, ízig-vérig amerikai, nyugtalan és türelmetlen az eredményeket várva, szakszervezetek és mozgalmak szintjén gondolkodott. Szinte semmi közös nem volt bennük, de ami kevés volt, annak alapján úgy illettek egymáshoz, mint egy kalapács feje és a nyele. És együtt ellenállhatatlanok lettek. Peter rendíthetetlenül bízott abban, hogy Isten majd ad neki társat munkájához. És találkozásuk valóban gondviselésszerű volt.

Peter három pontos programja végtelenül egyszerű: kerekasztal beszélgetések, a Vendégszeretet házai és a „mezőgazdasági egyetemek".

Az elsőre, a „gondolatok tisztázására" fórumokat szerveztek, előadásokat tartottak, kerekasztal beszélgetéseket rendeztek mindenféle irányzat és iskola képviselőivel. Peter biztos volt gondolatai meggyőző erejéről minden vitában. Felvetette egy újság kiadásának lehetőségét is.

A második, a Vendégszeretet házainak alapítása az Irgalom művét gyakorolta minden plébánián az otthontalanok és a munkanélküliek ellátására. A keresztényeknek nem azon kell töprengeni, hogy az egyház vagy az állam mit is tegyen, hanem hogy ők mit tudnak tenni személyes felelősségükkel. A modern társadalom a végső értékmérőnek a csekkszámlát tette, nem a Hegyi Beszédet. A dollár imádata következtében a keresztények nem ismerik fel szom-

szédaikban Krisztust. Az ellenszer az Irgalom művei: gondoskodás az éhezőkről, otthontalanokról — nem személytelen szervezetek által, hanem Krisztus parancsának megfelelően „személyes áldozatot hozva".

Peter szerint programjának harmadik pontja volt a legfontosabb: előmozdítani és megvalósítani az átmentet egy „kapzsi, szerezni vágyó" társadalomból a „tevékeny, működő" társadalomba. Az emberek valójában közösségre, értelmes munkára, valamiféle emberi célra vágynak, amit becsülhetnek és tisztelhetnek. A társadalom erőit értelmesebb, organikusabb egységbe kell szervezni, s ezért — Peter szerint — vissza kell térni a termőföldhöz, „mezőgazdasági egyetemeket" kell létrehoznunk, és apró, gyakorlati lépésekben formálni „egy olyan társadalmat, ahol az embernek könnyebb jónak lenni".

Dorothyt először az újság kiadásának gondolata lelkesítette föl: végre hangot adhat a munkásokkal való együttérzésének és az evangélium radikális szellemében fogant társadalomkritikájának. „Van írógépem, egy konyhaasztalom és rengeteg írnivalóm." Az újság, The Catholic Worker első száma 1933. május 1-én jelent meg 2500 példányban. Két év alatt 150 000-re emelkedett a példányszám. Óriási volt az igény a szociális problémák katolikus szellemű tárgyalására. — Hamarosan önkéntesek gyülekeztek a kiadóhivatalban — egy korábbi borbélyműhelyben.

A program második pontja szinte véletlenül kezdett megvalósulni. Peter minden püspöknek írt, sürgetve a Vendégszeretet házainak megalapítását. De a dolog nem így indult. Otthontalan emberek kezdtek gyűlni a kiadóhivatal körül, érdeklődve, hogy hol is vannak azok a bizonyos házak, amelyekről az újságban olvastak. Dorothy erre a közelben bérelt egy lakást. Aztán egyre újabbakat. Hamarosan lett saját épületük. A „kenyérosztás" hasonlóképpen kezdődött. A tűzhelyen mindig volt kávé és egy fazék leves. Bárki jött az ajtóhoz, kapott belőle. A hír gyorsan terjedt. 1936-ban már mindennap százak sorakoztak az ajtónál.

Fokozatosan újabb házak nyíltak országszerte, az első tíz évben több mint harminc. Az egyes házak önnálóak voltak, stílusukat, mindennapi életüket a sajátos helyi körülmények és szükségletek szabták meg. A hasonlóság a házak közt abban állt, hogy mindegyikben bizonyos fejetlenség uralkodott. Mindenkit befogadtak, akinek útja hozzájuk vezetett. A színes gyülekezetek mintha egy Dosztojevszkij regényből léptek volna ki: csavargók, tanulatlanok, diplomások, „szent bolondok", fiatalok és öregek, munkások és munkakerülők. A közösség alapja nem egy megvalósítandó eszménykép volt, hanem elismerése a valóságnak, ami Krisztusban teljesedett be: annak a ténynek az elfogadása, hogy akár eszesek vagyunk, akár ostobák, rendkívüliek vagy hétköznapiak, „mindnyájan egymásnak tagjai vagyunk".

Mezőgazdasági közösségek is alakultak. Inkább a Vendégszeretet vidéki házaihoz hasonlítottak, mint a Peter Maurintól megálmodott „mezőgazdasági egyetemekhez".

Dorothy rengeteget utazott házról házra, közösségtől közösségig. Előadásokat tartott, tudósított a gazdasági válság drámai következményeiről. Ma már nehéz átélni, micsoda izgalmat is jelentett ez az utcai apostolkodás, a felszabadulásnak milyen átfogó érzését is keltette a fiatal katolikusokban az a tény, hogy laikus hívők mozgalmában vettek részt, válaszként a napi problémákra. Hatása a mai napig tart. Kiszabadította a katolikus szellemet az egyházközségi palackból. A keresztény lelkiismeret — Dorothy szavaival — Krisztusban nem az emberi élet periferikus jelenségeire vonatkozik, hanem éppen a középponti, a legfontosabb eseményeire: család, igazságosság, háború és béke, szabadság — ezek mind alapvető katolikus kérdések.

A hivatalos egyházban sokan titkos kommunistáknak tekintették a mozgalom tagjait, akik be akarnak férkőzni az egyházba, hogy tönkretegyék. A baloldaliak a Vatikán kiküldötteit látták bennük, akik gyengíteni akarják a munkásmozgalmat. Az ellentmondás jele lettek. Dorothy idézgette is, hogy „a szolga nem lehet több uránál".

1927-ben bekövetkezett megtérése után Dorothy Krisztus engedelmes követésére szóló hivatása nem kitartó propagandából állt, nem is csak az emberek figyelmének felkeltéséből, hanem a misztérium megéléséből, az egész életnek a keresztény titokká alakításából. Ez azt jelenti, hogy az ember teljes megélt élete egyszerűen érthetetlen az élő Isten nélkül.

Szent Péter szavai szerint a hivő embernek mindig készen kell lennie arra, hogy számot adjon hitéről és reményéről. Dorothy esetében ez nem egyszerű apologetika, hitvédelem, „reményvédelem"; neki a teológia közvetlen riport. A teremtő Isten jelenlétében élt, aki belépett szenvedő testünk világába. Bűn, kegyelem, megváltás Dorothy számára tények voltak, amik nélkül életünk, történelmünk, a napilapok hírei érthetetlen absztrakciók. Sokaknak felfoghatatlan és botrányos volt, hogy összeházasította a radikális politikai magatartást és a hagyományos, jó értelemben vett konzervatív teológiát. Nem az volt rendkívüli, amiket írt vagy amiben hitt, hanem hogy amiben hitt és amilyen módon élt, az hajszálnyira megegyezett. Az ilyen élet egyetlen leírt szó nélkül is tanulságos és hatékony. Dorothy azonban rengeteget írt is: féltucat könyvet és körülbelül 1500 cikket, esszét és kritikát. Az újságot 47 éven át, haláláig adta ki. Tisztelői közül rengetegen talán alig olvastak belőle valamit. Lenyűgözte őket a koldusszegényekkel megosztott élete, kiállása az igazságtalanságok és háborúk ellen, tiltakozásai (néha a börtönből) és figyelmeztetései, eleven tanúságtétele amellett, hogy az evangéliumot meg lehet élni.

Nem különítette el az írást és a cselekvést. „Mindkettő tevékenység, részei a személyiség válaszadásának, az etikai válasznak a világ kihívására." Legfontosabb írásai mindig nagyon személyesek. Talán ez is az oka, hogy olvasói és minden ismerőse számára egyszerűen „Dorothy" volt. Újságjában gyakran kinyomtatták az alapvető célt: „tudatosítani az egyénekben Krisztus tanítását és következményeit". Dorothy számára a megtestesülés állandó folyamatos tény: Isten egyszer s mindenkorra magához ölelte emberségünket, s mi nem is remél-

hetjük megismerni Istent, ha ugyanakkor nem fordulunk szeretettel a körülöttünk élők felé. Ez a szeretet nem pillanatnyi fellángolás, hanem konkrét és aktív. A társ fogalmának kiterjesztése mindenkire: a kenyér megosztása az éhezőkkel, a nélkülözők ruházása s az azok melletti kiállás, akiket kirekesztettek az emberi közösségekből és üldöznek.

Ezrek és tízezrek kaptak otthont a Vendégszeretet házaiban, milliók kaptak enni az étkeztetések során. De a számoknak nem tulajdonított nagy fontosságot. A vendégszeretet – hangoztatta –, azt jelenti, hogy az ember a szívét tárja föl mások szükségei előtt. A mozgalom valóban egyféle „szent könnyelműség" jegyében élt. Ötven év után sincs igazgatói tanácsa, alapítványa, komputerizált címlistája. Az újságot házilag postázzák, nem közölnek benne pénzért hirdetéseket. Egyetlen alkalmazottja sem kapott soha fizetést. Néha közzétesznek benne fölhívást adakozásra, ez az egyetlen „rendszeres" anyagi forrás. Az újság ára ugyanannyi, mint kezdetben: 1 penny (cent).

Fiatalságát Dorothy a századeleji Amerika szocialistái és anarchistái között töltötte. Ismerte a nyugtalan, bohém életet, a boldogtalan szerelmi ügyeket. Szült egy gyermeket házasságon kívül, és ezután hamarosan sokkolta „progresszív" barátait azzal a döntéssel, hogy belép a katolikus egyházba. Barátai számára ez azt jelentette, hogy a gazdag és hatalmas egyházhoz tért. Dorothy nem próbálta elutasítani ezeket a vádakat. Hite szerint azonban ez az egyház – minden bűne ellenére – a szegények és kisemmizettek egyháza is, amely valamiképpen a fölfeszített Megváltó teste ebben a világban.

Dorothyt vonzotta az a tanítás, hogy a világ Isten otthona, Isten benne lakozik mindenben. Az evangéliumból pedig megtanulta, hogy Isten maga is a szegények között élt, ismerte a nehéz munkát, a számkivetettséget, a vándoréletet. Hogy Isten kinyilatkoztatta magát azoknak, akiket megaláztak, akikről nem vettek tudomást, hogy Ő maga is egy lett közülük, odaadva életét.

Megtérve nem adta fel nézeteit. De amit az evangéliumban talált, az az emberi szabadságnak, a közösségi szellemnek és az összetartozás tudatának sokkal mélyebb megértése és megalapozása volt számára, mint amit az evilági bölcsesség önmagában bármikor is nyújtani tud. Az, hogy radikális maradt és katolikus lett, nem jelentette, hogy valamiféle „földalatti" egyházhoz csatlakozott, aminek hite és gyakorlata különbözik az átlagos hívőkétől. Nem is jelenti valami csábos bálvány imádását. Komolyan vette a világban működő erőket, és ugyanakkor Isten igéjéhez és parancsaihoz szabta életét. Elfogadta a felelősséget, amit az élet védelmére Isten ruház az emberre. Válasza erre a kötelességre nemcsak a szeretet személyes formájában történt, hanem erőteljes közösségi megnyilvánulásokban is: kihívó, ellenálló és akadékoskodó magatartással azok felé az erők felé, amelyek csak szegénységet és háborút eredményeztek. Minden tevékenységében ereje az állandó, fegyelmezett imádság volt: a mindennapi szentmise, a rózsafűzér, legalább napi két óra elmélkedés a Szentíráson. „Az egyház lojális és engedelmes leányának" nevezte magát,

és gyakran ismételte meg felajánlását valamelyik tevékenységének azonnali abbahagyására vonatkozólag, ha az előljárók úgy kívánnák. De ilyesmi sohasem történt. A püspöki hivatal talán tudatosan Gamáliel szavai szerint járt el: Ha Dorothy tanítása, mozgalma pusztán emberi magától összeomlik. Ha azonban a kegyelem munkája, akkor úgy sem lehet feltartóztatni. Hogy mit is jelent Dorothy Day élete az egyház számára, az attól függ, kit tekintünk szentnek. A szeretetet gyakorolta, az igazságról, igazságosságról beszélt — és nagyon nyugtalanító volt egész életében. „Ne nevezzetek szentnek", mondogatta, „ne próbáljatok tőlem ilyen könnyen megszabadulni". Az ellentmondás jele volt, példa arra az életszentségre, amit nem lehet könnyen „megszelidíteni, középszerűvé tenni. Nem vetette el az intézményes egyházat, hanem felkutatta a hagyományában szunnyadó radikális élet lehetőségeit. S az egyház elfogadta prófétai tanúskodását, mert tudta hogy a kiengesztelődés szolgálója, az egység és a béke követe volt, nem tekintve, hogy milyen áldozatot követelt ez tőle.

Úti miatyánk

Mi Atyánk, az úttest mindenkié, mert Te vagy a gyalogosok, öregek és gyermekek atyja is.
Szenteltessék meg a Te neved! „Ne mérgelődj, ember!" Ha valami haragra is gerjesztene, ne történjék ez üzemzavarkor vagy csúcsforgalomban. Add, hogy megszenteljem a Te neved hidegvérűséggel és jómodorral.
Jöjjön el a Te országod, az igazságosság, a jóság, a figyelmesség, a segítőkészség és az előzékenység országa. Add, hogy baleset esetén ne futamodjam meg gyáván.
Legyen meg a Te akaratod. Te akarod, hogy rend legyen az életünkben, a közúti forgalomban is. Segíts, hogy megtartsam a közlekedés szabályait!
Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma! A legtöbb ember a kenyérkereset, továbbképzés vagy munka címén van úton. Add, hogy senki se károsodjék énmiattam!
És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek! Ki a hibás? — Nem mindig a másik. Add, hogy ne vétkezzem mások hibái kapcsán.
És ne vígy minket a kísértésbe, hogy száguldjam, csakazért mert sietős a dolgom, pöffeszkedjem, mivel fel akarok vágni, előzzek, mivel nincs türelmem, előnyt erőszakoljak ki, ahol úgy vélem, jogom van hozzá.
De szabadíts meg a gonosztól: a forgalmi zürzavartól, a levegőszennyeződéstől és a tehetetlen kiszolgáltatottságtól. Amen!

A PÁPA BESZÉDE A VILÁGI APOSTOLOK ÉS A „NEMZETI MISSZIÓ" KÉPVISELŐIHEZ

Caracas (Venezuela) 1985. jan. 28.

II. János Pál bevezető szavaiban kifejezte örömét, hogy találkozhat a venezuelai evangelizálásban oly fontos szerepet betöltő világi apostolok képviselőivel, a történelmileg jelentős caracasi katedrálisban.

Veletek együtt adok hálát az Úrnak a számos apostoli mozgalomért, amelyet képviseltek: kezdve a Katolikus Akciótól egészen az újabb keletű és a Világi Apostolok Nemzeti Tanácsában egybefoglalt mozgalmakig. Tudom azt is, hogy mennyi hivő tagja és munkatársa az egyházközségi csoportoknak, a kateketikai és nevelési egyházi szervezeteknek, a szeretet-szolgálatoknak és az ember javát önzetlenül előmozdító annyi egyéb intézménynek. Örülök, hogy oly sok hivő, férfi és nő a világban élve, de az Egyház szellemében, arra kötelezi el magát hogy Krisztus országát terjessze és a társadalmat Isten terve szerint építse.

Az Úr gyönyörű ajándéka és Egyházának gyümölcse az a 100.000 világi evangelizáló is, aki részt vett a „nemzeti misszióban", hogy az ország minden rétegéhez elvigye az evangéliumot. Hála ezért a Zsinatból kiáradó megújult lendületnek. Kezesei és reményei, hogy folytatódik az „új evangelizálás" amit Venezuelától és Latin-Amerikától kértem, amikor Santo-Domingo-ban (Dominika köztársaság) megnyitottam a földrész ötszáz éve elindított evangelizálásának ünneplésére előkészítő novénát.

Ebben a távlatban kívánok nektek, világi hivőknek három alapvető utasítást adni.

Mindenekelőtt higgyetek az Úrban, mert „a világiak apostoli munkájának termékenysége attól függ, hogy mennyire eleven a kapcsolatuk Krisztussal" (Apost. Actuositatem 4). A keresztség által arra vagytok hivatva, hogy életeteket egyre gyökeresebben és áttetszőbben alakítsátok Krisztus teljes érettsége szerint. Vagy nem „Krisztus-hivők" vagytok? Nyissátok meg tehát szíveteket mindinkább Krisztusnak, fogadjátok magatokba titokzatos és termékenyítő jelenlétét, ápoljátok az életet alakító és kiteljesítő találkozás bensőségét, amely az igazság, az emberi méltóság és boldogság végnélküli horizontját tárja fel és biztosítja.

Az Egyház üzenetét Péter pünkösdi szózata foglalja össze, amit a zsidókhoz intézett és amit mint utódja intézek hozzátok, venezuelai világiak: Térjetek meg Krisztushoz, hogy elnyerjétek a Szentlélek ajándékát (vö. ApCsel 2,38). A buz-

dítás szól minden embernek: városban, falun, a messzi vidékek és szigetek, hegyek és őserdők lakóinak. Hány megkeresztelt van, aki még nem bontakoztatta ki életében az Úr jelenlétének és a vele való találkozásnak a kegyelmét? Hányan csak névlegesen katolikusok?

Örülünk, hogy 100.000 fiatal venezuelai evangelizál, tanúskodik Krisztus mellett, hirdeti, hogy Ő az Úr. Ne kételkedjetek, hogy országotokat már megtermékenyítette az evangéliumi vetés. Elő van készítve, hogy még többen — igen: sokkal többen —, áthidalják a hit és az egyéni, családi és társadalmi élet között tátongó szakadékot; növekedjék és beérjen az élő, egyházhű hit: a szentség és kommúnió, az apostolkodás és emberszolgálat összes gyümölcseivel.

Amint már Mexikóban mondottam, vár ránk az evangelizálás és katekézis nagy feladata. Átfogó és mély kiképzést kell adni a világiaknak a hitben. Maradjanak éltető egységben az Egyházzal, verjenek gyökeret Krisztusban, „kitartóan tanúskodjanak és tevékenykedjenek az evangéliumért. Legyenek következetesek és bátrak evilági elkötelezettségeik végrehajtásában, mozdítsák elő a békét és az igazságosságot minden erőszakkal és elnyomással szemben. Élesen különböztessék meg az egyház szociális tanításának fényében a különféle helyzeteket és ideológiákat" (Beszéd a Katolikus Szervezetekhez, 1979. jan. 29).

Tudom, nem keveset kívánok tőletek és az általatok képviselt venezuelai világi hivőktől. Éppen ezért, hogy fölemelkedhessetek a teljesebb keresztény élet eme követelményeinek magaslatára, növekedjetek állandóan az Úrban. Növekedjetek Isten teljességéig (vö. Ef 3,19).

Második utasításom: új élettel töltsétek meg katolikus mozgalmaitokat! Szerepük alapvető, és ezt kell betölteniök. Püspökeitek legutóbbi látogatásakor, a Szentszéknél már utaltam arra, hogy „az apostoli mozgalmak és csoportok megszervezése döntő lesz a következő években". De ebben számolni kell „a megfelelő kiképzéssel, egyházias érzéssel és mély lelkiséggel" (Beszéd a venezuelai püspökökhöz, 1984. aug. 30). Már a II. Vatikáni Zsinat állítja: az apostoli mozgalmak az egyházi kommúnió (közösség) és evangelizáló hatékonyság jelei. Még inkább érvényes ez a fejlődő, szervezési és szocializálódási folyamatban levő világra.

A venezuelai Egyház méltányolja mindazt a jót, amit eddig tettetek, nélkülözhetetlen és gazdagító hozzájárulástokat, de azt is, amit ezután tesztek. Szükséges azonban, hogy Venezuelában és Latin-Amerikában még jobban megújuljon a világi mozgalmak szervezete. A lelkipásztorok vezető-tevékenysége és a hivő nép keresztény gyökérverése között szülessenek meg a különböző munka- és feladatkörökben a keresztény hivatás eleven, életerős és gyümölcsöző áramlatai.

Mozgalmaitok maradjanak őszinte egységben a püspökökkel és rendíthetetlen hűségben a Krisztusról, Egyházról és az emberről vallott igazsághoz; sajátos karizmájuk járja át őket; álljanak nyítva a párbeszédre, az együttműködésre és egymás kölcsönös gazdagítására. Legyenek készségesek a pasztorális ter-

vek megvalósítására, a keresztény kiképzés iskolái, a Lélek szerinti élet kisugárzó helyei, az egyházi közösségek számára oly nélkülözhetetlen papi és szerzetesi hivatások melegágyai. Maradjanak az élet minden terén missziós kovászok és egy új társadalom szárba szökő csírái.

Az Úrban így megerősödve, számban és jelentőségben gyarapodva, megújult összetartással és teremtőkészséggel, tegyétek jelenné az Egyházat társadalmatok, népetek lelki, gazdasági és kulturális fejlődésében. Ez harmadik utasításom.

Kezdve a földbe rejtett kincsektől, a természet gazdag adományaival halmozott el benneteket Isten, hogy minden venezuelai emberhez méltó életet élhessen, és alapszükségleteitek kielégítése után közösséget vállalhassatok Latin-Amerika egységének kiépítésében, amiről annyit álmodott Simon Bolivar, a Libertador, s ami megvalósulásának hatékony jelét találja az Egyházban. – Mivel a demokratikus hagyomány nálatok már megszilárdult, felelősség terhel benneteket, hogy mindinkább előmozdítsátok a nép méltóságát és részvételét az ország sorsának intézésében. Evvel példát adhattok, hogy hogyan lehet túlhaladni a különböző ideológiák előjelével ellátott önkényes rendszereket.

A társadalomban legyetek a jelentős emberi és keresztény értékek képviselői. Ezek az élet védelme minden erőszakkal szemben – kezdve a fogamzás pillanatától –; a család szilárdsága és egysége, amely a hiteles erkölcsi fejlődés bölcsője; a keresztény nevelés az általános, a középfokú iskolákban és az egyetemen. Hirdessétek és tegyetek is tanúságot, hogy csak a közigazgatásban és a magán életben felelősségteljes, szigorú becsületesség a biztos támasza a nemzet jövőjének. Ha élni akartok és minőségi életre törekedtek, ne bukjatok el az anyagiasság és az élvezethajhászás kísértéseiben, amilyenek: az anyagi javak mértéktelen fogyasztása, a nemiség, a kábítószerek öngyilkos használata. Súlyos feladatok és kihívások! Éppen ezért, mint világi venezuelaiak előharcosai legyetek egy olyan ország építésének, mely hű katolikus hagyományaihoz, amelyikben virágzik a szabadság és igazságosság, a szigorú és szorgalmas kötelességteljesítés, a figyelmesség a szegények és elnyomottak szükségleteire; ahol közösséget vállalnak a testvér-népekkel és nemzetekkel, és szeretik az igazi haladást.

Nem a világi hívők feladata-e, hogy evangéliumi szellemmel telítsék és tökéletesítsék az egész evilági rendet (vö. Apost. Act. 7)? Nem vár-e rájuk a kultúra, a család, a politika, gazdaság és társadalom vezetése?

Ne felejtsétek tehát: Venezuela éppen a nép életéért elkötelezett világiaktól várja, hogy legyenek becsületesek, álljanak nyitva a párbeszédre és működjenek együtt minden jóakaratú emberrel. Számít az ilyen hivatások hűségére és termékenyítő erejére. Ez a felelősségtek, ez lesz érdemetek és sajátos hivatástok!

Most pedig külön is üdvözölni akarok néhány jelenlevő csoportot.

Első helyen a Latin-Amerikai Munkásközpont (CLAT) vezetőit, akikkel Rómában már volt szerencsém találkozni. Tudom, hogy saját kezdeményezéstekből

és a CELAM (Latin-Amerikai Püspöki Tanács) védnöksége alatt a Munkás Egyetemen fontos gyűlést tartotok, amelynek témája: Az Egyház szociális tanítása és a munka világa Latin-Amerikában a 80-as években. Az egész földrészről számos püspök és szakszervezeti vezető vesz ezen részt.

Venezuelai látogatásomkor nagy ajándéknak tekintem ezt az összejövetelt. Tudjátok, mily fontosnak tartom a kérdést. Hiszem, hogy – többek között – „Laborem exercens" körlevelem tanúskodik erről, s ti ezt a körlevelet tanulmányoztátok és terjesztettétek.

Buzdítlak benneteket, hogy folytassátok a munkát. Az Egyház, a munkásmozgalom és Latin-Amerika számára igen fontos szempontokat tanulmányoztok és ültettek át gyakorlatba. Megragadom az alkalmat, hogy kijelentsem: együttérzek annyi és annyi szorongó latin-amerikai munkással, akik látják életszínvonaluk és munkájuk, főként pedig teljes felszabadulásra vonatkozó értékeik, reményeik és emberi fejlődésük rosszabbodását.

Az előbbieket a jelenlevő venezuelai vállalatvezetőkhöz és munkásokhoz intézem. Holnap, Guayana városában, a munkások szentmiséjén, alkalmam nyílik, hogy részletesebben kifejthessem gondolataimat. Most csak azt akarom mondani, hogy felelősek vagytok Venezuela jövőjéért. Nem hiába, a munka a szociális és nemzeti kérdés kulcsa. A szabad és igazságos nemzet az emberi munka autentikus közösségeiből épül föl, ahol a munkás méltósága párosul a mások iránti elkötelezettséggel, és az üzem java a közösség javával; s így a pártoskodás, a nyerészkedő kiváltságok és az osztályharcos dialektika kísértéseit legyőzve építik az emberi és teremtő együttélés megújult szerveit.

Üdvözlöm a jelenlevő jogászok tekintélyes csoportját. Sugározzatok továbbra is „erkölcsöt és fényt", ahogy Angosturában, a Törvényhozó Hatalom tisztviselőitől kívánta Latin-Amerika Felszabadítója. Legyetek a törvény megvesztegethetetlen szolgái a társadalom harmonikus együttéléséért. Véssétek szívetekbe, valamint nemzeti törvényeitek megfogalmazásába és alkalmazásába Isten törvényét, ami szabadságot teremt, védi az életet, igazságot és irgalmat gyakorol, és szeretetet parancsol.

Végül üdvözlöm a tömegtájékoztatási eszközök képviselőit. Köszönöm törekvésteket, hogy a legteljesebb ismertetést nyújtsátok venezuelai látogatásomról. Köszönöm mindazt, amit már a „nemzeti misszióról" közvetítettetek. Tudatában vagytok a kezetekben levő eszközök társadalmi fontosságának. Ismeritek, hogy milyen befolyást gyakorolnak az egyén alakulására és a közösség életére.

Ne feledkezzetek meg az erkölcsi rend sürgető követelményeiről, melyeket a tudósító szerepe magába foglal. Mindenekfelett tartsa tiszteletben a személy méltóságát és törvényes jogait, és mozdítsa elő az igazságot, a szociális igazságosságot, az együttélést és békét.

Venezuelai világiak: a pápának, az Egyháznak, hazátoknak, Latin-Amerikának szüksége van tetterős közreműködéstekre. Szívből jövő áldásom lelkesítsen utatokon!

II. JÁNOS PÁL PÜSPÖKI SZINÓDUST KÖVETŐ BUZDÍTÁSA A KIENGESZTELŐDÉSRŐL ÉS A BŰNBÁNATRÓL

A Szentatya 1984. dec. 2-án, alig egy évvel a VI. Püspöki Szinódus után írta alá ezt a fontos dokumentumot. Az újszerű címzés is kifejezi: az egész egyházi hierarchia együttműködésének, a kollegialitásnak a gyümölcse.

Bevezető: A dokumentum eredete és jelentősége

Az apostoli buzdítás közelebb akarja hozni a mai emberhez Jézus tanítását, örömhírét, aki avval kezdte működését, hogy felszólította a köréje seregletteket: „Tartsatok bűnbánatot és higgyetek az evangéliumban" (Mk 1,15).

Az Egyház újra felveti a témát, mert korunk emberével és tudósaival kutatja az élet értelmét, a jó és a rossz misztériumának eredetét. Szorongás és remény jellemzi világunkat; a legkülönbözőbb szakadások osztják meg az emberiséget.

Elnyomást szenved az egyes személy és a közösségek szabadsága, beleértve a hit szabad megvallását és gyakorlását; faji, kulturális és vallási megkülönböztetés tapasztalható; erőszak, terrorizmus, kínzások és kizsákmányolás; hagyományos- és atomfegyvereket halmoznak föl; igazságtalan a világ és a kultúra javainak elosztása, a gazdagok és szegények közötti távolság egyre növekszik.

Az Egyház, anélkül, hogy azonosítaná magát a világgal és a világból lenne, ebben a világban él s vele áll dialógusban. Nem meglepő tehát, hogy visszahatnak rá és benne is megtalálhatók a szakadás jelei. Szakadásban élnek századok óta keresztény közösségek, és saját kebelén belül is tapasztal megoszlást: tanbeli nézetek és lelkipásztori irányok különböznek. Ezek a széthúzások néha szintén gyógyíthatatlannak tűnnek.

Aki mélyebbre tekint, az felfedezi ezeknek a szakadásoknak végső gyökerét, a bűnt — kezdve az eredendő bűntől, egészen a személyes bűnökig.

„De aki éles szemmel figyeli a világot, az észreveszi, hogy a jóakaratú emberekben és a kereszténységben ... ott él a kiengesztelődés vágya is. Igyekeznek eltüntetni ezeket a szakadásokat, ... minden szinten helyre akarják állítani az egységet. Társadalmunk egyik alapvető indítéka az őszinte és tartós kiengesztelődés keresése; csaknem megfékezhetetlen a béke utáni vágy." — „Mindenesetre, a kiengesztelődés nem lehet kevésbé mélyreható, mint a megosztottság. A kiengesztelődés vágya, ‚nosztalgiája' és maga a kiengesztelődés akkor lesz végérvényes és hatékony, ha az eredeti szétszakítottságot, annak okát és minden egyéb szakadás gyökerét, a bűnt szünteti meg."

Jézus Egyháza nem mondhat tehát le küldetéséről, a kiengesztelődést kell szolgálnia. Ezért a legutóbbi szinódus a kiengesztelődést s az ezzel szorosan összefüggő bűnbánatot választotta témájának.

„A bűnbánat mint kifejezés és mint fogalom igen bonyolult. Ha a szinoptikusok ‚metanoiá'-jával kapcsoljuk össze, akkor a szív belső megváltozását jelenti, ami Isten igéjének indítására és országának szem előtt tartásával törté-

nik. De a bűnbánat, a szív megváltozása mellett, az élet átalakítását is jelenti; ilyen értelemben termi a bűnbánat méltó gyümölcseit (Lk 3,18): egész élete bűnbánattá lesz, állandóan a jobbra törekszik. De ez csak akkor őszinte és hatékony, ha kifejeződik a cselekedetekben és a viselkedésben. A keresztény lelkiség és teológia a bűnbánatot egyenlőnek tartja az aszkézissel, ami az ember gyakorlati és mindennapi törekvése, ... keresse az égieket, ahol a feltámadt Krisztus van. A bűnbánat tehát megtérés, amely a szívből fakad, tettekre vezet és ezért az egész emberi életet átalakítja."

A pápa ezután vázolja, hogy hogyan készült el a szinódusi tanácskozások első vázlata, milyen módon alakultak ki a végső javaslatok, amelyeket a püspökök a Szentatyának előterjesztettek, hogy jelen buzdításának anyagául szolgáljon.

I. A Megtérés és kiengesztelődés: az Egyház feladata és elkötelezettsége

Az első rész vezérfonala a tékozló fiúról szóló példabeszéd (Lk 15). „Csúcspontja az a mozzanat, amikor a szerető Atya ünnepi lakomát rendez a visszatért fiúnak. A mennyei Atya irgalmasságának jele, aki mindig kész a megbocsátásra. Rögtön mondjuk ki: a kiengesztelődés elsősorban a mennyei Atya ajándéka."

„Minden ember úgy viselkedik mint a kisebbik, a tékozló fiú a parabolában: Istentől függetlenül akar élni, enged a kísértésnek, azután kiábrándul abból a semmiből, ami elbűvölte; egyedül, lealacsonyodva, kifosztottan akarja építeni a világot önmagának, de nyomorúsága mélyén feléled benne a vágy, hogy visszatérjen az Atyához. Isten, az Atya, lesi, átöleli a visszatérőt..."

„Minden ember felismerheti magát a nagyobbik fiúban is, aki nem érti meg az Atya jóságát, nem akar együtt ünnepelni az ünneplőkkel. ... Az önzés féltékennyé teszi, megkeményíti szívét, elvakítja, elzárja másoktól és Istentől. Isten jósága és irgalma megbotránkoztatja; a visszatért testvér boldogsága keserűséggel tölti el. Tehát neki is megtérésre van szüksége, hogy kiengesztelődjék." A parabola az idősebb fiúban az önzéstől megosztott emberiség képét festi.

A parabolából láthatjuk, hogy a kiengesztelődés Isten ajándéka és az ő kezdeményezésére jön létre. „Hitünk tanítja, hogy ez a kezdeményezés a megváltó, kiengesztelő, megszabadító Krisztus misztériumában ölt testet, aki megváltja az embert a bűn minden formájától."

„A krisztusi kibékülést, amit emberségével hozott létre, az Egyház által ünnepelt misztériumok hatékonyságában tapasztaljuk meg: Egyházáért áldozta magát és őt tette megváltása jeléül és eszközéül." „Az Atya irgalmából hírnökei, az apostolok kezére és ajkára bízta a kiengesztelődés szolgálatát: Krisztus nevében, személyében, ‚in persona Christi' végzik, a tőle kapott hatalom erejében. De a hívők közösségére, az egész Egyházra is rábízta a kiengesztelődés igéjét; vagyis az egész Egyház feladata, hogy tanúskodjék róla és megvalósítsa a világban."

De ahhoz, hogy feladatát betöltse, az Egyháznak önmagán kell kezdeni a kiengesztelődést, „saját határain belül". „Éppen ezért mindannyiunknak össze kell fognunk, hogy békesség uralkodjék a szívekben, hogy megfékezzük a veszekedéseket, úrrá legyünk a megoszlásokon, gyógyítsuk a sebeket, amiket a testvérek egymásnak okoztak, amikor elkeseredett véleménykülönbség szította őket olyan kérdésekben, ahol kinek-kinek szabad felfogása lehet. Evvel ellentétben őrizzük meg az egységet a keresztény hit és élet lényeges pontjaiban. Vezessen a régi elv: a vitás kérdésekben szabadság, a lényegesekben egység, mindenben a szeretet! Ennek az elvnek kell vezetnie az Egyházat ökumenikus törekvéseiben is."

Az Egyház több módon közvetíti az embereknek Isten irgalmas kezdeményezését a kiengesztelődésben. Mint kiengesztelődött közösség tanúskodik a világnak Krisztus művéről és ezt képviseli; őrzi és értelmezi a Szentírást, amely a kiengesztelődés örömhíre; hét szentségével megünnepli és megújítja Krisztus húsvéti titkát. Működésének főbb útjai pedig: imádság, a szentek egyességében valósul meg a leggyümölcsözőbben és legmélyebben az egész világ kiengesztelődése Istennel; a prédikáció, Krisztus kiengesztelő keresztjére mutat, sürgeti a megtérést, leleplezi a bűnt; a lelkipásztori erőfeszítés — törekszik, hogy rávezesse az embereket az Atyához való visszatérés ösvényére a testvéri közösségben; és a csendes tanúságtétel — a szeretet gyakorlása.

II. A szeretet nagyobb mint a bűn

Szent János apostol első levelében ecseteli az emberiség drámáját. „Ha azt állítjuk, hogy nincs bűnünk, saját magunkat vezetjük félre és nincs meg bennünk az igazság. Ha megvalljuk bűneinket, akkor mivel jó és igazságos, megbocsátja bűneinket, és minden gonoszságtól megtisztít minket (1Jn 1,8). Ezek a kereszténység hajnalán írt, sugallmazott szavak rávilágítanak a bűnre és a vele szoros kapcsolatban álló kiengesztelődésre. A bűnt antropológiai távlatba állítják, amennyiben az az emberre vonatkozó igazsághoz tartozik. De ugyanakkor isteni távlatot is nyitnak, mivel a bűnt szembeállítják az isteni szeretettel, az igazságos, nagylelkű és hűséges Istennel, akinek szeretete főleg a megbocsátásban és a kiengesztelődésben nyilatkozik meg... Az Istenhez való visszatérés elengedhetetlen feltétele az, hogy elismerjük bűnünket, beismerjük, hogy bűnösök vagyunk."

A hit szemével felismerjük, hogy a szakadások oka az emberben magában, de a családban, környezetében és a társadalomban is a bűn. A bábeli torony építésének bibliai elbeszélése is jól példázza ezt: a gőgös emberek nyelve megzavarodik, megoszlás következik be. Az ember drámája ma is, mint minden időben bábeli jelleget ölt: csak a horizontális dimenziót veszik figyelembe a munkában és a társadalmi életben; elfelejtik a vertikálist, vagyis elfordulnak a Teremtőtől és Úrtól, aki az ember végső célja.

A bábeli torony építésének epizódja alapján mondhatjuk: a bűn engedetlenség Istennel szemben. „Nem mintha szembeszálltak volna vele, hanem elfelej-

tették, nem volt érdekes emberi törekvésük és egységük számára." Az ősbűn bibliai leírása is engedetlenségről beszél; az első emberpár olyan akar lenni, mint Isten, kizárja Istent... Az emberi történelem is ezt tanúsítja: a bűn Isten kizárása, szakítás Istennel, engedetlenség Istennel szemben. A bibliai történet továbbá a testvérek széthúzását, megosztottságát jelöli meg a bűn következményeként... Minthogy a bűnnel az ember, a teremtmény visszautasítja az Istennek kijáró engedelmességet, megbomlik belső egyensúlya, ellentmondásba keveredik és következésképp embertársaival és a teremtéssel való kapcsolata is megbomlik. A belső egyensúlyhiány és rendezetlenség megnyilatkozik a társadalmi életben is. Ezért mondhatjuk, hogy a személyes bűn következménye a szociális bűn. Bizonyos értelemben minden személyes bűnnek van szociális következménye is.

„A bűn igazi és sajátos értelemben mindig személyes tett, mivel az egyén szabadságának, szoros értelemben nem a csoportnak vagy a közösségnek a tette. Az embert korlátozhatják vagy ösztönözhetik különböző külső és belső tényezők vagy hajlamok, bűnös szokások..., amelyek kisebb nagyobb mértékben csökkenthetik szabadságát: felelősségét és bűnösségét. De hitigazság, amelyet a tapasztalat és az értelem is megerősít: az ember szabad. Nem lehet ezt az igazságot avval mellőzni, hogy a struktúrákra, rendszerekre vagy másokra hárítjuk a felelősséget az egyesek bűneiért."

A szinóduson gyakran beszéltek a ‚szociális bűnről' is. Ennek több jelentése van. – Szociális bűn mindenekelőtt azt jelenti, hogy a titokzatos és nagyon valóságos emberi szolidaritás folytán minden személyes bűn valamiképpen kihat másokra is. Mintegy a szentek közösségének a visszáját idézi elő. – A bűn szociális lehet annyiban is, hogy közvetlen támadás a felebarát ellen. Így szociális bűn minden vétség az ember jogai ellen, kezdve a élethez való jogon (beleértve a születendő gyermekét is!) egészen az Isten tisztelet szabadsága elleni bűnökig. Végül szociális bűn mindaz, amit a közjó ellen követnek el; pl. ha a politikai, közgazdasági, szakszervezeti vezetők intézkedéssel vagy mulasztással a fejlődés, a munkások joga, a család vagy a társadalom jogos érdekeit elnyomják vagy megsértik. „Az Egyház hirdeti, hogy az ilyen társadalmi bűnök a személyes bűnök gyümölcsei, felhalmozódásai, kijegecesedései", mégha nem is ismerjük egyes esetekben a pontos összefüggést a személyek és a közösség magatartása között. Ennélfogva a szociális bűnöket csak analóg értelemben hívhatjuk bűnnek. A szociális bűnök tárgyalása soha se vezethet arra, hogy az egyén felelősségét aláaknázzuk.

Az emberi értelem szakadatlanul kutatja a bűn súlyosságának kérdését is. A Szentírás alapján (l. főleg Lev 18,26-30; 19,4; Kiv 21,17; 1Jn 5,16-17: „Van halált jelentő bűn is; ... de van olyan is, amely nem egyenlő a halállal!") az egyházatyák és a teológusok megkülönböztetnek halálos és bocsánatos bűnöket. „Amikor az ember – idézi a dokumentum Aquinói Szt. Tamást – a bűn által annyira elfordul végső céljától, Istentől, akivel a szeretet kapcsolja egybe, hogy szakít vele, akkor a bűn halálos; ha a lelki rendezetlenség nem vezet az

Istennel való szakításhoz, akkor bocsánatos bűnről beszélünk." A bűn „anyagát" (materiam), tartalmát tekintve beszélünk súlyos, illetve nem súlyos bűnről. „Az egyház tanításában és lelkipásztori tevékenységében a súlyos bűn gyakorlatilag ugyanaz mint a halálos bűn." Természetesen figyelembe kell venni a tudat és az akarat működését is.

„A szinódus folyamán ajánlották a hármas felosztást: bocsánatos, súlyos és halálos bűnök. Ez rávilágíthatna arra, hogy van fokozatosság a súlyos bűnök között. De a valóságban a lényeges és biztos megkülönböztetés a következő: a halálos bűn lerombolja a szeretetet, a bocsánatos pedig nem foszt meg a természetfeletti élettől. Az élet és a halál között nincs középút."

Az Apostoli Buzdítás szerint el kell kerülni azt az irányt is, amely a halálos bűnt az ún. optio fundamentalis-ra, alapvető választásra korlátozza. „Eszerint halálos csak az a választás lenne, amellyel az ember kifejezetten és lényegileg Istent vagy a felebarátot veti meg. Ezzel szemben az ember halálos bűnt követ el, ha tudva és akarva bármilyen súlyos dologban eltér rendeltetésétől. Ilyen jellegű választása az isteni törvény megvetését, az Isten szeretetének elvetését jelenti..." Vagyis az alapvető beállítottság, az Istenre irányultság egyes tettekkel is megváltozhat.

A dokumentum ezután jellemzi korunk érzéketlenségét a bűnnel szemben, amely a lelkiismeret „aneszteziájához", érzéstelenítéséhez vezet. Főbb előidézői: a szekularizmus, bizonyos embertudományok (pszichológia, szociológia), a történelmi relativizmus és az evilági, ateista nevelés. Erkölcsi kérdésekben igen nagy a zűrzavar a hívek körében is.

Majd a buzdítás a ‚gonoszság misztériumával' szembehelyezi az isteni ‚irgalom' misztériumát; amely Jézus Krisztusban nyilatkozott meg. Aki Krisztusban újjászületik, elnyeri az istenfiúságot és erőt kap, hogy többé ne vétkezzék, vagy ha el is bukott, Isten irgalmához menekül, ami erősebb mint a bűn és a halál. Az Úr maga az irgalom.

III. A bűnbánat és a kiengesztelődés lelkipásztori gyakorlata

A harmadik rész első fejezete a bűnbánat és kiengesztelődés különféle eszközeivel és utaival, a második pedig kifejezetten a bűnbánat szentségének gyakorlatával foglalkozik.

Az Egyháznak nemcsak magas erkölcsi ideált kell nyújtania az emberiségnek, a gyakorlatban, lelkipásztori tevékenységében is meg kell találnia a módot és utat, hogy az embereket a bűntől megszabadítsa, kiengesztelje. A dokumentum három eszközt, utat jelöl meg: a párbeszéd, a katekézis és a szentségek.

A párbeszéd az egyház számára az az eszköz, amely révén tevékenységét a mai világban kifejti. Már a II. Vatikáni Zsinat, majd VI. Pál Ecclesiam suam kezdetű körlevele foglalkozik a dialógussal, az üdvösség párbeszédével. „Az Egyház valójában ezt az eszközt használja fel, hogy a megkereszteltek és a

tőle távolállókat is elvezesse a megtérésre és a bűnbánatra, életük megújítására a Krisztustól adott üdvösség fényében.

„Az Egyház mindenekelőtt elősegíti az ökumenikus párbeszédet a Krisztushivők, az egyházak és az egyházi közösségek között, továbbá mindazok között, akik keresik Istent és közösségre akarnak lépni vele. A keresztények és a különféle vallások közötti párbeszéd alapja az — ami egyúttal az Egyház hitelének és hatékonyságának mintegy feltétele —, hogy saját kebelén belül is állandóan és őszintén igyekszik megújítani a párbeszédet. Az Egyház tudatában van annak, hogy természeténél fogva az egyetemes szeretetközösség szentsége, de jól ismeri azokat a belső feszültségeket is, amelyek a megosztottságot előidézhetik."

A buzdítás megismétli VI. Pál 1975-ben elhangzott felhívását: „küszöböljük ki a széthúzásokat és érjük el azt, hogy a normális feszültségek ne ártsanak az Egyház egységének. Ezért Isten Szavához kell igazodnunk, le kell mondanunk egyéni nézeteinkről. Az igazságot ott kell keresnünk, ahol megtalálható, vagyis Isten szavában és az azt hitelesen értelmező Tanítóhivatalban." Miután elkötelezte magát a belső kiengesztelődésre, a katolikus Egyház kiengesztelődésre hívhatja fel a többi keresztény egyházat, amelyek még nincsenek teljes közösségben vele, valamint más vallásokat is, amelyek őszintén keresik Istent."

„A Zsinat és elődeim tanítóhivatalának fényében ... állíthatom, hogy a katolikus Egyház teljes egészében őszintén elkötelezi magát az ökumenikus párbeszédben, méghozzá könnyű optimizmus, bizalmatlanság, habozás vagy késlekedés nélkül. Ebben a párbeszédben a következő elvek irányítják: meggyőződése, hogy egyedül a lelki ökumenizmus (amely közös imán és az egyetlen Úrral szembeni közös tanulékonyságon alapul) teszi lehetővé azt, hogy őszintén és komolyan megfeleljünk egyéb ökumenikus követelményeknek. Másrészt meggyőződése, hogy a tanbeli — főleg dogmatikai — kérdésekben tanúsított könnyű irenizmus (engedékenység) talán valami felületes, tűnékeny együttéléshez vezethetne, de nem ahhoz a mély és maradandó kommúnióhoz, amit meg akarunk valósítani."

A Szentszék és különböző szervei párbeszédet folytatnak a kormányok vezetőivel és a nemzetközi szervek felelőseivel is, és a konfliktusok megoldására serkentik őket. Emberbaráti meggondolásból latba veti intézményeit, erkölcsi tekintélyét az egyetértés és a béke megvalósítására.

A különböző szinteken folyó párbeszéd azonban nem helyettesítheti az evangéliumi igazság hirdetését, amelynek célja éppen a bűnből való megtérés, a közösség Krisztussal és az Egyházzal. Ennek két fontos eszköze: a katekézis és bűnbánat.

A szinódusi atyák egyöntetű véleménye szerint a katekézis elsőrendű helyet foglal el a bűnbánatra és kiengesztelődésre vezető lelkipásztorkodásban. A Egyház pásztorainak mindenekelőtt a kiengesztelődés bibliai és teológiai alapjait kell kifejteniök: kibékülni Istennel és a testvérekkel (l. Mt 5,23; Mt 6,12 ...). De a katekézisnek meg kell magyaráznia a bűnbánat értelmét is, amely magá-

ban foglalja a megtérést, a szoros értelemben vett megbánást és a bűnbánat gyakorlatait. A mai ember ugyanis nehezen ismeri el tévedéseit, nehezen ejti ki a szót, hogy „bánom", és ösztönösen fél az áldozat vállalásától, elhanyagolja az Egyház önmegtagadást kívánó előírásait. A katekézisre tartozik a helyes lelkiismeret kialakítása is. Rá kell vezetnie a bűn iránti érzékre, amely korunkban megfogyatkozott, meg kell világítania a kísértések, a böjt, az alamizsna értelmét, továbbá azt a szoros kapcsolatot, amely a világban tapasztalható megosztottság felülmúlása és az Isten és az emberek közötti végső kommúnió között fennáll. A katekézis tárgyal arról a négy területről is, ahol a kiengesztelődésnek meg kell születni: az ember engesztelődjék ki Istennel, önmagával, testvéreivel és az egész teremtett világgal. — A katekézisnek beszélnie kell a végső dolgokról is: a halálról, az ítéletről, a pokolról és a mennyországról. Csak az eszkatológikus távlatban mérhetjük le igazán a bűn súlyát, és kapunk indítást a bűnbánatra és kiengesztelődésre.

A buzdítás ezután rámutat, hogy a szentségek nemcsak a belénk áradó sajátos kegyelem hatékony jelei, hanem bűnbánatra és kiengesztelődésre is vezetnek.

Érthető, hogy a dokumentum külön fejezetben foglalkozik a bűnbánat és kiengesztelődés szentségével. — Miután megállapította a szinódusi atyákkal, hogy a bűnbánat szentsége a gyakorlatban válságos helyzetben van, sürgeti az idevágó hit teljes megvallását. Ezért első helyen kifejti annak teológiáját. Jézus, aki elvette és magára vállalta a világ bűneit (l. Jn 1,29; Iz 53,7.17), a Szentlélek erejében, egyszerű, a bűn támadásainak kitett emberekre ruházta a bűnbocsánat hatalmát: „Vegyétek a Szentlelket! Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer, s akinek megtartjátok, az bűnben marad" (Jn 20,22-23).

Az Egyház kezdettől fogva hirdette és gyakorolta a bűnbánatot ill. bűnbocsánatot. Kiszolgáltatója a pap, aki ‚Krisztus személyében' cselekszik. Ez a szentség „egyike a legnehezebb, legfárasztóbb, a legtöbb okosságot és felelősséget megkívánó papi szolgálatoknak, egyszersmind azonban a legszebb és a legvígasztalóbb is. Éppen ezért a szinódus sürgető figyelmeztetésére soha meg nem szűnünk a püspököket és papokat arra emlékeztetni, hogy hűségesen és fáradhatatlanul töltsék be küldetésüket. A hivő remegéstől és bizalomtól vegyes lélekkel tárja fel lelkiismeretét a gyóntatónak, akinek az a magasztos feladata, hogy az emberi bűnbánatot és kiengesztelődést szolgálja: felismerje a hivő gyengeségeit és bukásait, kiértékelje megtérési szándékát és törekvését, észrevegye szívében a Szentlélek megszentelő működését, közölje a megbocsátást, amit egyedül Isten képes megadni „ünnepelje" együtt a tékozló fiú parabolájában leírt kibékülést az Atyával, visszavezesse a kiszabadult bűnöst az Egyház testvéri közösségébe, határozott és bátorító atyai szavakkal intse: „Menj, de többé ne vétkezzél" (Jn 8,11).

Feladata hatékony teljesítéséhez a gyóntatónak emberi tulajdonságokkal kell rendelkeznie: okosság, diszkréció, jó ítélőképesség, szelídséggel párosult határozottság és jóság. „Szemináriumi évei alatt a teológiai tudás megszerzésén

kívül készüljön fel a neveléstanban, a lélektanban, a dialógus módszereiben és főleg Isten szavának élő és kisugárzó ismeretében." Mindenekelőtt azonban elsőként maga járja a bűnbánat útját!

„Jóllehet a történelem folyamán a szentség ünneplésének módja és formája változásokat mutat... a szentség lényege azonban soha sem változott. Az Egyház határozott bizonyossága", amit a II. Vatikáni Zsinat is megerősített: „Akik a bűnbánat szentségéhez járulnak, azok Istent sértő bűneikre Isten irgalmas bocsánatát kapják meg. Egyszersmind kibékülnek az Egyházzal, amit megsebeztek bűnükkel, és amely közreműködik megtérésükben szeretetével és imájával." Az 1974-ben megjelent Bűnbánati Rend pedig mai ünneplési formáit közli.

A szinódusi atyák nyomán a pápa újra leszögezi az alapvető meggyőződéseket:

A keresztség után elkövetett súlyos bűnök megbocsátására a rendes út a bűnbánat szentsége. — A legősibb meggyőződés szerint a feloldozás egy bizonyos ítélkezés, jóllehet ez nem történik a szigorú emberi igazságosság szerint, hiszen a hivő az isteni irgalom ítélőszéke elé járul. De ne feledjük el a szentség gyógyító hatását sem. — A harmadik meggyőződés a szentség „valóságait", részeit idézi: a bűnbánó tudatosítja bűnét a lelkiismeretvizsgálattal, töredelmet, bánatot indít és Istenhez fordul; bevallja bűneit a gyónásban; mire a pap megadja a feloldozást; a megtért bűnöst Isten irgalmába fogadja; elégtételt ad a bűnbánónak,

A Szentatya ezután a bűnbánat szentsége kiszolgáltatásának formáiról szól: 1) Rendes formája az egyéni gyónás és feloldozás. 2) A közös bűnbánati felkészülés — amelyet egyéni bűnbevallás és feloldozás követ — kiemeli a szentség közösségi vonásait és igen alkalmas az egyházi év bizonyos időszakaiban. 3) Rendkívüli esetekben, amikről a püspöknek kell döntenie, lehetséges a közös bűnbánattartás közös bűnbevallással és általános feloldozással.

Végül az apostoli buzdítás röviden foglalkozik néhány kényes esettel. Említi azokat, akik szeretnének a bűnbánat szentségéhez s utána az Eukarisztiához járulni, de ebben életformájuk akadályt jelent: elvált és újraházasodott keresztények és szolgálatuktól megvált, rendezetlen helyzetben élő papok. A szeretet és megértés elve mellett az igazság és következetesség (consonantia) elvét is kell alkalmazni rájuk nézve. Ezért hirdeti nekik is az Egyház az isteni irgalmasságot, nem hagyja el őket, még ha nem is járulhatnak a szentgyónáshoz és áldozáshoz. Hittel, reménnyel és szeretettel, imádkozva és a szentmisén való részvétellel ápolják az Úrral való kapcsolatot, felkészülve a teljes kiengesztelődésre, amelynek óráját csak az Úr ismeri.

A dokumentum befejezésében II. János Pál az irgalmasság Atyjára, valamint Jézus és Mária Szívére bízza a bűnbánat és a kiengesztelődés egyházi szolgálatát, és mindenkit serkent, hogy hivő engedelmességgel tanulmányozza és valósítsa meg a Buzdítás irányelveit.

R.

II. JÁNOS PÁL KÖZÉP- ÉS DÉL-AMERIKÁBAN

Aki az Egyház jelenlegi fejlődését követi nem lepődik meg, hogy a Szentatya alig pár hónapon belül kétszer is felkereste Latin-Amerikát. 1491-ben kezdődött az „új világ" evangelizálása; ma a katolikusok fele él ezen a kontinensen. A nép lelke mélyén őszinte a vallásosság, de erősen hagyományos hitét egyre több veszély fenyegeti. A társadalmi feszültségek sürgős és gyökeres változást követelnek, kérdéses a módszer és az irány.

A pápa mint lelkipásztor első helyen a szív megtérését sürgeti: serkenjen új életre a hit, legyen korszerű az evangelizálás, teremje az igazságosság nélkülözhetetlen gyümölcsét!

Közép-Amerikában

A csaknem fél évezrede megkezdett hitterjesztés méltó megünneplésére 1984 és 1991 között evangelizálási novénát tart Latin-Amerika. Ezt nyitotta meg a pápa, és a hithirdetőktől bejárt út fontosabb állomásait kereste föl 1984. okt. 10 és 12 között.

Ötszáz évvel ezelőtt Portugália és Spanyolország egy nemzetet alkottak. Felfedezőik és misszionáriusaik a Szűzanya oltalma alatt kezdték munkájukat. A Szentatya ismét az Ő védőpalástja alá helyezte az evangelizálás új szakaszát. Ezért zarándokolt el az „oszlopos Szűzanyához" Zaragozába, Spanyolországba. Köszönetét is ki akarta fejezni az ibér félsziget lakóinak misszionáriusaik áldozataiért. Az elmult 500 év alatt Spanyolország több mint 200.000 hithirdetőt adott az Egyháznak, s ma is 18.000 spanyol származású misszionárius működik a világ minden részén. Felszólította az ország minden lakóját, főleg a fiatalokat, hogy lépjenek őseik örökébe, legyenek az evangélium hirdetésének támaszai.

Okt. 11-én du. érkezett meg Santo Domingoba, a dominikai köztársaság fővárosába. Itt állították föl az új világrész első keresztjét, itt mutatták be az első szentmisét, mondották el az első Üdvözlégy Máriát. Érthető, hogy a latin-amerikaiak azóta is előszeretettel Márián keresztül fordulnak Jézushoz.

Szentbeszédében megemlékezett a mult misszionáriusainak önfeláldozó munkájáról. Eljárásuk legyen példakép a jövőre is. Viszonylag kevesen voltak, minden technikai segítség nélkül, s mégis felkeresték a legtávolabb lakókat is. Vitték Krisztus jóhírét és védelmezték a bennszülötteket a hóditók kapzsi kizsákmányolásával szemben. — Századunk evangelizálása szintén legyen hű a szegényeket szerető Krisztushoz: valósítsa meg a Medellinben és Pueblaban

vállalt „elsődleges elkötelezettséget a szegények mellett". „Az Egyház nagylelkűen hozzájárul a nincstelen tömegek „szociális felszabadulásához", hogy mindannyian emberi és istengyermeki méltóságukat megillető igazságosságban részesedjenek." Ezt a fontos és elodázhatatlan feladatot az evangélium szellemében kell megvalósítani, amiben nincs helye a gyűlölet és az erőszak eszközeinek. A jézusi tanítás szerint a „szociális bűnök" gyökere a személyes bűnökben rejlik: mindenkivel törődni kell tehát, legyen az szegény vagy gazdag, aki bűneitől meg akar szabadulni. A társadalmi átalakulás, ne vezesse az embert olyan rendszerekhez, amelyek megfosztják szabadságától, se az ateizmushoz vagy praktikus materializmushoz, mert ezáltal elveszti emberi és transcendentális, természetfeletti hivatását.

A pápa okt. 12-én du. repült át Puerto Ricóba, ahol mintegy félmillió hivő vett részt a koncelebrált szentmisén. Szent Pál Galatákhoz írt levelét véve alapul, az istengyermeki élet kiteljesedését sürgette. Puerto Rico 90 %-ban keresztény lakóit főként a család széthullása fenyegeti, polgárjogot nyert a sterilizáció és az abortusz.

Dél-Amerikában

1985. jan. 26 és febr. 6 között került sor a dél-amerikai kontinens északi és nyugati részén fekvő Venezuela, Ecuador és Peru, majd a karibi szigetekhez tartozó Trinidad-Tobago meglátogatására.

A hosszú út láthatóan megviselte az egyébként vasegészségű Szentatyát is. A tengerpart nyirkos forrósága váltakozott az Andok hűvös, néha csak 6 fokos hőmérsékletével.

Jelentős különbségek vannak az egyes országok között is. Ecuador lakósainak 95 % katolikus, Peruban kb. 75 %, Trinidad-Tobagóban pedig csak 30 %. Ez utóbbi kiegyensúlyozottabb társadalmi és politikai körülmények között él, a többiben a helyzet robbanékony. Peruban annyira igaz ez, hogy a pápa megérkezése előtti napokban terroristák fontos áramvezetéket robbantottak föl, és Ayacuchoban (50.000 lakosú kis hegyi város), „Sendero Luminoso" nevű gerilla-szervezet fészkében — ahova mindenképpen el akart menni — biztonsági okokból a repülőtéren tartotta meg az igeliturgiát. Ecuadorban egyes protestáns szekták nemcsak rámenősen toboroznak híveket, de az Egyházat erősen támadják rádióállomásukon keresztül, nem kímélve a pápát sem. Venezuelában az Egyház mérsékelt szerepet tölt be a közéletben. Igen tevékenyen — 100.000 világi közreműködésével tartott „nemzeti misszióval" készítette fel a lakosságot a pápai látogatásra. Trinidad-Tobago katekétikai programja kiváló, ökumenikus szelleme példás.

Ennek ellenére a négy országnak sok közös problémája van, amelyek vezérfonalként tértek vissza a Szentatya beszédeiben. Első helyen szerepelt az evangelizálás: fontossága, megújítása, életbe vágó szerepe. Vezesse a embereket az életszentségre, biztosítsa a hit egységét, az ember méltóságát és maradjon

meg a „római közösségben", – mondotta pl. a perui püspököknek tartott beszédében.

Szakadatlanul sürgette a társadalmi igazságtalanságok kiküszöbölését. Nyilvánosan megbélyegezte a köz- és magánéletben elharapózott korrupciót, tékozlást, kizsákmányolást és a szegények és védtelenek elnyomását. Ahogy egyik rádióbemondó jellemezte: a nép ugyanazt a hangot hallotta a Szentatyától, mint amelyet püspökei, papjai és teológusai prédikálnak. Ezek és a vezetők azonban kiérezték világos és határozott megkülönböztetéseit, amelyekkel – anélkül, hogy kifejezetten megnevezte volna – éles határt húzott az ún. felszabadítás-teológia szélsőségei ellen.

Harmadik fő témáját a család alkotta: a templomtól távol eső vidékeken, a városi szegénynegyedekben sokan még polgári házasságot sem kötnek s így aláaknázzák a családi összetartást és az elengedhetetlen hűséget. Többször kiemelte a katolikus nevelés fontosságát, kezdve az elemi oktatástól az egyetemig. Mindhárom Dél-Amerika-i országban működik Katolikus Egyetem.

Lelkesítette a fiatalságot, hogy minden rizikó ellenére vállalja szerepét egy igazságosabb rend felépítésében. A nehézségek láttára, az igazságtalanságok miatt érzett fájdalmak elől ne meneküljenek az erőszakba, az alkohol és kábítószerek fogyasztásába, se pedig élvezethajhászásba.

Hangoztatta a világiak szerepét az evangelizálásban és elkötelezettségüket az egész kulturális és társadalmi élet megszentelésére. A latin-amerikai országok élete érthetetlen a keresztény hagyomány nélkül; a világiak feladata, hogy ezek az értékek a jövőben is átjárják a nemzet életét. (Bővebben l. az „Egyház szava" rovatban közölt beszédet.)

A pápa működését és a hívek részvételét jól példázza az Ecuadorból küldött alábbi beszámoló, amit a több mint 20 éve ott dolgozó paptestvérünk állított össze.

A SZENTATYA ECUADORBAN

A pápa január 29-én lépett Ecuador földjére. Három felejthetetlen napot töltött közöttünk. Mindenki érezte II. János Pál személyén keresztül, hogy Isten a szeretet. Személyiségében, gesztusaiban és szavaiban Isten szólt ecuadori népéhez. Amikor ezrek intettek búcsút neki, vagy a TV-ben néztük, hogyan emelkedik fel gépe, úgy éreztük, hogy egy nagyon kedves családtag távozik körünkből. Senki sem jött ezideig Ecuadorba, aki annyit hagyott volna és oly mélyen a lelkekben, mint ő.

Röviddel leszállása után, bevezető üdvözletében így jelölte meg látogatásának célját: „Ecuador népe útkereszteződés előtt áll. Választásán jövője múlik. Tudatosuljon tehát a keresztény, a katolikus emberben Isten és a társadalom iránti kötelessége, és megújult lelkesedéssel fogjon neki egy igazságosabb és testvéribb társadalom építésének. Azért jövök hozzátok, hogy jobban megismerjelek titeket, megerősítselek a hitben. Az evangéliumból ki-

indulva akarlak lelkesíteni benneteket, hogy nagyobb szociális igazságosságot mozdítsatok elő, nagyobb tiszteletet az emberi személy méltósága és jogai iránt, elszántabb akaratot mindenki részéről, hogy szolgáljátok, szeressétek, segítsétek és gazdagítsátok az embert testi-lelkileg. Biztos vagyok benne — folytatta —, hogy az új idők követelményeinek megfelelően, ennek a földnek a fiai hűségesek maradnak történelmi, kulturális és vallási önazonosságukhoz; hűségesek keresztény hitükhöz, népi öntudatukhoz, hivatásukhoz a szabadságra és igazságra."

Mi volt a pápa programja ebben a kilenc és fél millió lakóst számláló kis országban? A három legfontosabb városban (Quito, Cuenca és Guayaquil), találkozott az ország népével. Eddig sohasem látott tömegek mély összeszedettséggel vettek részt a szentatyától celebrált tábori miséken. Időt szentelt speciális csoportoknak is. Megérkezése estéjén találkozott a quitói katedrálisban a püspökökkel, papokkal és szeminaristákkal. Felszólította őket, legyenek hűek az Egyház igazi megújulásához, a II. Vatikáni Zsinat, Puebla és az ezt a helyi körülményekre alkalmazó egyházi dokumentumok útmutatásaihoz. Meghívott, hogy vele együtt elmélkedjünk a papi hivatás és küldetés lényegéről, melyet Jézusnak, a jó Pásztornak radikális követésében, megnyilvánulását pedig a lelkipásztori szeretetben, alázatos szolgálatban, az engedelmesség, tisztaság és szegénység erényeiben jelölt meg. Az evangelizálás — mint eddig is — járjon karöltve az emberi személy és a keresztény civilizáció előmozdításával. Többek között feladatként jelölte meg a hívek szociális lelkiismeretének formálását. Legyenek járatosak valamennyien, mondotta, az Egyház szociális tanításában, mely érvényes választ nyújt azoknak, akik szomjazzák az igazságot. Örömét fejezte ki, hogy növekszik a szeminaristák száma és új szemináriumokat nyitottak meg. Kiképzésük legyen szolid a lelkiségben, pasztorálisban, emberi és értelmi síkon; szerezzenek széleskörű és alapos ismereteket a szent tudományokban és hűséget az egyházi tanítóhivatalhoz.

A fiatalok, akik másnap reggel teljesen megtöltötték a sportstádiont csak örömmel emlékeznek találkozásukra a Szentatyával. Ő is nagyon jól érezte magát körükben, kezdettől fogva állandó volt a lelkesedés és a kommunikáció. A gazdag ifjú példabeszédét alkalmazta az ecuadori fiatalokra. „Mennyire megindít benneteket és engem is, hogy ez az ifjú a gazdagságot választotta és nem Krisztust. Bezárkózik önzésébe, ahelyett hogy megnyitná szívét és javait másoknak. Ez ma is annyi ember drámája: kivonják magukat a nagy feladat alól, hogy igazságosabb és emberibb társadalmat alkossanak. A nyolc boldogság alapja a gazdagság alárendelése az Isten országának. Ez az Egyház szegényekkel szembeni elsődleges elkötelezettségének alapja is... Krisztus elvárja a fiataloktól, hogy tetekkel bizonyítsák be, hogy szeretik az embert. ... A mai fiatal ellentétektől feszített, problémákkal telített világban él. Ne legyen kábítószerek, alkoholizmus, erőszak és az Istentől való rendszeres eltávolodás áldozata." Idézte XXIII. János mondását: „Az élet egy ifjúkori álom megvalósí-

tása." Egyetlen fiatal se legyen a maga álma nélkül, amelyet majd csodálatos valósággá változtat.

Ezután, közel egymillió hivő részvételével, a város legnagyobb parkjában volt a szentmise. A Szentatya hálát adott az Úrnak Ecuador evangelizálása kezdetének 450. évfordulója alkalmából. Majd megáldotta az új katolikus rádióleadót. Délután a bazilikában szólt a kedvesnővérekhez, este pedig a jezsuiták templomában, a Companiában adta át üzenetét az értelmiségi vezetőknek. Végül pedig a munkásokkal találkozott.

Jan. 31-én reggel átrepült Latacungába (Quitótól kb. 150 km-re délre), ahol az ország különböző részéből összesereglett i n d i á n ő s l a k ó k benső megilletődéssel, mélységes csendben fogadták, adták át ajándékaikat és hallgatták meg üzenetét. „Mély értékeitek nem csupán folklorikus jellegűek; érvényes valóságok, melyeket súlyos nehézségek közepette, évszázadokon keresztül megőriztetek. Pozitív valóságok, benső erőnk értékes jelei." A pápa meghirdette nekik az örömhírt: méltóságuk alapja az, hogy Isten képére vannak teremtve és Jézus Krisztus vére által a keresztségben Isten fogadott gyermekei. „Ismerem, folytatta, múlt és jelen nehézségeiteket és szenvedéseiteket. Olykor még talán önazonosságtokban is kételkedtek. ... Ne zárkózzatok magatokba; fejlesszétek és gazdagítsátok kultúrátokat. Nagy a veszély, hogy fontos értékeket elveszítetek, melyekkel más kultúrákat gazdagíthatnátok: gyöngül a vallásos érzés, a közösség és a család tudata; emigrálnotok kell, mert földetek fogy... Halálos veszély az alkoholizmus, mely tönkre teszi népetek erejét. Rossz a táplálkozás, hiányzik az egészséges szórakozás. ... Méltóságtok semmivel sem kisebb, mint bármely más személyé vagy fajé. Senki sem tarthatja magát jó kereszténynek, ha a másikat faja vagy kultúrája miatt lebecsüli. Az evangélium hirdetésénél is tiszteletben kell tartani az ősi népek kultúráját. ... Ne engedjetek, azoknak, akik az erőszak útjára akarnak kényszeríteni benneteket, sem azoknak, akik a jelenlegi igazságtalan helyzetben akarnak megtartani titeket. Vegyetek részt országotok életében, az Egyházban pedig azt a helyet foglaljátok el, amely joggal megillet. Boldog a nap, amikor majd közösségeiteket saját véretekből származó papok, nővérek és püspökök szolgálhatják."

A bennszülöttektől az ország déli részének legjelentősebb városába, Cuencaba repült. Homíliája központjában a család állt. Majd még aznap du. a partvidék milliós nagyvárosában, Guayaquilban részesült megindító fogadtatásban. Mindenkit megragadott személyének varázsa. A gyermekeket szeretettel ölelte magához, és sohasem volt látható rajta türelmetlenség vagy sietség. Jelentős homíliát tartott a Szűzanyáról születésének kétezredik évfordulója alkalmából. Ezt az egész világra sugározta a TV. Másnap reggel a város l e g s z e g é n y e b b n e g y e d é t, G v a z m ó t kereste föl, ahol csaknem félmillió ember él, nyomorúságos, nádból készült, mocsár fölé, cölöpökre épített házakban. Szavai különös melegséget öltöttek. „Evvel a látogatással akarom kifejezni a pápa szeretetét, együttérzését irántatok és mindazok iránt, akik bárhol ebben a szeretett Ecuadorban azért küzdenek, hogy emberhez méltó színvonalt érje-

nek el. ... A mai reggelen, kedves testvéreim, szeretném összegyűjteni mindazt a könnyet, melyet hosszú keresztutatokon ejtettetek, hogy odategyem Krisztus lábához, változzanak megváltó kegyelemmé életetekben. Tudatosuljon bennetek istengyermeki méltóságtok s így új lendülettel növekedjék emberi és keresztény öntudatotok. – A pápa püspökeitekkel együtt most meg akarja újítani az Egyház elsődleges elkötelezettségét a szegények iránt. Ez az elhatározás nem zár ki senkit, sőt minden erőt összefog, hogy megvédje ... a tovább már nem halasztható szociális igazságosság ügyét. Senki sem maradhat nyugton míg Ecuadorban van egy gyermek iskola nélkül, egy munkás munka nélkül, egy beteg vagy öreg gondozás nélkül."

Felszólította a résztvevőket: Mondjanak határozott Nem-et a kizsákmányolásnak, azoknak akik uralkodni akarnak rajtuk, az erőszakosságnak, a rablásnak, a prostitúciónak, pornográfiának, kábítószereknek, az alkoholizmusnak. „Édesanyánk, a Szűzanya oltalmazzon benneteket és kísérjen utatokon a mennyei Atya felé."

Még aznap du., a város másik pontján, ünnepélyes szentmise keretében boldoggá avatta a Jézusról nevezett Mercedes Molina nővért, a hősi szeretet gyakorlóját és az első ecuadori női szerzetesközösség alapítóját.

Összefoglalóként mondhatjuk, hogy a pápa mindenkinek hirdette az evangéliumot, és alkalmazta az egyes csoportok életére, egyszerű, szeretetteljes, őszinte, becsületes és világos szavakkal. Szinte mindig arra utalt, hogy minden erőnkkel teremtsünk egy igazságosabb társadalmi rendet, ahol a szeretet vezet, és ennek előkészítésére fogjon össze mindenki.

B ú c s ú z á s a k o r pedig azt mondotta: „Hálát adok Istennek, mert megengedte, hogy élő Egyházat találjak Ecuadorban. Egy vallásos nép kitörölhetetlen emlékét viszem magammal, amely kész, hogy pásztoraival és Péter utódjával szoros egységben tegyen tanúságot Krisztus megváltó üzenetéről az ecuadori társadalom konkrét valóságában. Krisztus üzenete pedig: béke, igazságosság és szeretet. Veletek maradnak e napok folyamán elmondott szavaim, váltsátok ezeket valóra!"

Róna Gábor SJ

VATIKÁNI BESZÁMOLÓ

Az előző hónapok egyházi eseményeiből négyet emelünk ki: a Hittani Kongregáció utasítása a felszabadítás-teológiáról, II. János Pál pápa szinódus-utáni buzdítása a kiengesztelődésről és bűnbánatról (erről folyóiratunk e számában külön ismertetés szól), a Hittani Kongregáció levele P. Schillebeeckxhez, végül a rendkívüli szinódus bejelentése őszre.

* * *

Eléggé nagy visszhangott keltett a Hittani Kongregáció 1984. szeptember 3-án közzétett utasítása a felszabadulás teológiája néhány szempontjáról. Ez

érthető részben a latin-amerikai forrongó egyházak helyzete miatt (a Pápa apostoli útja során jan. végén és febr. elején többízben ténylegesen hivatkozott is rá); másrészt azért is, mivel Ratzinger bíboros éppen a dokumentum megjelenésének idején folytatott megbeszéléseket Leonardo Boff brazil ferences teológussal, aki az ún. felszabadítás-teológia egyik jeles képviselője. Ezenkívül a perui püspökök „ad limina látogatása" alkalmával szintén tárgyaltak a témáról. Ennek eredménye lett a püspöki kar hosszú dokumentuma e teológiáról; ebben a Kongregáció általános elveit alkalmazták a sajátos perui helyzetre. Ismeretes, hogy a felszabadítás-teológia másik neves képviselője Gustavo Gutiérrez perui pap.

Maga az utasítás nem nevez meg egyetlen teológust sem. Széles távlatokat tart szeme előtt, mégha elsősorban a latin-amerikai helyzetet veszi is figyelembe, ahol a kérdéses teológiai irány megszületett. Legalább tíz évvel G. Gutiérrez ismert, „A felszabadulás teológiája" c. könyve megjelenése előtt a latin-amerikai társadalmi és politikai helyzet forradalmi mozgolódást váltott ki, főleg az értelmiségiek és az egyetemi ifjúság körében. Új módon kezdték értelmezni a keresztény hitet és annak társadalmi követelményeit. Ennek még nem volt semmi köze az ún. politikai teológiához (amelynek egyik képviselője a Rahner-tanítvány, J. B. Metz). A bázisközösségek megszületése és terjedése Brazíliában és másutt, fokozottabban a szegények, a katonai diktatúrák által elnyomottak felé fordította a figyelmet: Hogyan lehet megszabadítani őket a társadalmi igazságtalanságtól, hogy lehet emberhez méltó életkörülményeket teremteni?

Elindult a teológiai eszmélődés is: Igaz, hogy Krisztus szenvedése, keresztje által váltott meg bennünket, de vajon a szegény, kisemmizett, kizsákmányolt népnek passzívan tűrnie kell sorsát, éspedig azzal a meggondolással, hogy ez a megváltás útja? Egy bizonyos dolorizmus és fatalizmus nem lehet a felszabadító Krisztus üzenete, aki örömhírt hozott a szegényeknek! A medellini és pueblai konferenciákon a latin-amerikai püspökök (a Zsinat és az egyház szociális tanítása szellemében) megjelölték a teljes felszabadítás útját. Az Evangelii nuntiandi kezdetű buzdítás alapján hangsúlyozták, hogy az evangelizálástól elválaszthatatlan az ember társadalmi előmozdítása, az igazságosságért és az emberi jogokért folytatott küzdelem.

Egyes teológusok azonban gyökeresebb eszméket kezdtek hirdetni: az evangéliumi üzenetnek csak a társadalmi vonatkozását hangsúlyozták; elméletben és gyakorlatban felhasználták a marxista társadalmi elemzést; új egyházképet kezdtek kidolgozni (az ún. „népi egyház" eszméjét), bírálva a hierarchiát. Az a veszély állt elő, — főleg mivel a gyakorlati lelkipásztorkodásban elkötelezett papok leegyszerűsítették a teológiát, hogy az Evangéliumban rejlő „forradalmi" erőket felszabadítsák és a társadalmi-politikai felszabadítás szolgálatába állítsák —, hogy az üdvösség üzenetét, amely teljes felszabadítást hirdet, egysíkúra fokozzák le. Felejtik, hogy mindenekelőtt a bűntől kell megszabadulni, amely minden társadalmi rossz forrása. Szem elől tévesztik, hogy az ún. „szociális"

bűnök és az igazságtalan struktúrák mögött személyi bűnök: önzés, elnyomásvágy stb. húzódnak meg.

Ezekre a veszélyekre akart figyelmeztetni a Hittani Kongregáció utasítása, anélkül, hogy elítélte volt teljes egészében a felszabadítás-teológiát. (Sőt, kilátásba helyezett egy „pozitívebb" dokumentumot a kérdésről.) Hangsúlyozta, hogy a hivő nem fogadhatja el a marxista emberképet, sem az erőszakos módszerek, az osztályharc alkalmazását, a Biblia értelmezésében pedig a leszűkítő, racionalista szemléletet. A teljes igazságot kell hirdetni az emberre (örök rendeltetésére) és az üdvösségre vonatkozóan. Egyébként a dokumentum állandóan hivatkozik az utóbbi pápák szociális tanítására, amikor elméleti és gyakorlati útmutatásokat ad.

* * *

Az Osservatore Romano jan. 11-i száma egy kommentár keretében közzétette azt a francia nyelvű levelet, amelyet a Hittani Kongregáció (Ratzinger bíboros, prefektus és Bovone érsek, titkár aláírásával) 1984. június 13-án írt Edward Schillebeeckx holland domonkosnak, és amelyben bírálja a teológus nézeteit az egyházi szolgálatokra vonatkozóan. Schillebeeckx 1980-ban adta ki hollandul „Az egyházi szolgálat" c. könyvét, amely 1981-ben franciául is megjelent (Le ministère dans l'Église, Cerf). A levélből, amely főleg a francia kiadásra hivatkozik, megtudjuk, melyek a Hittani Kongregáció fenntartásai a holland teológus egyes állításait illetően. A szerző részben az első évezred történelmére hivatkozva, részben egyháztani megfontolások alapján ezt a tételt védi: dogmatikailag nem lehetetlen, hogy — bizonyos rendkívüli körülmények között — a közösség vezetői megbizatást kapjanak az eukarisztia konszekrálására papszentelés nélkül is. Vagyis: anélkül, hogy az apostoli jogfolytonosságot képviselő püspök pappá szentelte volna a világi vezetőt, paphiány esetén a közösség megbízhatja őt az eukarisztia kiszolgáltatására, a mise bemutatására, beleértve az átváltoztatást is. Ez nem pusztán kánoni megbizatás, hanem rendkívüli „felszentelés". Schillebeeckx szerint rendkívüli esetekben az egyház a hitben ugyanazt valósítja meg, mint rendes körülmények között az apostoli jogfolytonosságban történt papszentelés révén.

A Hittani Kongregáció levele rámutat arra, hogy ez a nézet ellenkezik a katolikus egyház tanításával, és hogy a Kongregáció 1983. aug. 6-án kelt „Sacerdotium ministeriale" kezdetű nyilatkozata után egyáltalán nem tekinthető „nyitott kérdésnek", ahogy ezt a holland teológus könyvében (1980-ban) még állíthatta. Ez a nyilatkozat leszögezi: Az Egyház apostolisága nemcsak abban valósul meg, hogy tanítása azonos az Apostolokéval, hanem azáltal (is), hogy folytatja az Apostolok szerepét a successio erejében. Az Isteni Alapító a keresztény közösségben hierarchikus szerkezetet akart, jóllehet Isten előtt minden keresztény egyenlő méltósággal rendelkezik. Kezdettől fogva léteznek különleges apostoli „hatalmak" (peculiaria apostolica munera),

amelyek az egyházirend szentségéből erednek. Ebből következik, hogy egyetlen közösségnek sem áll hatalmában az apostoli szolgálat átadása, amely alapvetően az Úrtól származik. A Krisztustól az apostolokra és utódaikra (a püspökökre) bízott kizárólagos felhatalmazások (m u n e r a) között van az Eukarisztia celebrálásának hatalma is. Egyébként ezt már kifejezetten tanította a IV. Lateráni Zsinat is. Ha valaki itt kivételeket enged meg, máris megsérti az egyház apostoli szerkezetére és a szentségi rendre vonatkozó katolikus tanítást.

A Hittani Kongregáció azt kérte P. Schillebeeckxtől, hogy nyilvánosan is ismerje el ezt a tanítást, mivel nézetei zavart keltenek az olvasók és a hívek körében. 1984. júl. 24-én a domonkos teológus, P. D. Byrne domonkos generális jelenlétében, találkozott J. Ratzinger bíborossal, hogy megvitassák nézeteit. Hivatkozva e megbeszélésekre, P. Schillebeeckx 1984. okt. 5-én levelet írt Ratzinger bíborosnak: biztosította arról, hogy készülő új könyvében számol egyes teológusok és a Hittani Kongregáció kritikájával. Most már nem beszél az Eukarisztia „rendkívüli szolgájáról". Megítélése szerint semmi olyasmit nem állít, ami ellentmondana a Kongregáció „Sacerdotium ministeriale" k. nyilatkozatának.

* * *

II. János Pál pápa 1985. jan. 25-én, az ökumenikus imahét bezárásaképpen szentmisét mutatott be a Falakon kívüli Szent Pál-bazilikában. A mise végén bejelentette, hogy a II. Vatikáni Zsinat befejezésének 20. évfordulójára rendkívüli püspöki szinódust hív össze Rómába. A szinóduson, amely nov. 25-től dec. 8-ig tart, részt vesznek a Keleti Katolikus Egyházak pátriárkái (néhány érsekkel), valamint minden püspökkari konferencia elnöke. A Pápa emlékeztetett arra, hogy XXIII. János éppen ilyen alkalommal (az imahét lezárásakor), itt és ezen a napon, 1959. jan. 25-én jelentette be az egyetemes zsinat összehívását.

A Szentatya a következőkben jelölte meg a rendkívüli szinódus célkitűzéseit:

1) A II. Vatikáni Zsinat befejezésének 20. évfordulóján újra megélni az egyházi közösség sajátos légkörét, amely az egyetemes zsinatot jellemezte, valamint Krisztus Teste jelenlegi szorongásait és örömeit.

2) Kicserélni és elmélyíteni a tapasztalatokat és az információkat: hogyan valósították meg a Zsinat irányelveit az egyetemes egyház és a helyi egyházak szintjén?

3) Elősegíteni a II. Vatikánum elmélyítését és állandó alkalmazását az egyház életében az új követelményeknek megfelelően.

A Szentatya hangsúlyozta még, hogy Ő maga személyesen (aki átélte a Zsinatot), igen nagy jelentőséget tulajdonít ennek a rendkívüli szinódusnak, amely XXIII. János és VI. Pál nyomdokain az egyházi megújulást célozza. Végül imát kért mindenkitől a szinódus sikeréért.

Szabó Ferenc

HÁROM GYÖNGYSZEM

(Példabeszédek könyve: 18,15-17)

A Példabeszédek könyve nem tartozik a Biblia olvasott művei közé. Ez nemcsak a mi hibánk: előző korok se tudták könnyen használni. Nem a fordítók, nem az egzegéták hibája: a könyv maga nehéz, nem találunk benne gondolatmenetet, összefüggést, sokszor nemcsak a szavak és kifejezések, de a mondanivaló egésze idegen marad számunkra, még akkor is, amikor úgy hisszük, hogy minden szót külön-külön világosan megértettünk. Az olvasó úgy érzi magát, mintha tengerparton sétálna: a lába előtt minden irányban kövek és kavicsok, csigák, kagylók, talán gyöngykagylók is, de nem tudja mit vegyen föl, hogy leljen benne szépséget, és hogyha felvette, akkor mire használja, hova tegye. A végén eldobja a kagylót, benne a gyönggyel. Aztán már talán le sem hajol, hogy egy másik kagylót faggasson, rejt-e magában drágagyöngyöt.

A Példabeszédek könyvében „tallózva", három gyöngyöt találtam. Nem magamtól, másnak kellett felhívnia rá a figyelmemet. De aztán néztem, szemléltem, forgattam és fényesítettem őket és egyre szebbnek tűntek. Most meg szeretném őket mutatni: szépségük szerény, csak az odafigyelő ember számára mutatós; a figyelés arányában nő a csillogásuk is.

Egymás mellett találhatók: három rövid közmondás. Első látásra talán semmitmondók, vagy banálisak. De nézzük őket kissé alaposabban, egyenként. Az első, Péld 18,15: „A szegény minden napja nyomorúság, de a vidám szív naponta lakomázik."

Közismert igazság? Nos, nem egészen. (Ha életigazság, akkor aligha lehet közismert!) Az első fele magától értetődő: „aki szegény, az a legszegényebb" – ez József Attila fordítása. De a másik fele visszájára fordítja a közismert igazságot és figyelmeztet: az élet öröme nem a gazdag emberé. A szegény, az nyomorog, így igaz; de ebből még nem következik, hogy a gazdag ember élete öröm. Az életben az öröm belső magatartás, lelki készség dolga. Egyszerű, de mégis hatásos figyelmeztetés: a szegénységtől való félelem ne vigyen arra, hogy a gazdagságban – az élet külső adottságaitól – reméld az örömöt. Az igazi életöröm, még a szó legprofánabb értelmében is belül lakik. Mert az ember természete az, hogy önmagát tudatával átfogja, birtokolja, belülről tapasztalja. Értékes kis gyöngyszem: azt mondja, hogy lelki valóm a mértékadó; ha belsőleg kész vagyok az örömre, akkor minden nap az öröm lakomájára vagyok meghíva. És főképp, ha Krisztust ismerem, aki naponta bekopog hozzám: Aki meghallja szavamat és kinyitja az ajtót, ahhoz bemegyek és vele lakomát ülök, ő meg velem.

A második gyöngyöt a következő vers adja, Péld 18,16: „Jobb szűkösen istenfélelemmel, mint a megrakott kamra szorongással."

Első pillantásra olyan jámbor „házi áldásnak" tűnik, többet talán nem is mond. De valószínűleg azért, mert az „istenfélelem" szót nem vagy alig vesszük komolyan. Igazában nem is jelent félelmet, inkább tiszteletet, hódoló bizalmat, reményteli függést: az ember alapvető és mélységes vallásos magatartását. A léleknek ilyen irányultsága „a bölcsesség kezdete" (vö. Zs 111,10) sőt teljessége és koronája. Megint az élet helyes felfogásáról van szó: a hamis értékrendet kell előbb felszámolnunk magunkban, aztán **remélhetünk boldogságot** m á r e b b e n a z é l e t b e n. Aki a „tömött kamrában" keres biztonságot, az anyagi biztonsággal együtt a létbizonytalanságot is fokozza. Nemcsak azért, mert megsokasodnak a gondjai: hogyan őrizze, biztosítsa be, gyümölcsöztesse, hagyja utódaira mindazt, amit szerzett, hanem mert egyre szélesebb és mélyebb alapokat akar magának teremteni ingoványos és lényegében bizonytalan talajon. Független akar lenni az élet szeszélyes változásaitól a biztos anyagi alapok segítségével és közben esetleg elveszti az egyetlen bizonyosságot, amit egyedül az Istenbe kapaszkodó ember (az „istenfélő") ismer. Így is mondhatnánk: jobb gyenge anyagi alapokon állva Istentől függeni, mint gazdag anyagi alapokra támaszkodva pogány **létbizonytalanságban szorongani.** Nem csak bölcs, de nagyon aktuális életbölcsesség.

A harmadik idézet is úgy hangzik, mintha egyenesen egy parasztkonyha faláról másolták volna (Péld 18,17): „Jobb egy tál zöldség, ahol szeretet van, mint hízott marha a gyűlölködők között.

Először arra figyeljünk, ami a másik kettővel szemben ebben a mondásban ú j. Nem a külső és belső ember ellentétéről, nem az istenes ember és az anyagias ember közti különbségről van szó, hanem egymáshoz való viszonyunkról: a boldogság ismét nem anyagi bőség; hanem — most jön az újabb szempont — a közösség békéje és szeretete. Inkább eszem szerény vacsorát ott ahol szeretnek, mint gazdag lakomát miközben minden falatot megmérgez a békétlenség.

A három gyöngyszem egyetlen füzérhez tartozik: a három szempont kiegészíti egymást. A boldogságért tülekedünk a világban, rendszerint úgy, hogy habzsolni, harácsolni, vagy legalábbis sikerrel halmozni, gyűjteni akarunk. A szegénység nyomorúság — testi és lelki egyaránt —, erről nem lehet vitázni. De a boldogság útja az ember számára három feltételtől függ: milyen a belső magatartása, hogyan viszonyul végtelen Teremtőjéhez, milyen viszonyban áll az embertársával? Így is mondhatnánk: van-e békéje magával, Istennel, társaival? Vagy ekként: képes-e a szeretetre és a szeretetet Isten és társai felé éli-e? Ezek mellett a birtoklás, a hatalom, az anyagi lehetőségek és élvezetek mennyisége és minősége mellékessé törpül. Nem semmisül meg, csak relativizálódik. Talán a Példabeszédek könyvének sok-sok mondanivalója van a „fogyasztásra" berendezkedett, csak anyagi javak és szolgáltatások fogalmaiban gondolkodó világunk számára.

Farkasfalvy Dénes

A TABERNÁKULUM ELÖTT

Megint csak kudarcot jelentek Uram! Eszerint állhat az élet csupa kudarcból. Letör minden kis kellemetlenség. Hányszor megígértem már Neked, hogy nem vesztem el a reményt, nem esem kétségbe. Megígértem sokszor hogy nem aggodalmaskodom a jövőmet illetőleg. Hiszen az a Te kezedben van. És menynyire félek, mennyire megtorpanok minden kis nehézség láttán.

Oly szép, Uram, tanításod a mezők liliomairól, a füvekről, madarakról. Ez a szeretet és atyai gondoskodás, ami ezekből sugárzik — mindig meghatott, bizalommal és örömmel töltött el. Most is hallom, olvasom ezeket a példáidat, akarom is úgy érteni őket mint régen „ifjan erőben a nyár küszöbén", de valahogy most eltompul a szavak értelme. Félek! E csodálatos igéretek ellenére is. Félek: betegségtől, öregségtől, magánytól.

Emlékezz, Uram, hogy milyen sokszor helyeztem már egész életemet a kezedbe... Hiszem is hogy gondoskodsz rólam. Most mégis bénít a félelem. Mindig szerettem a csendet. Most félek tőle. Szívesen voltam egyedül, hogy Veled oszthassam meg magányom. Megborzongok az egyedülléttől. Üresek a hajnalok, amikor örömteli szívvel várhatnám érkezésed. Nem vigasztal az este titokzatos szépsége, mely hálás szeretettel kellene hogy eltöltsön. Elhal minden szép, csak a bénító félelem uralkodik.

Kereslek, Uram, de messze vagy! Tudom, hogy a félelemben nem vagy föllelhető. Szt. Pál azt írja: „Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét félelemben éljetek, hanem a fogadott fiúság Lelkét kaptátok, melyben azt kiáltjuk: Abba, Atya!" (Rom 15,8) Atyám! a lelkemen eluralkodó félelem a mértéke, mennyire eltávolodtam Tőled. Beszűkültem. Önzően csak magamra és nyomorúságaimra irányulok. Igazán félelmetes, hogy minden oldalról csak magamhoz jutok. Uram! segíts ki ebből a bűvös körből. Mert ebben csak elnyomorodni lehet, élni nem! Kikelet, lendület, újrakezdés itt nem terem. Nekem pedig ezekre volna szükségem. Nemcsak a magam, hanem azok számára is, akik kevesebbet kaptak, mint én és mégis ki kell tartaniok. Te azért vagy itt hogy osztogasd szereteted kincseit. Hogy megenyhítsd a fáradtakat, bátorítsd a félőket. Bár a Te végtelenséged nem merül ki, mégis azt akarod, hogy mi is közreműködjünk egymás fölemelésében. Hogy szeretetközösségben legyünk Veled és egymással. Kiszakadtam ebből a közösségből, azért nyom le a félelem. Elfelejtettem égi Atyámat és földi Testvéreimet.

Bocsáss meg Uram! Adj félelemtől mentes, vidám szívet. Tölts be elevenítő Szentlelkeddel.

„Óvj meg a félelemtől
az ernyedségtől és gyöngeségtől.
Öltöztess Szentlelked kegyelmébe
és tölts el tettrekészséggel.
Vedd el tőlem a félelem lelkét
és tölts el az erő Szentlelkével."

(Belon G.: Imádkozzál) Alexia

Az 1984-es egy tevékenységben és örömben gazdag év volt, de a keresztek sem hiányoztak. Ahogy most visszatekintek, hála tölti el szívemet. Isten bőséges kegyelmét soha sem nélkülöztük itt a misszióban. Ha csak a sok lelkinapra, lelkigyakorlatra és tanulmányi napra gondolok, amit itt Sablayanban tartottunk az elmúlt évben, egészen világosan kitűnik, hogy a Szent Lélek vezette közösségünket. Most is, amikor levelemet írom, missziós iskolánk diákjai lelkigyakorlatoznak.

Az esős időszak végetért s készülünk arra, hogy a missziónk két nagyobb állomásán megkezdett kápolna építését befejezzük. A Ligaya falu kápolnáját plébániatemplomnak terveztük, mert püspökünk plébániát szeretne ott létesíteni. A falu missziós központunktól 35 km-re van és 5600 a lakossága. Több más település is azzal zaklat, hogy építsünk kápolnát. Ez azonban lehetetlen, mert hiába segítkeznének a benszülöttek az építésnél, az anyagot nem tudják saját erejükből megvásárolni.

Sok viszontagság érte az idén missziós területünket. A Paetan falut teljesen szétszórta az árvíz. Nemcsak a falu lakói lettek hajléktalanná, a termőföldet is magával sodorta az ár. Az államtól nem sok segítséget várhatunk, mert az is szegény, mint a nép. Szerencsére az Európából érkező ruhacsomagok elég bőségesek, így legalább a benszülötteim ruházatát biztosíthatom. Most összefogtunk és megpróbáljuk szabályozni a folyók folyását, hogy a hasonló áradásokat elkerüljük. Ebben a hatóságok is besegítenek, mert a szükséges kotrógépeket rendelkezésünkre bocsátják, csak az üzemeltetésükről kell nekünk gondoskodnunk.

Délről is sokan vándorolnak fel hozzánk. Ezeket rögtönzött tetőkkel látjuk el, mert házra vagy kunyhóra már nem telik. Egyébként halászattal tengetik életüket.

Missziós kórházunk nagyon sokat segít a környék betegein. Bajunk csak az, hogy gyógyszerhiányban szenvedünk. Kórházunk nagyon sok pogány mangyant is gyógykezel. Természetesen betegeinktől nem kérhetünk semmilyen anyagi ellenszolgáltatást. Így az egész kórház Isten gondviselésében él.

A tőlem 30 km-re levő büntetőtábor lelki gondozását is én látom el. Kb. 1500 rab és 100 alkalmazott él ott családostul. Minden vasárnapom délutánja az övéké. Ezeknek az embereknek szükségük lenne egy káplánra, aki gondoskodna róluk.

Évközben 27 iskolába járok tanítani. Az idén valamivel könnyebb lesz a dolgom, mert 12 helyen tanító fog segíteni. Még így is marad néhány kisebb település, ahol az esős időben nem lesz tanítás, mert nincs helyi tanító. Tanítóimat havonta összegyűjtöm és ezzel biztosítom továbbképzésüket. Ezek a civil munkatársak viszik a missziós munka oroszlánrészét is. Szeretnék a misszióközpontban egy szerzeteszárdát építeni, hogy meghívhassam missziónkra a nővéreket is. Átvehetnék a tanfelügyeletet, és tanítóink-hitoktatóink továbbképzését is ők vezethetnék. Persze a tanítókat fizetni kell. Ez főképp külföldi segélyből történik, de missziós iskoláink diákjai is szorgoskodnak, hogy gyűjtsenek az iskolák javára.

Örömmel tölt el az, hogy missziós iskolánk diákjai közül hatan tanulnak papnak. Hárman még csak a kisszemináriumban végzik középiskolai tanulmányaikat, de három már teológus. Két év múlva lesz az első újmise missziónkban. November 11-én misszióstelepünk fiatal titkárnője az Örökimádó nővérek zárdájába vonult. Nagy öröm ez számunkra . . .

P. Halász Lajos SVD
Sablayan, Occ. Mindoro 4303
Philippinnes

+

Zairba is végre megjött az esős idő, tavasz van. A benszülöttek igen szorgalmasan dolgoznak a kukorica és a bab vetésén. Elejében ugyan a földművelés nemigen tetszett nekik, de a sok éhezés rákényszerítette őket s most szívesen megfogják a kapanyelet. Egy afrikai fehér páter tanítja őket a földművelés művészetére. Ő hozat nekik magot

és műtrágyát is Dél-Afrikából. Mindazok, akik megszerették a földművelést, nem éheznek többé.

Mi is készülődünk a szent karácsonyra. Az afrikaiak nagyon mélyen átélik a gyermekké lett Isten eljövetelét. Az egyszerű nép szívesen megosztja ünnepi ebédjét szent karácsony napján a szegényebbekkel.

Cseh Ilona nővér
Relig. Ursulines
B. P. 246 Sikasi — Shaba
Rép. du Zaire

+

Szeretnék beszámolni arról a kirándulásról, amit Szent József kórházunk gyógyíthatatlan betegeivel tettünk. Úticélunk Tarbela. A betegek nem akarták elhinni, hogy ők utaznak. Reggel korán beállt a kórház udvarába két hatalmas autóbusz. Még akkor is gyanakodva néztek az udavarra, amikor már a buszok tetején ott voltak a tolószékek. Mekkora boldogság volt számukra, amikor besegítették őket az ápolók a buszokba és reggel 8-kor megindulhattunk. Minden olyan csodálatosnak tűnt nekik: az út, a fák, a virágok. Szemeikkel falták a tájat. Önkénytelenül ének és ima tört ki ajkukon. Boldogan magasztalták Istent. Két óra múlva megérkeztünk Tarbelába, ahol a helyi kórház udvarában parkoltak az autóbuszok. Betegeinkkel először a dómot látogattuk meg. Soha nem merték még álmodni sem, hogy ők egyszer elkerülnek ebbe a székesegyházba. Ezután a helyi vízerőművet tekintettük meg. Itt is nagy szeretettel mutattak meg mindent betegeinknek, még a zsilipek működését is bemutatták. Fél egykor ismét a kórházban voltunk. Pazarul megvendégeltek bennünket. Minden betegünket külön kiszolgáltak, majd a híres pakisztáni csirke után teára vonultunk ki a kórház kertjébe. Betegeink örömükben daloltak és énekeltek a zöld pázsiton, szinte nem tudtak hova lenni a boldogságtól.

Amikor hazaértünk, lelkendezve újságolták, azoknak a betegeknek, akik nem kaptak orvosi engedélyt az utazásra: hol jártak és mit láttak. Valóban megelevenítette őket ez a rövid kirándulás.

Az öröm mellett azt is közlöm, hogy sajnos óvodánkat be kellett csuknunk, pedig nagy szeretettel gondoztuk a kicsinyeket s nemcsak a kereszténveket, a kis pogányokat is. Most csak az maradt hátra, hogy a kitett picinyeket összeszedjük és ezeket próbáljuk megmenteni az életnek. Igyekszünk ezeknek a csöpségeknek szülőket találni és meleg családi otthont biztosítani nekik, azt, amit saját szüleik nem adtak meg.

Mária Györgyike nővér
Aziz Bhatti Road 242
Rawalpindi, Pakistan

+

Indira Gandhi meggyilkolása után nagy veszélyben volt az ország. Kishíján egy testvérháború lett a vége. Szerencsére a katonaság idejében közbelépett. Gandhi asszonyt az egész ország gyászolta, néhány furcsa személy kivételével, különösen a szegények siratták, mert mindig mellettük állt. Mivel elszigetelt ez a világ, TV nincs, az újságok is csak egy hét késéssel érkeznek meg, így nyugaton sokkal többet tudnak az itteni eseményekről.

Egyébként készülünk karácsonyra. Varrjuk már a kis és nagy ruhákat. Kb. 200 szegény gyermeket öltöztetünk fel karácsonyi ajándékként. Most vásároljuk a rizst is. Misszionknak mindez sokba kerül. Emmellett a tanítóinkat is nekünk kell fizetnünk a misszióknak küldött adományokból, mert a szülők alig néhány rupit tudnak fizetni gyermekeik után.

November 21-én ünnepeltük Marcella nővérünk ezüst jubileumát. 25 évvel ezelőtt tette le szerzetesi fogadalmát. Egyszerűen, vidáman és Istennek hálát adva él itt a misszióban.

Januárban beköltöznek a szegény diákjaink az új iskolába. Milyen öröm lesz ez számukra, és egy nagy gonddal kevesebb nekem. Isten jutalmazza meg mindazoknak jóságát, akik az iskola építésében segítettek.

Mária Terézia nővér
Ursuline Convent — BARDIH
P. O. Arugaou 835207
Dl. Gumla — BIHAR, India, Asia

+

Misszionk nagy öröme — A világ teremtése óta először szenteltek katolikus papot Potzuban (a magyar misszió központjában). Háromkirályok napján szentelte fel püspökünk Chao Shin-yi-t, első taiwani papunkat. Misszionk neveltje. Két évvel itteni alapításunk után született, pogány családban. Édesanyja az akkor induló óvodánkban elszerződött mint varrónő, majd rövidesen „mindenes" lett belőle. Azok közül való, akik hamarosan rátalálnak Istenre, keresztények lesznek, éspedig jók. A kis Peti a mamával együtt járt az óvodába. Hétéves korában keresztelkedett meg. Keresztény élete mindig az egyenes vonalat követte. Elemije után az egyházmegyei kisszemináriumban végezte el a középiskolát. A Szent Tamás Kollégiumban tanulta a filozófiát és a teológiát. Szentelése előtt elvégezte a katonai szolgálatot is. Azóta püspökünk nem engedi el maga mellől, és nagyon szereti, mint ígéretes papot.

Egy fecske nem csinál nyarat, szoktuk mondani. De most már többen vannak a fecskék. Múlt ősszel már szenteltek egyet más kerületből. Gyermekkori pajtása nemsokára követi őt, ha a Kollégiumban levizsgázott. Annak szülei nagy bajban vannak. Holland félvér család. A papa nagyon szívesen vette, hogy fia kisszemináriumba került, mert „ott csak jót fog tanulni", — „de a papság nem távoli kaland". Szülei pogányok és az idők folyamán megrökönyödtek, hogy Ferkó komolyan veszi hivatását, a szülei nézete ellenére. Ő is a mi nevelésünk és a mi papunk lesz. Azonkívül van még egy Huang nevű jezsuita teológusunk.

Nagyon, nagyon hálásak vagyunk misszionk barátainak imasegítségükért. Leveleikből tudjuk, hogy imádkoznak az itteni fiatalság papi és szerzetesi hivatásáért. Nem hiába imádkoznak. Valahogyan abba ne hagyják, mert valóban tavaszi fecskék ezek. — Taiwannak van ezer plébániája — beleértve a missziós „állomásokat" is. — Hozzá van 760 pap! Azok a papok nemcsak sok mindenféle intézményben vannak lekötve, hanem legalább fele kiöregedett, és sorra halnak meg. A külföldről jövő misszionáriusok nemcsak fecskék, hanem fehér hollókká lettek. Égető a paphiány még a keresztények számára is, hát még a 93 % pogány számára. Ki viszi azokhoz a megváltás „örömhírét"?

P. Koch István, S. J.
Catholic Church
7/9 Wen Ming Lu, Potzu
613 Chiayi Hsien, TAIWAN

+

Hsinchui hírekből: Jaschkó István jezsuita atya október 8-án baleset áldozata lett. Shulintou-ból motorbiciklivel karikázott a Segítségre Szoruló Gyermekek Intézetébe, amelynek ő az igazgatója. Útközben eldőlt és lábát törte éppen térd alatt. Az orvosok valahogy összeszögezték lábszárcsontját és most lábadozik hsinchui rendházunkban. Lassan javul az állapota. A seb már beheggedt, de még hetekbe telik, mire megszabadul mankóitól. Persze P. Jaschkó az az ember, akinek nincs nyugta, még kórházi ágyából is személyesen irányította mindkét intézetét, ahol sérült gyermekeket gondoztat.

Címe:
P. Jaschkó István S. J.
51 Shuiyuan Chieh
Hsinchu, TAIWAN 300

Mindig bámulom a liturgia megelevenítő csodáját. Az Egyház igazi pedagógiai bölcsességgel, anyai jóakarattal készíti elő a lelket az érkező kegyelem befogadására. Egyre inkább felmérem ennek súlyát, hiszen már nem tudok minden ünnepi eseményen részt venni. S amelyikről hiányzom, valahogy elsikkad a hatása is. Szegény barátnőm, amíg élt, mindég hangsúlyozta, hogy fölösleges újabb és különbnél-különb imamódokon töprengeni. A hivatalos liturgiába kell egyre tudatosabban bekapcsolódni, azt minél ünnepélyesebbé tenni, mert az átfogja az emberi élet egészét, kitágítja a szívet, növeli az összetartozás érzését és közösséggé formálja a sokaságot, ott jön működésbe a misztikus test. Alkalom a feltünésnélküli áhitatra és befogadóképessé teszi a lelket az adományok elfogadására.

— Nagyon szeretem az ünnepeket, ilyenkor az ember jobban odafigyel a szeretetre: arra is, amit ad, arra is, amit kap... Valahol egyszer azt hallottam, hogy „talajápolás" minden ünnep Isten felé is, az emberek felé is. Mert ilyenkor kimutatjuk szeretetünket, hálánkat, örömünket... S a keresztény embernek éppen erre nagyon sok oka van. Lassan mögöttünk a készülődés hosszú hetei, a bűnbánati idő, most már méltó és igazságos, hogy örvendezzünk. Bánkódni talán tudunk... Ha az ember a vonaton utazik, figyeli mások társalgását, mindenütt azt tapasztaljuk, hogy az egyik mondja a másiknak, a másik mondja az egyiknek búját-baját olyan hangsúllyal, mintha a világ legnagyobb tragédiája lenne... Olyan anyagi előnyök vannak itthon is, mégis az emberek többsége elégedetlen, kritizál, zúgolódik... Azt se tudja mi a baja. Nos itt van a hiba. A ma embere nem tud örülni! Pedig hogy sürget Krisztus: „Ha szeretnétek, örülnétek..." És Szt. Pál is: „Örvendjetek az Úrban szüntelen!..." Persze hogy van gond és szomoruság, sőt tragédia is, s emiatt minden egészséges lelkű ember elszomorodik. De túlzottan ápolni bűnkat-bajunkat, a világ válságát: egyfajta lelki betegség. Hiszen Krisztus a végső megoldást meghozta a világ számára is, és minden egyes ember számára is. Erre a végső megnyugtató megoldásra kellene odafigyelni. Ezt irogatom mostanában nagybátyám feleségének is, aki teljesen összetört férje elvesztése miatt. — Annyira szeretem Jézus főpapi imáját: „Atyám, nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól..." Nem ígéri Jézus, hogy nem lesz könny, bánat, szomorúság, de ígéri, hogy mindezek ellenére boldogok leszünk: föléje emel minden viszontagságnak, ha végigjárjuk vele együtt a szenvedés útját... S olyan türelmetlenek az emberek, és csak az orrukig látnak a bajban (de a jósorsban is!). Hiszen Jézus legyőzte a halált, nem úgy, hogy kiiktatta életünkből, hanem hogy van feltámadás belőle! Megtette a megpróbáltatásokat az érdemszerzés eszközének, alkalmak, óriási lehetőségek lettek azok. Jó, hogy a ma keresztény embere hallja ezt, olvashatja a Szentírásból. Nagy jó, hogy nemcsak hallgatói lehetünk a hitünknek, engedelmes alattvalói, hanem felszólít az Egyház, hogy gondolkodjunk el azon, „forgassuk mi is a szívünkben", mint a Szűzanya. — Mekkora találékonysággal és változatosan tud az Isten szeretni és vezetni, névreszólóan minden embert! Szegény Jóanyám már harmadik hete kórházban, súlyos szempanaszokkal, de olyan fegyelmezetten és értelmesen viseli sorsát, hogy erősödésünkre van. Talán husvét előtt már hazajöhet. Úgy sajnálom az embereket, olykor még a keresztények is sajnálni valók. Ahelyett, hogy Jézustól remélnének mindenre megoldást, vergődnek tehetetlenségükben! Bennem nincs semmi szemrehányás az élet felé, mert amit igazán várok, azt úgyse az élet adja meg nekem, azt majd az életen túli ÉLET biztosítja számomra. Megbékélt ember vagyok mindig a bajok ellenére is, hiszen Jézus mondja: Boldog lehetsz, bár most sírsz, szenvedsz, szomorkodsz... majd egyszer vigasztalást, magyarázatot nyersz! S várok erre a jézusi vígaszra. Mert különben saját nyomorúságom miatt lennék leginkább elkeseredett. De amikor szembetalálkozom önmagam hiányosságaival, szinte elmosolyodom magam miatt: jó, hogy az Isten meg-megaláz, mert különben a fejembe szállna a dicsőség! ... Jó, hogy tapasztalom, hogy elégtelen

vagyok önmagamban, a világ se elégséges számomra, mert különben elfeledkeznék az odaáti életről... És azért sajnálom az embereket, mert nem látnak tisztán a dolgokban. Olyat remélnek az élettől, amire szegény élet képtelen: hogy ne legyen benne fájdalom, viszály, elvesztés, kudarc... De képes arra, hogy talajt adjon lábunk alá, ahol kibontakozunk, megküzdünk az örök életért! ... Ennél nagyobb szeretet és találékonyság sehol sincs, csak Isten terveiben!

— Most az a mondat foglalkoztat a Szentírásból, hogy „hang a pusztában". És azt kell látnom, hogy bennünk valósul meg ez a pusztaság, hogy sivatagosodás megy végbe, ahelyett hogy paradicsomiasodást élnénk meg. De így valósul talán meg a hang, hogy minden emberi dolog mulandó, elsivatagosodó természetű, hogy Isten országa a sivatagba is eljöhet és a sivatagból csinál szép észrevétlenül paradicsomot, mihelyt Jessze kis hajtása felnő.

— Gratulálok a „vonalvezetéshez". Nem tudom elfogadni az ún. hagyományos vallásosság teljes felszámolását. Nagyon is meg kell becsülni azokat az értékeket, amelyeket Egyházunk hosszú évszázadokon keresztül kinevelt és őrzött. Így van ez a hitoktatásban is. Sajnos egy-egy fiatalnál ma már maradiságnak minősül a bibliai alapokra épülő hitoktatás. Mit érnek el aztán a sok lötyögéssel? A gyermekek nem ismerik az Ószövetséget, de Jézus életét, szép példabeszédeit sem. Pedig a bibliai történeteken keresztül a Hiszekegyünkbe foglalt hitigazságokat és erkölcstanunkat hitelesen tárgyalhatjuk és a gyermekek emlékezetében jobban megmaradnak. Nem holmi mesékhez fűzzük tanításunkat, hanem a Szentíráshoz. Mivel magam is tanítok, látom, hogy a III—IV-ik osztályosoknál mennyire fontos a bibliai alap. Erre építhetünk a felsőosztályosoknál. Nem elfecsérelt idő, ha nagyon is súlyt helyezünk a bibliai történetekre.

— Nagyon készülünk, mert már csak 3 nap választ el az egyházmegyei szentségimádási napunktól. Minden imaóra más és más színezetű. Gyerekekkel jól felkészültünk. A Rózsafűzér Társulat önállóan végzi, az egyházközségi képviselő testület megújult gárdája is kiveszi mindenből a részét. Van kápolnám is, ott meg a Szűzanyával együtt végezzük a szentségi Jézus imádását.

— Kisebbik unokánk, négy éves kisfiú, amikor a repülőgép a felhők fölé emelkedett, torka szakadtából rázendített: „Dicsőség mennyben az Istennek!" A gépben szinte minden utas magyar volt, és igen meghatotta őket a kisfiú spontán megnyilatkozása. Pedig már többször utazott repülőn.

— Ez a három esztendő (levelező tagozat) „tetőtől-talpig" kicserélt minket. Ez az általános megállapítás. Rengeteg ismeretet kaptunk, ami támogatja, védi hitünket, de mindennél csodálatosabb, hogy igazi, személyes istentalálkozásra, Istennel való kapcsolatra, keresésre neveltek minket. A tavalyi hallgatók közül sokan rendkívüli hallgatóként mennek tovább a nappalin a Hittudományin. Én is jelentkeztem már... Ez az én nagy örömöm: adni, adni, adni. A napokban olvastam egy csodálatos idézetet Josef A. Pilz-től: „Hadd egyék belőlem, akinek szüksége van rám." Nagyszerűbb programot nem tűzhetnénk ki magunk elé, hiszen ez lesz a belépő Isten országába is: „Éheztem, ennem adtatok; szomjaztam és innom adtatok; tanácstalan voltam és tanácsot adtatok..." Nincs más út a célba, ez viszont biztosan odavezet.

— Nem sokat értek a pszichológiához, ám a mai fiatalok neveléséhez ez elengedhetetlen. Az én nevelési elvem roppant egyszerű lenne: szellemi és fizikai munka bölcsen elosztott arányban. Vallom, hogy családomban azért nem volt soha komolyabb gond a gyermekekkel, mert tanultunk és dolgoztunk. Apámnak elve volt, hogy a nagy család számára „megkeressük" fizikai munkával az évi „fejadagot" a nyári szünetben. A háborús időkben naponta 12 km-t gyalogoltunk az iskoláig és vissza. Mindig, mindenre jutott időnk. A család volt a „zenekar", a „színtársulat", a „focicsapat"; nagyapám a „mesekirály", hiszen 84 unokája csüngött rajta, ha nem is mind egyszerre.

— Antonie de Saint Exupery szerint a szeretet megalapozását áldozattal kell kezdenünk. A szeretet képessé válik arra, hogy a másik javára lemondjon, ha a körülmények azt úgy kívánják. A másokon való segítés azzal kezdődik, hogy komolyan és

őszintén akarni kell szebbé, békésebbé, Istenben kedvesebbé tenni embertársaink életét. Odafigyelni a másikra, érte fáradni csendben, figyelmesen, készségesen. Ha valaki képes odafigyelni, állítom: megváltoztatja környezetét és jóindulatra hangolja az embereket. Adja meg a Mindenható, hogy egymás iránti szeretetünk mindig mélyebb és erősebb legyen, mert ezt a szeretetet a Legfőbb Pap Szívéből merítjük.

— A napokban egy fontos felfedezést tettem: többször gondolkoztam azon, miért mondjuk, hogy jóval kell legyőzni a rosszat, amikor hiába fizetek — igyekszem fizetni — jóval az engem ért bántalmakért; akik bántanak, továbbra is ugyanúgy teszik, mint eddig. Hát nem lenne ez igaz? De akkor megvilágosodott bennem, hogy a MAGAM rosszát kell jóval legyőznöm, azt a rosszat, ami bennem van, és hagynom kell a másikat, hogy úgy birkózzon a saját rosszával, ahogy jónak látja. Persze: ha igyekszem jót adni a kapott rosszért, a magamban lévő rossz fölé emelkedem és Urunk segítségével legyőzöm. Ő meg igencsak jóra tudja fordítani a rosszat, ami ér! Akárhogyan is fordítom: így van jól, ahogy van. Isten tudja, hogy mit csinál és miért kell mindenfélét megélnünk, miben fog hasznunkra válni. Ha az evangélium szerint akarunk élni, akkor annak minden szavát követnünk kell, nemcsak azt, ami nekünk kellemes.

— Isten és a jó emberek segítségével már több mint tíz éve a jó Isten és a betegek szolgálatában állok. Hivatásomban boldog vagyok. Csodálatosak a jó Isten útjai, nehézségek és áldozatok árán teszi az embert boldoggá. Naponta másfél órát elmélkedem, igen jó az Úr előtt ezt az időt eltölteni. Ha valami miatt ez megrövidül, igen hiányzik nekem. Este 9 után még egy fel órát tölthetek az Oltáriszentség előtt. Van lehetőség az Urat kérni, imádni és engesztelni. Ekkor gondolhatok legjobban imáimban mindenkire. Egyébbként betegápolással foglalkozom, a gyógyszer és egyéb felelősség a betegekkel engem terhel. Betegeink is lelki életet élők, így könnyű velük lelkiekről beszélni, lelkiekkel vigasztalni, erősíteni. Utóbbi hetekben hárman is kérték a betegek szentségének felvételét. Ez nálunk igen megható és élményes. Az egyik szentmise keretében volt. Ugyanakkor kölcsönös bocsánatkérés és köszönetnyilvánítás stb. Egyik vérző betegünk, akit a sebészetre vittek, ezt a zsoltárt ismételgette: „Örömmel menjünk az Úr elé." Itt ő arra gondolt, hogy valóban fog is találkozni az Úrral az égben. A betegszobában naponta van szentáldozás, ehhez én készítek elő; úgy a beteget, mint az oltárt is. Ez a nép igen vallásos. Hála a jó Istennek papi hivatások is elég szépen vannak.

PAPI JUBILEUMOK

Gyémántmise. Karosi Ferenc kanonok, dec. 2-án Nyiregyházán ünnepelte gyémántmiséjét, Timkó püspök úr jelenlétével.

Aranymise. Wakovszky László, július 1-én a Szt. István bazilikában mutatta be aranymiséjét. Kézvezetője Szabó Géza kanonok, plébános.

Magyar papi lelkigyakorlat
júl. 15. estétől (18 óra 30) 19. reggelig
Hely: München, Schloss Fürstenried
Vezeti: P. Dr. Lelóczky Gyula O. Cist., Dallas/USA
Jelentkezés: Hegyi György, A-9800 Spittal/Drau,
Litzelhofenstr. 9

INNEN ÉS TÚL. Versek az Isten-kereső emberről. **Dékány Endre** és **Rónay László** közreműködésével válogatta, szerkesztette és bevezetővel ellátta **Lukács László.** A kísérő tanulmány **Sőtér István** munkája. „Vigilia Könyvek", Budapest 1984, 796 o.

Lukács László az előszóban így mutatja be az antológiát: E kötetben századunk magyar költői szólalnak meg: a modern gondolkodás- és kifejezésmód megteremtőitől, Adytól és a nyugatosoktól kezdve kortársainkig. Témájuk: az ember és világa — mindaz, ami nélkül nem lehet emberül élni, akár megtalálható e látható világon, akár kívülesik rajta."

A kötet nagy költőink (Ady, Babits, József Attila) jól ismert „istenes" versein kívül számos olyan kevésbé ismert, mai költő verseit is felsorakoztatják, akik nem kifejezetten, vagy egyáltalán nem vallásos témát szólaltatnak meg. Egyébként is, egy vers elsősorban nem azáltal lesz vallásos, hogy szerzője vallási témáról szól, vagy egyenesen hitigazságokról prédikál. Erre pl. Pilinszky János többször rámutatott. Van Goghról írja, de a saját és több más mai költő verseire is áll: „Senki így a modern festészetben nem imádkozott, mint ő. Művészete azonban nem tematikusan, hanem mindenestől vallásos. (...) Létünk valódi története megközelíthetetlen és egyedül Istené. A lángész erre a bizonyság. Bűnei, bajai ellenére van ereje hírt adni az ember végső történetéről, kivonatokat közölni abból a könyvből, amit magunk írunk ugyan Isten kezének vezetésével, de amit mégse ismerünk — még magunk se."

Sőtér István értő tanulmánya, a kötetben tallózva, éppen azokat a szikrákat villantja fel, amelyek az „innen és túl" határán, vagy senkiföldjén áttételesen megélt izzásból röppennek fel, abban a „közegben", amelyet a mai létkérdésekre felelő magyar költészet teremt. Lét- és értelemkeresés, a világ kontemplációja, a létdráma bizonyosságai és bizonytalanságai... „Mindez nem teológia, nem is vallási viszony, hanem talányos, költői állapot, mintha nem a léten-túlival, hanem önmagukkal beszélnének. (...) A lélek honvágyának túl sok változata van, és túl sok átmenete hit és hitetlenség, remény és reménytelenség között. (...) A hit vagy hitetlenség, a hitetlenül-ishivés témaköréből szinte észrevétlen lépünk át az erkölcsi világba, minden költészet egyik legtágabb légkörébe, melyben elmosódnak a határok spiritualitás és evilágiasság között. (...) Egy valami bizonyos: az új magyar költészetben az elkötelezettek és a spirituálisok csaknem azonosan gondolkoznak a jó és a rossz, a bűn és a jócselekedetek, vagyis az erkölcs kérdéseiről..." Az erkölcs világában is a legcélravezetőbb kiút: a szeretet. Ez a téma gyakran visszatér a mai magyar költészetben. Úgyszintén a szenvedés és megváltás, a keresztút témája. És itt természetesen, a fájdalmak férfia, Krisztus alakja sejlik fel, miként ő határozta meg az európai művészeteket két évezreden keresztül. Akár hisz a költő a kinyilatkoztatás és az egyház Krisztusában, akár nem, Jézus az ember marad számára, az egyetemes konkrét, akinek hiteles létdrámája lenyűgözi, elgondolkoztatja, és esetleg teljes hittel csatlakozik Hozzá.

Minden antológia szubjektív bármennyire meghatározottak is a válogatás szempontjai, a szerkesztők ízlése óhatatlanul befolyásolja az összeállítást. Melyik költő szerepeljen, melyik versét vegyék fel stb.? A szóban forgó kötet válogatói túl sokat akartak egy kötetbe összegyűjteni; talán a kevesebb több lett volna. Ilyesmikről vitatkozni lehet. (Én magam pl. más verseket vettem volna fel Szabó Lőrinctől vagy Rónay Györgytől; néhány szerzőt elhagytam volna, másokat viszont szerepeltettem volna, pl. Gyergyai Albertet néhány szép versével.)

Ez az impozáns antológia (kellőképp csoportosítva a verseket a nagyobb témakörök szerint) valóságos kincsesbánya. Minden bizonnyal a verskedvelő magyarok sok olyan

költeményt találnak benne, amelyről eddig nem tudtak; vagy nem tudták, hogy ez és ez a költő (elkötetelezett vagy egyenesen nem hivő) ilyen verseket is írt.

Lukács László az Előszó végén írja: „Amikor egyre újabb verseket tettünk hozzá a gyűjteményhez, mindnyájunkat megérintett ez a világméretű égi vonzás (ti. a „mindig előre és a mindig fölfelé" vonzó lendület). Azzal a bizalommal adjuk kézbe a válogatást, hogy a versek írói és olvasói egyaránt e vonzásban élnek, s haladnak előre. Newman szavával ‚ex umbris et imaginibus in veritatem', ‚árnyakból és képekből az igazságba'."

Szabó Ferenc

MAGYAR KATOLIKUS ALMANACH 1984. STATUS GENERALIS ECCLESIAE CATHOLICAE IN HUNGARIA ANNO DOMINI MCMLXXXIV. Szent István Társulat, Budapest 1984. 872 o.

Már maga az ízléses kiállítású és impozáns mű megjelenése is egyházi esemény számba megy. Lékai bíboros — aki számára aranymisés ajándék e kötet — az előszóban a magyar katolikus almanachok történetére visszatekintve elmondja, hogy az utolsó hasonló kiadvány 1947-ből származik. A további áttekintésből az is kitűnik, hogy az egész országot bemutató katolikus évkönyvek immár másfél évszázada látszólag mindig alkalomszerűen jelentek meg — de szinte megérezve egy történelmi helyzet fordulópontját, azt összefoglalva. A számbavétel szándéka 1947-ben, a háborús idők elmúltával, világos. Hasonlót érzünk az előző, 1943-ban, az 1937—38-ban, az 1926—31-ben megjelent évkönyveknél is, egészen az elsőkig, az 1852-ben és 1842-ben megjelent magyar almanachoknál. Így nálunk az egész egyházat ismertető ilyen könyvek kezdettől fogva az egyházi memoire-irodalom műfajába tartoznak.

Az 1984-es almanachról ezt még nem lehet megállapítani. Az anyagot a szerkesztők ugyanis két kötetre osztották. A jelen kötet a „magyar katolikus egyház adatait, intézményeinek címét tartalmazza, az egyes egyházmegyék és szerzetesrendek schematizmus-szerű adataival és vázlatos történetükkel. A következő kötet majd a mai magyar katolikus életet ellemzi, gondjaival és biztató jeleivel együtt, visszatekintve a korfordulót jelentő 1945-ig." A második kötet fogja bemutatni „a magyar papság, papnevelés, szerzetesség, hitoktatás, sajtó, egyházművészet, egyesületek, katolikus nevelési intézmények helyzetét és a katolikus hitélet általános jellemzését és állapotát." Ezek a leírások már a jelenre vonatkoznak és utalásokat tartalmazhatnak a jövőre nézve is.

Az első kötetben megjelenik a múlt összegezésének igénye is. Olyat mutat be, ami gyakran már nincs, illetve változáson megy keresztül. A valósághoz hűen közli ugyanis nemcsak a pasztoráció alapját képző plébániai és lelkészi beosztást, hanem azt a tényt is, hogy a főpásztorok minden hatodik helyre már nem tudnak papot küldeni és ezeket a szomszédos plébániáról „oldalagosan" látják el. Nincs azonban utalás, hogy a bemutatott kép csak kísérleti megoldás, sem arról, hogy a jövőben milyen új alakot ölt.

Az almanach utal külföldi példákra is, melyek „kívülről" mutatják be a hazai magyar egyházat, s örömmel állapítja meg, hogy ez a hazai kézikönyv, mely birtokában van az adatforrásoknak, valamennyi között a legjobb. Ez igaz és örvendetes tény. Éppen ezért a külföldön élő magyar hívek és a külföldiek is komoly hasznát vehetik az 1984-es almanachnak.

Ismeretanyaga valóban bőséges. Főleg „Az egyházmegyék területi és személyi beosztása" cím alatt felsorolt plébániajegyzéket bizonyára sokan fogják tanulmányozni. Ott található a plébániák pontos címe, irányító- és telefonszáma. (Feltűnik, hogy igen sok plébániának nincs telefonja). Felsorolja a templom védőszenjét, hogy mióta vezet anyakönyvet, valamint az összlakosság és a katolikus hívek számát. Közli a plébánián működő papok nevét és területéhez tartozó egyéb lelkipásztori helyek (fília, templomigazgatóság) címét.

A magyarországi katolikus egyházban 2257 plébánia, illetve lelkészség és 73 templomigazgatóság keretében 2517 pap végzi a hívek hivatalos lelki gondozását. Az egyházi közigazgatás szerint 8—10 plébánia esperesi kerületet alkot, melyek több — inkább névleges jelentőségű — főesperességbe tömörülve alkotják a legjelentősebb egyházi keretet, az egyházmegyét. Magyarországon 10 latin és egy görög szertartású egyházmegye van. Az almanach közli határaik vázlatos térképét. Az első pillanatra zűrzavarosnak látszó térkép megértéséhez tudni kell, hogy a mostani egyházmegye-határok a régi, Trianon előtti (történelmi) Magyarország egyházi felosztását őrzik. Történelmi okai vannak annak is, hogy Budapest területén három egyházmegye működik. Erről a beosztásról szintén találunk térképet.

Első ízben közöl magyar egyházi kiadvány összefoglaló kimutatást a Magyarországon 1950 óta működő szerzetesrendekről. Ez a fejezet a szó szoros értelmében hiánypótló. Ugyancsak jó áttekintést nyújt a magyar egyház országos intézményeiről és létesítményeiről. A hazainak hasznos szolgálatot tehet a külföldön működő magyar papok és szerzetesek címtára, mely a Függelék-ben található. A listát nagyrészt a Katolikus Magyarok Vasárnapja című, USA-ban megjelenő hetilap naptárából vették át — sajnos, annak nem egyszer hibás adataival.

A „Magyarország egyházmegyéinek és működő rendjeinek története 1945-ig" című fejezet a kitűnő résztanulmányok ellenére sem segíti elő a történeti tájékozódást a magyar szerzetesmúltról, mert nem tesz említést az 1950-ig fennálló egyéb rendek áldásos tevékenységéről. A kép még bonyolultabb a hivatalos lelkipásztori keretbe föl nem vett szerzeteseknél, akik ma már rendszeres kisegítőként működhetnek. Egyes egyházmegyék senkit sem említenek meg közülük „szolgálaton kívüli" papjaik névsorában, mások pedig csak néhányat vettek be. Némely nagyhírű tudós, volt szerzetes feltüntetése csak díszére válhat az almanachnak, a kiöregedő és gyakran öregotthonban élő szerzetespapoknak pedig örömére és vigaszára, közreműködésük szimbolikus elismerésére.

Az új kezdeményezéseknél könnyen előforduló „gyermekbetegségek" közé sorolnók a lakosság és a hívek száma körüli következetlenséget és pontatlanságot. A szerkesztőség utal arra, hogy a „katolikusok száma kellő adatok híján csak hozzávetőleges", illetve az egyik egyházmegyénél teljesen hiányzik. 1949 óta a hivatalos magyar népszámlálási statisztikában nem szerepel a vallásra vonatkozó kérdés. Léteznek azonban aránylag egyszerű becslési módszerek, amelyek egyházi célokra megbízható adatokat szolgálhatnak. A lakosság számát azonban átvehették volna egységesen, valamelyik állami statisztikai kiadványból.

Az adatok lezárásának dátumát megadja az almanach (1984. április 10-én), de az adatgyűjtés időpontjait nem sikerült kellőképpen egységesíteni. Előfordul, hogy két adatszolgáltató ugyanarról a dologról más és más adatot tüntet föl. Pl. a szemináriumok névsoránál különbség van az egyházmegyék és az egyes szemináriumok adatai között; a plébániák száma nem egyezik a névszerinti felsorolásban az összesítés adataival. Magyarország „egyházi területe" egy egyházmegyényi területtel kisebb az ország tényleges területénél: a „szerkesztési megállapodás" csak azokat a helységeket veszi számba, amelyek az egyházi közigazgatás szerint plébániába és filiába tartoznak; ettől az elvtől eltér az egyházmegyékről közölt térképvázlat (és a kánonjog), mely az egész ország területét felosztja.

Őszinte elismerés illeti viszont a szerkesztőket az almanachhoz készített név- és helységmutatóért, mely áttekinthetővé teszi a könyvet és nagyban megkönnyíti a keresést.

Mindent egybevetve: a Magyar Katolikus Almanach első kötete igen értékes ajándék a magyar egyháznak. A szerkesztőt és kiadót őszinte dicséret illeti a sok fáradságot igénylő, hasznos munkáért.

András I.

Bánk József: I g é r e v á r a n é p . Szent István Társulat, Budapest, 1984. 528 o.

A váci érsek-püspök új prédikációs kötettel jelentkezett. Hányadikkal 20 éves főpásztori szolgálata folyamán?

A kötet két ígéretet rejt magában. Az „A" évre terjed ki; tehát követi majd két másik, az egyházi évnek megfelelően. Nem pusztán prédikációkat, hanem bevezetést is nyújt a vasárnapi liturgiához: rövid és változatos bűnbánati gondolatokat is kapunk, jól felkészít a lelkiismeretvizsgálatra. Mindig van „Néhány gondolat a szentleckéhez". Több helyen rámutat az ószövetségi olvasmányhoz való kapcsolatra. Ennek kifejezett feldolgozása azonban még sok kívánnivalót tartogat.

Az evangéliumokhoz adott magyarázatok homília-vázlatok. A gondolatok bősége egyeseket meglephet. A három-négy részre osztott anyag elegendő három alkalomra is. Főként rohanó világunkban, ahol a rövid beszédek az irányadók. A kivétel csak erősíti az összképet: a 233/234. oldalon szinte csak a Naphimnusz alkotja az anyagot. Aki kevés elirányítást igényel, mert érzéke és ideje van a személyes kidolgozásra, jó indításokat kaphat a felkiáltásszerű címekből. Ezért sajnáljuk, hogy Virágvasárnapra nincs alcím.

Ha témák szerint vizsgáljuk a kötetet, változatosságot és távlatokat találunk. Bátran nyúl a mai idők új témáihoz is, mint pl. a hívek általános papsága (221 o.), az orthodoxia és orthopraxis összefüggése (445) stb. A felvetődő kérdésekben, az egyház tanításának megfelelően, világos és helyes eligazítást kapunk.

Szívesen láttunk volna anyagot, gondolatokat és buzdításokat azokhoz a polgári ünnepekhez, amelyeknek napjainkban jelentős egyházi vonatkozás is jut, amelyek fontos szerepet játszhatnak lelkipásztori szempontból. Gondolunk itt pl. a Szilveszter estére, a hálaadás liturgikus ünnepére. Sok pap szenved attól, hogy alig talál odaillő imát, a liturgiához anyagot. A misekönyvben található könyörgés és olvasmányok nem utalnak arra, ami a híveket foglalkoztatja, a nap jellege nem domborodik ki bennük. A még hátralevő két kötet igen jó szolgálatot tehet, ha segít, hogy ezekhez a napokhoz is méltó liturgikus keretet nyújthassunk.

Gyakorlati szempontból előnyösnek látszik az is, hogy kötetenként kapunk anyagot Nagyboldogasszony, Mindenszentek, Szent István király és hasonló ünnepekhez. Ezeknél a szerző már ígéri, hogy nem fog megfeledkezni róluk a következő kötetben.

A bevezető oldalakon (5—31) közölt szónoklattani eligazítások, főleg pedig „Az eredményes igehirdetés 10 szabálya" meggondolásra késztet. Közvetett figyelmeztetés is a pap számára, rohanó világunkban. Álljon meg, kérdezze meg magától: mi a legfontosabb? Az apostoloknak, Szent Pálnak és annyi egyházatyának első gondja volt a hatékony igehirdetés. Nem kellene a ma papjának is feltennie a kérdést: Mi a fontos? Nemde a jó igehirdetés?

Köszönet Bánk püspök úrnak, hogy kötetei megjelentetésével hathatós segítséget nyújt a papságnak az igehirdetés elmélyítésére. Közelebb viszi Urunkhoz mindazokat, akik kézbeveszik és olvassák könyveit. Hegyi György

S z i e n a i S z e n t K a t a l i n : L e v e l e k . Ford. Csertő György OP. Szent István Társulat. Budapest 1983, 892 o.

Örömmel tölt el az a tudat, hogy Szienai Szent Katalin egyházdoktor (1347—1380) életrajza és a Dialógus kiadása után, leveleit is kezünkbe vehetjük. Ezzel a maga szépségében és hűségében láthatjuk a szienai szűz lelki világát.

Katalin életrajzának ismerete segít, hogy leveleit jobban megértsük. Egyébként is a szentek tanítása és életük tanúsága kézenfogva járnak.

A Levelek előszavában a következőket olvashatjuk: „A Ferretti kiadás 389 levelet közöl. Az első 373 levél a nyomtatott kiadások hagyományos anyaga. A következő nyolc levelet (374—381) elsőként Edmund G. Gardner tette közzé (London, 1907): a leveleket firenzei és római könyvtárak addig ismeretlen Szent Katalin-kódexeiből merítette. Végül a kötetet nyolc töredék zárja (382—389). A „töredék" megjelölés nem egészen pontos, mert a kódexekben a teljes levelek megtalálhatók. Kiadójuk, B. Motzo csak a

levelek végét emelte ki, azokat a konkrét utalásokat, amelyeket az előző kiadások elhagytak!"

A leveleket bizonyára 1367-től haláláig (1380. ápr. 29) írta a Szent. Gondjait, gondolatait és érzéseit tükrözik a legelevenebb közvetlenséggel és hűséggel. Katalin eredeti „hangját" hallhatjuk leveleiből. Szinte megjelenik lelki szemeink előtt, ahogy levélpartnereit tiszteletteljes szeretettel megszólítja, oktatja, vígasztalja, vagy éppenséggel rendreutasítja. Magyarország királyának (Nagy Lajosnak) pl. ezt írja: „A megfeszített Jézus Krisztus és az édes Mária nevében! Drága Atyám Krisztusban, az édes Jézusban! Én, Katalin, Jézus Krisztus szolgáinak rabszolgája, írok neked az Ő drága vérében a vággyal, hogy az igaz és legtökéletesebb szeretetben megalapozva láthassalak. Ez a szeretet nem keresi a magáét, hanem egyedül Isten dicsőségét és dicséretét keresi a lelkek üdvösségében; és a felebarátját sem önmagáért, hanem egyedül Istenért keresi."

Néhányan talán kifogásolni fogják Katalin szókincsét és kifejezéseit: édes Jézus; édes Mária; Jézus Krisztus szolgáinak rabszolgája stb. Nem illenek mai nyelvünkbe? Talán csak első pillantásra tűnik így! Hiszen anyanyelvünk fejlődését sem téveszthetjük szem elől, de számolnunk kell az író lelki világával, nemével és korával is. Aki azonban figyelmesen olvassa Katalin leveleit, csodálkozhat határozott kifejezésmódján, világos, hasznos és mélyértelmű tanításán. Ő behatolhatott az isteni bölcsesség óceánjába. A megismert igazságokat azután önzetlen szeretettel továbbította. Contemplata aliis traderel (Az átelmélkedett dolgokról szólt másoknak!) Oly nagy lánggal égett benne a vágy Isten dicsősége és a lelkek üdve iránt, hogy mint egy vulkán tört ki belőle. Ezzel másokban is lángra gyújthatta a szunnyadó parazsat. Ez indította, sőt sürgette a szienai szüzet, hogy egyházi és világi vezetőknek, éppúgy mint egyszerű embereknek megmondja az igazságot. Bátorította ebben az a tudat: Ha Isten velem, ki ellenem! Címzetjei között találunk két pápát, bíborosokat, püspököket, királyokat, arisztokrata hölgyeket, művészeket, jogászokat, családosokat, szerzeteseket, papokat, kereskedőket stb. Szinte a Szentlélekkel eltelve írta, illetve diktálta kiváló leveleit mindenkinek állása, állapota és szüksége szerint.

A könyv végén találunk időrendi táblázatot, irodalomjegyzetet, és a levelek címzettek szerinti csoportosítása is itt van.

A Szienai Szent Katalinról szóló előző remekművekhez hasonlóan, ez a könyv is igazán örömére és hasznára válhat az olvasónak, nemcsak gazdag és rendkívüli tartalmával, hanem nagyszerű fordításával, szép, ízléses kiállításával is. Margit nővér

Hajnal Róbert és **Hajnal György:** Engedjétek hozzám jönni. Misekatekézisek gyermekek számára. OMC Bécs, 1984.

A gyermekprédikációk és misekatekézisek özönével árasztja el lelkipásztorainkat a sajtó. Magyar papjaink fiatal rétege is igyekszik színesebbé tenni a liturgiát a gyermekek és az ifjúság számára. Ebben sokat segíthet a jelen kötet 20 misekatekézise. A szerzők izgalmas témát szúrtak tollhegyre: Keressük a boldogságot!

Igaz, papjaink nincsenek még abban a szerencsés helyzetben, hogy a katekéták garmadája álljon rendelkezésükre, akik a gyermekekkel külön foglalkoznának az ige-liturgia alatt pl. a hittanteremben vagy sekrestyében. Persze, nem is igazolt még, hogy előnyös lenne elkülöníteni a gyermekeket a felnőttektől. Az viszont bizonyos, hogy az itt felekínált anyagot gyermekprédikációként eredményesen használhatjuk.

Szerzőink tíz év körüli gyermekeket képzelnek maguk elé. Lelkipásztoraink pedig alkalmazhatják az anyagot és a módszert saját közösségükre.

A kötet dicséretére válik a minden miséhez megadott vezérgondolat, ami felcsendül a bevezető szövegben, de végighúzodik az egész istentiszteleten.

A gyermekprédikációk induktív módszert követnek. Kiindulnak a gyermekélet eseményeiből, ezeket értékelik és elemzik, majd a felmerült kérdésre keresik Isten válaszát a Szentírásban. A párbeszédes és dramatizáló előadás segíti a gyermekek aktív részvételét. A szerzők rendszerint a misekatekézis végétajt hozzák a választott olvasmányokat. Ezzel kapcsolatban óvakodjunk attól, hogy úgy tűnjék, mintha a Szentírás

csak a mi felállított tételünket igazolná, mint pl. a 6. beszédnél. Ennek elkerülésére olvashatnánk a szentírási részeket a liturgiában előrelátott központi helyen, s ezzel felhívjuk a gyermekifjúság figyelmét, mire összpontosítson a szövegben.

Figyelemre méltó és hézagpótló a ministránsavatás (7. beszéd), amit egy meghatározott plébániai mise prédikációja helyett is végezhetnénk.

Lelkipásztoraink azonban ne használják egy az egyben a könyv anyagát és semmi esetre se olvassák föl, mert zavart kelthetnek a gyermeklelkekben. Pl. az Arra születtünk, hogy boldogok legyünk 1. misekatekézisben a négy előadott riport főszereplői kifejezetten boldogtalanok és reményvesztettek, de a tárgyalásban felcsattan: Minden ember boldog akar lenni! A Szentírást is általában alaposabban kellene tárgyalnunk. Szenteljünk neki legalább akkora figyelmet, mint a misekatekézis bevezetőjének és tárgyalásának, talán itt-ott többet is. Példának a könyv 5. misekatekézisét ajánlhatom.

A szerzők szabadon választanak olvasmányokat témáikhoz, nem követik a liturgia ABC évét. Alkalmilag helyes, de ha ezt rendszeresítenénk diákmiséinken, szerintem, károsítanánk gyermekeinket, mert elzárnánk őket Isten népének liturgiájától, megfosztanánk keresztény családjainkat a közös vasárnapi témától. A mise egyik értéke éppen az, hogy gyermekeinket bevezeti a felnőtt keresztények világába. Azzal sem igen érvelhetünk, hogy az ABC olvasmányok nem felelnek meg a gyermekek felfogó képességének, mert a lelkipásztor ügyességétől függ, hogy közel tudja-e hozni az írásokat híveihez és a kicsinyekhez is.

A kiadványt melegen ajánlom minden fiatalokkal foglalkozó paptestvérnek, diákónusnak és férfi vagy nő katekétának, mint a gyermekbeszédek egyik lehetséges mintáját, azzal a biztatással, hogy mindannyian sokat tanulhatunk belőle, de alkalmazzuk a felkínált gondolatokat és módszert saját lehetőségeinkhez. Teleki Béla

Gisbert Greshake: H e l y t á l l á s a p u s z t á b a n . OMC Bécs, 1984. 111 o.

Ha valaki a sivatagra gondol, mindjárt a táj veszélyei jutnak eszébe, melyeket csak azok ismernek igazán, akik már megjárták. Közéjük tartozik Gisbert Greshake, a bécsi egyetem teológia tanára. Nem a számunkra megszokott oldalról mutatja be a sivatagot. Neki ez a homoktenger csodálatos élményt jelent, amelyet választékos irodalmi nyelven tár elénk. Írásában fontos a puszta jelképes szerepe.

Legtöbben közülünk valószínűleg még nem jártak ilyen kihalt, homokos vidéken. Mégis alig van ember, aki ne tapasztalta volna meg saját életében a sivatagot: kiszolgáltatottságot, egyedüllétet, szomorúságot, sikertelenséget. Tudjuk, hogy ezek a helyzetek éppúgy félelmetesek és nyomasztóak az ember számára, ahogy félelmetessé válhat a homok és szárazság. Greshake izgalmas utazásait és élményeit kiegészíti saját, elmélkedő gondolataival. Különböző pusztai vándorlásai során átélt helyzetek leírását használja fel arra, hogy elmélkedésre vezesse az olvasót. Lehetőséget nyújt az érdeklődőnek, hogy megértse az íróban rejlő kettősséget: „a puszta félelmetes, a puszta csodálatos." Ebből a kettősségből kiindulva mondja el, hogy miért volt számára oly fontos ennek a vidéknek megismerése. Próbálja megértetni velünk, hogy milyen fontos lehet számunkra, ha egyes dolgokat átveszünk a sivatag emberétől. Épp a puszta megélése hétköznapjainkban, vagyis a sivatag emberének viselkedése embertársaival szemben és kapcsolata Istenhez vezethet a helyes útra, melyen mi is eljuthatunk embertársainkhoz és rajtuk keresztül Istenhez, Atyánkhoz.

Ezt a kis könyvecskét nagy bizalommal és reménnyel ajánlhatom mindazoknak, akik szívesen olvasnak izgalmas útleírásokat. De azoknak is, akik szívesen gondolják át és javítgatják beállítottságukat önmagukkal szemben, valamint kapcsolatukat embertársaikhoz és Istenhez. Azoknak, akik új értelmet akarnak adni életük és környezetük mindennapi pusztájának. A könyv felismerteti mindennek fontosságát és szerepét keresztény életünkben.

Joachim Illies: Ú t o n . Levelek Tamáshoz. Fiatalok problémái. OMC Bécs, 1984. 63 o.

Minden szülő azt reméli, hogy gyermeke összes gondjával és bajával hozzá fordul, tőle kér tanácsot. A serdülőkorban levő fiatal azonban nem mindig jár így el. A ka-

masznak szüksége van bizonyos távolságra szüleivel szemben, mert úgy érzi: túl közel állnak hozzá. A szülők viszont elvárják az eddig megszokott viselkedést. Éppen ezért nem csoda, ha megütköznek, amikor serdülő fiuk számukra érthetetlen dolgokat kezd csinálni: furcsán öltözködik, cigarettázik, és egyre jobban érdeklik a lányok.

A kamasznak tehát szüksége van valaki kívülállóra, aki nem a gyermeket látja benne és nem is furcsálja viselkedését; akivel nyiltan megbeszélheti a serdülőkor égető kérdéseit, és akitől tanácsot kérhet. Ennek a kívülállónak szerepét tölti be J. Illies „Úton" c. kis írása. Tamást, a tizenévest próbálja eligazítani problémái között. Segíti, hogy megtalálja önmagát és a helyes utat korunkban, amelyben annyi zavaró benyomás éri: ágyjelenetek a TV-ben, sex újságok, reklámok . . .

A kis könyvecske azonban nemcsak nemi felvilágosítást nyújt, hanem sokkal többet. A családapa és biológus szerző szakértelemmel foglalkozik a testi fejlődés, a nemiség problémáin túl a szeretettel: keresztény szemszögből világít rá az ifjúkori szerelemre és az ezzel kapcsolatos kérdésekre. Utat mutat a serdülőnek, hogy hogyan találhatja meg a szexualitásnak és a szerelemnek igazi, mélyebb értelmét a keresztény házasságban.

Minden szülőnek, nevelőnek, de elsősorban minden serdülőnek ajánljuk ezt a füzetet.

K. L.

Tóth Imre: Emlékezés egy népfőiskolára. A szerző kiadása; készült a Sylvester János Nyomdában Szombathelyen, 1984. 280 o. + 36 o. fénykép.

„Adjon Isten!" köszöntéssel kezdi Pataky Kornél győri püspök ajánló sorait. Adjon Isten sikeres folytatást és a régi értékek felé megnyílt készség eredményeként bőséges gyümölcsöt annak a szellemi vetésnek, amit a KALOT (Katolikus Agrárifjúsági Legényegyletek Országos Testülete) mozgalom jelentett — és jelenthetett volna — a magyar élet teljesebbététele, az összmagyarság számára.

Ahogy a szülő és nagyszülő örökre emlékezetébe írta a gyermekek, az unokák gügyögését, első szavait, az első bizonytalan lépéseket, majd a növekvő élet kibontakozását és ígéreteit, így szedte elő szíve és emlékezete páratlanul hűséges tárházából Tóth Imre az egyházasfalui volt KALOT népfőiskola történetét. Ott volt annak a fogantatása és megszületése idején, de ott volt szinte az első időktől — magában a KALOT mozgalomban, mint előadó, vezető, majd igazgató.

A Vigília KALOT száma (1983), a volt népfőiskolások találkozója és most Tóth Imre könyve jele, hogy a méltányosság és elismerés hangján lehet írni erről a történelmi jelentőségű mozgalomról. Ennek indulásáról, célkitűzéseiről, módszereiről és eredményeiről szól az első 50 oldal. Majd az egyházasfalui KALOT Széchenyi Népfőiskola születésének, megindulásának és munkájának ismertetése következik kb. 100 oldalon. „Az elvetett mag sorsa 40 év után" már címében közli, hogy a harmadik rész visszaemlékező kiértékelés (kb. 50 o.). A negyedik pedig (kb. 70 o.) „Dokumentációk"-at hoz.

Kétezer példányban adták ki a könyvet. Reméljük, hogy hamarosan második kiadás is következik. Hálás szívvel olvashatják majd a KALOT barátai, volt munkatársai és a tanfolyamainak résztvevői. Szemet nyitogató és szivet melengető lesz azok számára is, akik kíváncsiságból veszik kezükbe, mert hallottak valamit arról, hogy a vészterhes időkben mintha virradt volna keresztény vonalon is, és pedig a legerősebb, a népfenntartó-réteg körében a magyar szebb jövő és az igazi emberi, teljesebb élet.

Ne csodálkozzunk az aprólékos gonddal megőrzött adatokon, névsorokon. Így raktároz a gondos gazda, így emlékezik az édesapa. A KALOT elindítójának és munkatársainak szívügye volt ez a mozgalom. Széchenyi álmát akarták valóra váltani. A Názareti Munkás tanítása alapján törekedtek a harmincas-negyvenes évek legnépesebb rétege számára új, emberibb életet teremteni. Verejtékük, munkájuk és imájuk beleépült az egyetlen haza épületébe, azzal az eltökéléssel, hogy minden magyarnak gyümölcsözőbb élet teremjen. Az eredmény, a 40 év után újra észrevett nagy szándék és komoly munka értékelése bizonyítja, hogy nem hiába ugaroltak és nem hiába vetettek.

Békési István

HALOTTAINK

Kugler Ferenc Frigyes atya, 1984. jan. 18-án Mallesdorban (NSZK) (71,53,48)
Babéj Béla ny. esp., baktakéki parochus, Miskolc-Görömbölyön tem. (84,57)
György Márton Húgó ferences testvér, 1984. ápr. 26-án Esztelneken (78,53)
Bálint Tivadar ny. pléb., 1984. szept. 23-án Csíkszeredában, Csíkkozmáson tem. (81,58)
Hantos István kondorosi pléb. szept. 23. (74,51)
Schmidt Béla aranymisés ny. pl. 1984. aug. 2-án Bazinban (CSSR), Szolnokon tem.
Horváth János káplán nov. 1-én, tem. nov. 16-án Rákoskeresztúron (54,14)
Dr. Kiss Antal ny. tiszavasvári parochus nov. 1-én (82,57)
Kutasi Károly protonot. kanonok, főesp., győrzsámolyi pléb. nov. 7-én (73,48)
Szigetváry Géza p. tan., pléb. nov. 7-én Szombathelyen. Vaskeresztesen tem. (55,33)
Hegedüs Vince c. apát, érd. esp.-pléb. Szombathelyen nov. 13-án (77,53)
Gerőfy Béla c. prépost, esp.-pléb. nov. 14-én (72,49)
Markos Sándor érd. esp.-pléb. nov. 14-én Sólyomvásárhelyen (81,53)
Hirsch Sándor Albert OCD p. tan. Győrött nov. 17-én, a karmelita templ. kriptájába tem. (77,41)
Gulyás András c. esp. Jászberény-szentkúti pléb. nov. 18-án (72,48)
Varga István SDB nov. 22-én Budapesten, Óbudán tem. (78,50,40)
Cser József c. esp. ny. pléb. nov. 25-én, Maglódon tem. (82,55)
Ambrus Antal Kapisztrán OFM nov. 26-án Nagyszebenben, tem. nov. 29-én (82,62,57)
Sebestyén Ferenc bátaszéki káplán autószerencsétlenség következtében nov. 27-én, Kakasdon tem. (31,6)
Temesi Béla Ernő érs. tan., márokpapi pléb. dec. 5-én Vásárosnaményban, Márokpapon tem. (69,33)
Szigetváry Géza p. tan. vaskeresztesi pléb. dec. 7-én Szombathelyen, Vaskeresztesen tem. (55,33)
Rausch Kálmán Ervin OSB dec. 8-án Győrött, Pannonhalmán tem. (70,36)
Kálovics Gábor tb. esp. ny. ászári pléb. dec. 10-én Székesfehérvárott, Ászáron tem. (70,4)
Gulyás Sándor Boldizsár OCD dec. 8-án, Budapesten tem. (78,50)
Kirschner Antal SDB aranymisés misszionárius dec. 8-án Macau-ban (Kína) (87,65,57)
Dr. Schmotzer Pál c. apát, kanonok, ny. teol. tan. dec. 28-án Egerben (75,50)
Sebestyén József veszprémi ált. püspöki helynök, dec. 30-án, Kaposvárott tem. (82,55)

Chilla (Csongor) Raymond SJ hamiltoni pléb. (Kanada), jan. 5-én, Courtland-on tem. (65,47,36)

Kakas Aladár ny. mesztegnyői pl. jan. 7-én Székesfehérvárott, Ajkán tem. (85,62)

Köves Ottokár Ervin O. Praem. v. gödöllői hittanár, c. esp. tornyosnémeti pléb. jan. 10-én (74,54,49)

Kovácsa Albert Béla ny. lelkész jan. 11-én Mezőkövesden (69,44)

Kálmán László zalahalápi pléb. jan. 20-án Sümegen (38,12)

Horváth Rezső ciráki pléb. jan. 20-án Pécsett, tem. Pinnyén (49,25)

Komlósy Ágoston OFMCap ny. alsóvizivárosi pléb. jan. 27-én, tem. Tatán (65,47,41)

Seres Béla SVD v. tart.-főnök ny. lelkész jan. 24-én, Jánoshidán tem. (87,63)

Kóder Béla SJ febr. 10-én Budapesten, tem. Pannonhalmán (84,51)

Dr. Kemény Lajos c. prépost, a Szeg. Hittud. Főiskola rektora feb. 12-én Szegeden, tem. Budapest-Rákoskeresztúron (53,30)

Ráduly Géza csíkmádéfalvi esp. pléb., jan. 29-én (63,39)

Kindlovits István főesp., c. prépost Szolnok-belvárosi pléb., febr. 2-án (74,49)

Mindszenti László ny. pléb., febr. 11-én Győrött (64,41)

Junák Sándor esp., ny. pléb., febr. 12-én Székesfehérvárott (81,57)

Horváth István tb. kanonok, esp. pléb. febr. 1-én Bécsben; a fiumei püspök tem. febr. 9-én Kisbárányon (Kleinwarasdorf) (76,51)

Bacsilla Sándor Székesfehérvárott, tem. febr. 23-án Kétegyházán (65,41)

Osvald János magyarhertelendi pléb. febr. 14-én (72,48)

Major László ny. öreglaki pléb. Látrányban (84,61)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

LÉH ISTVÁN Sch. P.
(1890—1983)

1983 február 20-án a magyar piarista rendtartomány nesztora, több szerzetesi nemzedék nevelője távozott az élők sorából. A hazai szerzetességnek olyan egyénisége volt, aki jelentős pályát járva mindvégig hivatása benső, rejtett életét élte.

1890 október 15-én, Avilai Szent Teréz ünnepén, a régi Magyarország déli peremén, a Bács-Bodrog vármegyében fekvő Szentfülöpön született német anyanyelvű családból. Gimnáziumi tanulmányait Nagybecskereken a piaristáknál végezte. 1910-ben Vácott öltözött a rendbe. A teológiát a budapesti egyetem hittudományi karán hallgatta és megszerezte a licenciátusi fokozatot. 1914-ben, karácsony vigiliáján tett ünnepélyes fogadalmat, és 1915 junius 29-én, Szent Péter és Pál apostolok ünnepén szentelték pappá. 1919-ig Nagybecskereken és Léván volt hittanár. 1919—1931-ig Vácott a noviciusok promagisztere, 1931 őszétől 1967-ig Vácott, majd Budapesten magisztere, hetvennyolc éves korától pedig egészen haláláig a noviciátusi ház praeses-e volt. Korokat és nemzedékeket kapcsol össze rendi nevelői működésének hat évtizede. Ennek külső történetét az ő számára is a nemzeteket, családokat, testvéreket egymástól, a piarista

rendtartományt is szétszakító két világháború tette emlékezetessé. Ugyanakkor megélhette, és az őt jellemző mindent befogadni kész lelkületével követhette az Egyház nagy újkori belső átalakulását X. Szent Piusz pápaságától a II. Vatikáni Zsinatig és II. János Pál pápáig. Noviciátusi munkája során, nagy általánosságban számolva, az 1945-ig átlagban háromszáz tagot számláló magyar piarista provincia összlétszáma másfélszer kicserélődött. Csupán 1945-ig, a vezetésével háromszáznál több novicius tett egyszerű fogadalmat.

Nevelői, lelki vezetői munkájának alapja fegyelmezett életmódja volt, amellyel uralkodott saját gyengeségein, egészségének fogyatékosságain. Ez jellemezte minden megnyilatkozását, rendtársaihoz és noviciusaihoz való kapcsolatát. Ezt szolgálták a fegyelmezett fizikai munkára, a külső gyakorlati tevékenységre (templomtakarítás, oltárdíszítés, nagyheti kehelytisztítás, virágok gondozása, a ruházat rendbentartása, stb.) vagy az egészség okos ápolására (nagyséták, étkezési rend) vonatkozó aprólékosnak tűnő előírásai. Mindezt következetes életvitele és bensőséges lelki élete hitelesítette. A magyar piaristák több nemzedéke tőle, példájából tanulta a közös rendi imádság és elmélkedés módját. Tőle hallottuk először a Regulae novitiorum és a Constitutio magyarázatát, a rendtartomány és a rend egyetemes történetét. Ő tette vonzóvá a rendalapító, Kalazanci Szent József alakját, egyéniségét. Mindebből a nevelői munkából nem maradt ki a tanítói hivatás útjára való elindítás sem. Itt is a gyakorlati, a később is jól hasznosítható studiumokat (gyors- és gépirás, nyelvtanulás) szorgalmazta. De a paptanári hivatáshoz elengedhetetlen műveltséget is saját szellemi kincsestárából tudta közvetíteni. Növendékei nemcsak a lelki élet legújabb irodalmában való tájékozottságát csodálhatták, de — többek között — az egyházművészet terén való jártasságát is megtapasztalhatták.

A szerzetesi közösség jellemző vonásaiból, eszmék és erők összességéből való részesedés az egyéni azonosulás útját jelöli, amely minden külső változásban és megújulásban egyúttal a közösség belső folytonosságát is őrzi, biztosítja. Úgy érezzük, hogy Léh István életében ez az azonosulás a rendalapító és szerzete iránti szeretetben, pietásban, a rend multjához való ragaszkodásban jutott kifejezésre. Szellemi-lelki arculata ezáltal hasonult, szinte külsőleg is azonosult Kalazanci Szent József egyéniségével. Csupán példaként emlitjük ennek egyik megnyilvánulását, a rendi halottak emlékének, sírjainak odaadó gondozását. A rendi tradíció tudatos számontartása vezette önként vállalt és nagy szakértelemmel végzett tudós, tudományos munkájában is. Évtizedeken át kitartóan gyűjtötte a rendi levéltárból, és rótta finom betűivel sok ezernyi karton lapra a magyarországi piaristák életének és működésének adatait. Ez az öröksége igen jelentősnek tűnik. Az általa megalapozott történeti névtár kinyomtatva a hazai művelődés és iskolatörténet igen fontos forrása, kézikönyve lehet.

Léh István épségben megőrzött lelki-szellemi kincseinek birtokában megérte a pátriárkák, köztük Kalazanci Szent József életkorát. Valóban „mester", „magister" volt a tanítás és nevelés igaz mértéke szerint.

Holl Béla

POGÁNY JÁNOS Sch. P.
(1907—1983)

Ez a tüzeslelkű magyar piarista délszláv eredetű családból született Bezenyén, Moson megyében. A mosonmagyaróvári piarista gimnázium diákja lett, és mint a rendház ebédlőjében felszolgáló tehetséges szegénysorsú fiú — kredenciális — ingyen lakást és ellátást, az iskolában pedig tandíjmentességet élvezett. Paptanárainak példáján felbuzdulva tizennyolc éves korában felvételt kért és nyert a Magyar Kegyes Tanítórendbe. Az akkori szerzetesjognak megfelelően már a rendi újoncév kezdetén be kellett öltözni a piarista ruhába, és egy év múltával, mint Krisztus Anyjáról nevezett János 1927. aug. 28-án tett egyszerű fogadalmat három évre.

Bölcseleti és hittudományi tanulmányait a rend budapesti főiskoláján, a Kalazantinumban végezte. Az akkori, nyolcvannál is több rendi növendék tanárai közt ott volt a Szent Tamást magyarázó Schütz Antal, lelki nevelésük pedig a jeles Zimányi Gyula kezében volt, akinek férfias papi egyénisége el nem múló hatást gyakorolt a fiatal piaristára. Pogány matematika-fizika szakos középiskolai tanárnak készült. Szakképzettségét hittudományi tanulmányaival egyidejűleg szerezte meg a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen. Örök, ünnepélyes fogadalmát 1930-ban tette, és két év múlva részesült a papszentelés kegyelmében. Tanári működését a rend váci gimnáziumában kezdte, és negyvennyolc éven át folytatta; Debrecenben egy évtizedig, a budapesti gimnáziumban három évtizedig. Mint helyettes házfőnök vett részt az új, szabadkai rendház megalapításában, és egy iskolai éven át tanított is az ottani gimnáziumban.

Az iskolák 1948. évi államosítása és a budapesti gimnázium újramegnyitása közötti két évben lelkipásztorként működött, és valósággal ő építette újjá a Csörsz-utcai kisegítő kápolnának romos falait. 1982-ben egy szívinfarktus után vált meg az iskolai tanítástól, de a rászoruló diákokkal és főiskolásokkal tovább is szívesen foglalkozott. Újabb szívroham következtében halt meg a budapesti Balassa János-kórházban, 1983. ápr. 6-án.

Pogány János kiváló szakember volt, aki ráadásul állandóan képezte magát, és tudóshoz méltó hatalmas szakkönyvtárat gyűjtött össze. Bár megjelentek didaktikai cikkei hazai és külföldi folyóiratokban, mégsem alkotó tudós volt, hanem oktató-nevelő lángelme. Robbanóan lendületes óravezetéssel igyekezett gyors gondolkodásra szorítani tanítványait, akik előtt félelmetes híre volt. Világos magyarázatokkal, szigorú következetességgel és megfellebbezhetetlen ítélettel fegyelmezte a diákságot, de nem volt buktatós tanár, és az óraközi szünetek oldott hangulatában kedvesen évődött velük, más labdarúgó csapatnak szurkolva, mint az ifjúság többsége. Aprótermetű emberke volt. Huncutabb tanítványai a háta mögött „törpe szupernek" nevezgették: joggal, mert az átlagon felülit mint átlagosat követelte meg. A gyengébbeket munkára serkentette, és fel tudta kelteni érdeklődésüket; a tehetségeseket pedig kiemelkedő teljesítményekre sarkallta. Számos tanítványa ért el sikereket tanulmányi versenyeken. Külföldre szakadt volt tanítványai az ottani egyetemeken is a tőle elsajátított tudásból és módszerességből éltek. Egyetemi tanárok büszkén vallották magukat egykori diákjainak; akik viszont középiskolai tanárok lettek, legalább kezdetben az ő modorát utánozták. Az országos Matematikai Társulat 1957-ben neki, a paptanárnak ítélte oda és adta át a „Beke Manó díjat".

Temetésén, 1983. április 20-án, nemzedékek képviseltették magukat hatvanévesektől az előző évben érettségizettekig.

Dávidházi Tamás

Dr. LÁSZLÓ JÓZSEF P. VID O. F. M.
(1918—1983)

1918. szeptember 30-án született Kókán többgyermekes családból.

Korán megismerkedett Assziszi Szent Ferenc szellemével. Középiskolai tanulmányait mint a Szeráfi Kollégium növendéke a pécsi Piusz Gimnáziumban kezdte el és a Jászberényi József Nádor Gimnáziumban fejezte be. 1934. szeptember 29-én öltötte magára Szent Ferenc fiainak a ruháját. 1942. június 21-én szentelték pappá. Mint tehetséges és jól képzett fiatal pap hittanárként és lelkipásztorként működött előbb Szolnokon, majd a háboru befejezése után Budapesten.

Az 1950-es megegyezés után, hogy rendjének az új körülmények közé való beilleszkedését segítse, újból egyetemi tanulmányokat folytatott. Az egyetem elvégzése után

a szentendrei gimnáziumunkba került. Matematikát és fizikát tanitott. Növendékei szerették. Sokan keresték fel, még sok évvel az érettségi után is. Már igazgatóhelyettes volt, amikor a rendi vezetőség áthelyezte Esztergomba. Itt egyidőben volt tanár, igazgatóhelyettes és kollegiumi rektor. Munkatársai sok év elteltével is úgy tekintenek rá, mint ideális és ifjúságszerető vezetőre. Pár év elteltével újból visszakerült Szentendrére immár igazgatóként.

Mint az iskola vezető pedagógusának alapvető célja az volt, hogy megteremtse az intézetben a családias légkört és a becsületes kitartó munka szellemét. Munkatársait, értekezleteken és egyéni beszélgetéseken erre buzditotta.

Nem elégedett meg azzal, hogy a fegyelmi ügyből irodájába kerülő diák megkapja tőle tettének méltó és jobbulásához szükséges büntetését. Mindig körültekintően vizsgálta a megbotlott diák tettének sokféle inditékát, és a biztató, a javuláshoz önbizalmat, erőt adó szavakkal bocsájtotta útjára. Ismerte legtöbb növendékének nemcsak iskolai életét, hanem otthoni körülményeit, családi problémáit. A szülők mindig bizalommal fordultak hozzá. Hivatali ideje alatt a kollégáihoz való kapcsolatát az emberség jellemezte.

Nem lehet barátságos légkört a fegyelmezett munkára törekvés nélkül kialakitani. Nagy gondot forditott a tanórák sérthetetlenségére. Azok elhagyására, röviditésére nehezen adott engedélyt. A pontosságra, gondosságra elsősorban saját példájával tanított.

Az igazgatói munkakör legszürkébb, legkevésbé izgalmas feladatát, az adminisztraciót lelkiismeretesen, nagy kötelességtudattal végezte, azzal a meggyőződéssel, hogy a legszárnyalóbb pedagógiai elvek is meghiúsulnak, ha azokat nem rendezett körülmények között próbálják megvalósitani.

Nevelői — vezetői munkássága olyan időre esett, amikor nagyon sok tényező szerencsétlen összejátszása folytán minden egyes jelentkezővel szerencsét kellett próbálnunk. Vid atya soha nem vesztette el reményét. A konferenciákon, egyéni beszélgetésekben rendtársaiban is igyekezett ezt a reménységet ébren tartani. Reménye kettős pilléren nyugodott. Elsősorban azon a meggyőződésen, hogy a középiskoláskorú fiatalokkal való foglalkozásunk Egyház épitő tevékenység. Ezért ha valóban ezzel a szándékkal végezzük munkánkat, Isten segitsége sem marad el. Másodsorban arról is meg volt győződve, hogy a kevésbé tehetséges gyermekek, még nem feltétlenül kevésbé értékes emberek.

Mint nyugdíjas példás készséggel vállalta budai templomunkban a lelkipásztori munkát: gyóntatást, betegek látogatását, prédikációt és kisegítést.

Szabad idejében helytörténeti kutatásokat végzett. Nagyon szerette szülőfaluját. Szívesen ment haza, hogy tanulmányozhassa a plébánián és a szomszéd plébániákon is a régi latin nyelvü iratokat, és hogy beszélgethessen a régi idők még élő szemtanúival. Több gépel irott és fényképekkel illusztrált kötetet hagyott maga után.

Gazdag élete nem volt küzdelem és szenvedés mentes. Igazságszerető ember volt. Minden igazságtalanság fájt neki, bárkivel történt is. Ezért lélekben sokat vivódott. De tudott megbocsátani is. 65. születésnapját csendesen ünnepelve mondotta baráti körében: Szivemben nincs harag senkivel szemben sem. Mindenkinek megbocsátok . . . Ebéd után kiment meglátogatni a közeli kórházban fekvő súlyosan beteg rendtársát, akihez baráti szálak füzték. Miután üdvözölte, s átadta neki mások üdvözletét is, leült a kórházi ágy szélére . . . A leesett szemüveg jelezte a hihetetlennek tünő tényt: Vid atya meghalt. Földi születésnapja lett egyben égi születésének is a napja.

Váratlan halála szelid mosollyal sugározza felénk: „Legyetek készen, mert az Emberfia abban az órában jön el, amelyikben nem is gondoljátok."

Évkönyv alapján
Confrater

PÁLFI GÉZA
(1941—1984)

Székelyudvarhelyt ismét papot temettek: Pálfi Géza plébánost, aki kilenc éven át volt teológiai tanár és spirituális a kisszemináriumban. Temetésére hatalmas tömeg gyűlt össze március 15-én: kb. 250 pap, tanártársai, osztálytársai, növendékei a két intézetből s mindazok, akiket papi működése folyamán közelebb vitt Jézushoz. Még halálos ágyán kérte meg legjobb barátját, hogy beszéljen a temetésén. A sepsiszentgyörgyi plébános eleget is tett a kérésnek a halott szellemében: nem róla beszélt, hanem az igehirdető feladatáról, személyiségéről, de mindenki érezte, hogy mindez megvolt a halottban.

A koncelebrált szentmisén Bálint Lajos segédpüspök elnökölt, s ennek végén ő búcsúztatta kiváló papját, akit — mint beszédében említette — az egyházmegye reménységének tekintett. Valahányszor szóba állt vele, a magasságok levegőjét érezte — folytatta a püspök. A papság elé példaként állította a fáradhatatlan lelkiatyát és lelkipásztort, hiszen húsz éves papi működése egyetlen lángolás, lobogás volt az Úr oltárán.

A hivatalos diagnózis — az is a halál torkában — a léprák volt. Betegsége 1983 nyarán kezdődött, hűléssel. Vagy csak ez váltotta ki azt, ami talán már ott lappangott előbb is? November végétől kórházban volt, de a karácsonyt és újévet még a szószéken tölti, hívei között. Január elején vissza kell térnie, most már a marosvásárhelyi klinikára s megkezdődik két hónapig tartó kálváriája, éjjel-nappal 39—40 fokos lázban. Az egyik orvos egy hónapon át nem engedett beleszólást senkinek és így annyira leromlott az egészsége, hogy amikor a másikhoz került és az felnyitotta, már késő volt. Ez utóbbi mondotta, hogy négy héttel korábban még 10 évet adott volna neki. — Ő maga még tele van tervekkel. Érdeklődve kíséri az orvosok próbálkozását. Menni szeretne, hiszen annyi a munka, még annyit dolgozna. Papbarátja közli vele, hogy készülődnie kell a nagy útra. Könny csillog a szemében, de kimondja a nagy lelkek vallomását: Legyen meg Isten akarata! Most már készül, s azok, pontosabban az, aki mindig vele volt és ápolta a kórházban is, mondhatja el igazán, mennyire megszépült ez az amúgy is értékes lélek a szenvedés kohójában. Csodájára jártak az ápolók és megállapították, hogy csak az tud így nézni a halálra, akinek élő hite van. Kórházi tartózkodása néma prédikáció, tanúságtétel, hatásosabb annyi szépen kidolgozott beszédénél. Sohasem hallották panaszkodni. Öreg édesanyja, aki már harmadik gyermekét temette, még meglátogatta. Géza akkor is bátorította, téli fája után érdeklődött. Az utolsó időben kómában volt, tiszta pillanatokkal. Ilyenkor készült. Március 13-án, délelőtt 9 óra körül jelent meg Annak színe előtt, akit egész életében szolgált.

Ez a szép papi lélek Máréfalván született 1941. április 14-én. Hatodik gyermek volt a hagyományosan sokgyermekes székely családban. 1964. április 5-én szenteli pappá 11 társával a gyulafehérvári székesegyházban Márton Áron püspök. Kispap évei alatt kitűnt egyenes jelleme, nem tűrt megalkuvást. Eszményképe Prohászka és Márton püspök voltak. A szeminárium irodalmi önképzőkörében többször töltött be vezető szerepet, tartott előadást, főleg szociális, pasztorális témákról.

Első állomáshelye Csíkszentdomonkos. Amikor továbbhelyezik, akkor kerül oda plébánosként a temetést végző segédpüspök. El is mondja búcsúztatójában, hogy a fiatal káplán munkáját, lelkiségét tükrözte az egész falu népe, főleg a fiatalok: rendszeresen járulnak a szentségekhez, hazamenet be-benéznek a templomba.

1968—71 között káplán Marosvásárhelyt. Itt még inkább kibontakozik szónoki és hitoktatói tehetsége. A püspök dönt: behozza tanárnak Gyulafehérvárra, hadd itassa át lelkiséggel a leendő papságot, gyújtsa fel bennük is az Ige szeretetét szószéken és hittanórán egyaránt.

1971—80 éveiben tanított katechetikát, homiletikát és patrisztikát. Ugyanakkor a kisszeminárium hittanára és spirituálisa. Önzetlensége abban is megnyilvánul, hogy

a központba látogató papokat is szóhoz juttatja, közreműködésükkel szerez élményt növendékeinek. — Tanári évei alatt is tartja a kapcsolatot az egyházmegyével: tríduumok, búcsúk keresett szónoka, aki — amennyiben intézeti kötelességei engedik — felkeresi a legeldugottabb falut is, hogy megvigye az örömhírt. Híres volt arról, hogy vendégszereplésein nem fogadott el anyagi ellenszolgáltatást, legfeljebb a búcsúbeszédeken egy liter pálinkát. A fiatal papság — korosztálya részére — külön lelkigyakorlatokat szervezett. Nem egyházi okokból kellett a szemináriumot más munkával felcserélnie 1980 őszén, amikor Gyergyóalfaluba kerül. Itt csak egy évet tölt. Ez volt tulajdonképpen első plébániája. Amire minket a szemináriumban tanított, azt most be is mutatta. Szívéhez nőtt a község, s ő is híveié lett. Amikor megüresedett a székelyudvarhelyi plébánia — hagyományos főesperesi hely —, ő lett a segédpüspöknek kinevezett plébános utóda. Két és fél évig, haláláig, dolgozott itt, ellátva a főesperesi teendőket is, bár a kinevezést erre nem kaphatta meg.

A Szolgálatban (27 sz.) ő ismertette a csíksomlyói kegyhely történetét, ahol a székely nép szíve dobog. — Én is azzal köszönök el tőle, amit egyik koszorújának szalagján olvastam a temetőben: „Imádkozz értünk!"

Confrater

HITTER JÓZSEF S. J.
(1903—1984)

Jómódú és vallásos családból származott. Még egy testvére lett szerzetespap, egy másik pedig egyházmegyés. Apja Károlyi Imre gróf birtokán volt jószágigazgató.

Gimnáziuma teniszbajnokságát mandulagyulladással játsza végig. A következmény: szívburokgyulladás. Érettségi ágyban. Egy év után veszik csak fel az érdi noviciátusba. A szegedi filozófián (többedmagával) tüdőbajt kap. Így már 32 éves, amikor pappá szentelik Innsbruckban. Első beosztása: segít az Eucharisztikus Kongresszus előkészítésében. Spirituális a rendi főiskolán (Kassa, 1939—43); átkerül Szatmárnémetibe (43—44), majd Pécsre (kongregációs prézes 45—47). Spirituális Chieriben (Olaszország). Lelkigyakorlatokat ad a kanadai Guelph-ben. Közben tartományfőnöki titkár (47—48 és 50—53). Öregotthon lelkésze 9 éven keresztül Münchenben, majd Kanadában (ahol az ottani öregotthon létrejöttében sok érdemet szerzett). Végső, rákos betegségét megadással, Istenbe vetett bizalommal viselte.

Erős befolyást gyakorolt a rendi fiatalságra, lelkigyakorlatai révén papokra és világi hívőkre is. Irodalmilag legmaradandóbb alkotása Szent Ignác Lelkigyakorlatos Könyvének spanyol eredetiből való fordítása és magyarázata. Két kis füzettel ajándékozta meg a Szolgálat olvasóit: Köszöntlek szép mai nap!, és Halál — Szenvedés. Már nagybetegen fordította le M. Lucelle Duchaîne művét: Hiszek Isten szeretetében.

Egyik közeli munkatársa így jellemzi:

Kilenc év alatt megtanultam szeretni és nagyrabecsülni, mint embert, papot és szerzetest. Két érdekesség domborodik ki egyéniségében. Az egyik: az egész ember a Duna-Inn-Ilz torkolatára emlékeztet Passaunál. A földcsúcsról nézve hosszan követhető a három folyó színeződése egy mederben. Ugyanígy, P. Hitternél a három lényeges összetevő: az alaptermészet, a szülői ház és a szentignáci szellem élesen megtartotta külön jellegét. Nem olvadtak egymásba.

Alaptermészetül Istentől nagyon korrekt, becsületes jellemet kapott. A kimondott szó, a vállalt feladat számára szent volt. Alaposságra való hajlamát is tőle kapta. Rendező és spekulatív elme, akit élvezet volt hallgatni meditációiban és konferenciáiban. Mindig gondosan készült. Remekül egyensúlyozta az értelem és az érzelem szerepét; nem volt száraz, de érzelgős se. Tudása, tárgyilagossága mellett, ízes, jó humora és igen kedves, finom érzelmi világa is volt, bár az utóbbit igyekezett véka alá rejteni.

A szülői ház hatása: édesanyjától tanulhatta a finom lelkületet és mély vallásosságot. Édesapját családszerető, de szigorú és régivágású úrként jellemezte. Sokat áldozott fiaiért, taníttatásukért. A korabeli felfogásnak megfelelően az „uraság" családja nem érintkezhetett a falubeliekkel. Ez a nevelés okozhatott a páterban bizonyos szertartásos udvariasságot és merevséget. Meg is lepett első találkozásunk: hogy lehet valaki ilyen, demokratikus korunkban? Családjával szemben azonban megvolt benne a szeretetnak ma ritka velejárója: a kegyelet, „pietas". — Mindezek kialakítottak magatartásában bizonyos szélsőséget: egyszer túl visszahúzódó, máskor rámenősen hirtelen. Nem tudott közvetlenebb érintkezésbe keveredni az emberekkel.

Szent Ignác lelkiségét nagyon jól ismerte, szerette, nagyon magáévá tette. A Zsinat utáni szellemi zavarokban áldás volt egyházhű, nyugodt okfejtéseire támaszkodnunk. Mindig kihangsúlyozta: ez az Egyház tanítása — emez csak az én véleményem. Ahogy pedig a három fogadalom lényegét, körét és gyakorlatát megvilágította, látszott: sokszor átimádkozta és nagyon megszerette azokat. Ő, aki különben könnyen ideges és hirtelen volt, mindig nyugodtan, világosan érvelt, amikor Isten, az Egyház vagy a Jézustársasága forgott szóban. Éreztük, hogy biztos talajon mozog.

Mi volt másik érdekes megfigyelésem? Az, hogy nála a jó Isten talán minden hibáját kirakatba tette. Úgy álltak ki és szurtak, mint a bogáncs. Talán azért kapta ilyen összeállításban, hogy maga is megszentelődjék általuk. Leggyakoribb gyöngesége a türelmetlenség volt. Hogyan is maradhatott meg ez nála, anyai öröksége dacára és hosszú, odaadó szerzetesi évek után? Csak amikor különféle esetekből kifolyólag láttam igyekezetét a jóvátételre, megengesztelésre, és örömét, ha sikerült, értettem meg Isten szándékát, és méltányoltam a páter alázatát és áldozatait.

Feltűnő — és nem egyszer kifigurázott — gyöngéje volt hipokondriája. Ezt valószínűleg fiatalkori tüdőbaja váltotta ki. Pontosan mérte hőjét, pulzusát — fekve —, mintha tüdőszanatóriumban lenne, és aggályosan fel is jegyezte. De nem minden bajra reagált egyformán: nyugodtan készült komoly műtétekre, s amikor megtudta, hogy rákos, azt egészen nyugodtan fogadta. Egy kis meghülésből sokkal nagyobb felhajtást csinált.

Hibái jelezték, hogy valami „szorította". Jelezték, hogy valami egyensúly-hiány van benne, hogy nem minden téren sikerült kifejlesztenie egyéniségét. Másrészt szemmel láthatólag nem mentek mélyre. Egy annyira becsületes embernek, mint P. Hitter, mindez nagy kereszt lehetett.

Egyszer megkért a páter, hogy mondjam meg őszintén: igaz, hogy más pátert szeretnénk helyébe? Ezt feleltem neki: Páter, az évek során csörrent köztünk hol tányér, hol kanál. De az is tény, hogy ha valami okból valaki más helyettesítette, visszatértekor mindegyikünk azt mondotta: No, hála Istennek, hogy már visszajött.

Ma is csak ezt mondanám neki, és az Úr Jézusnak is, ha kérdezné.

Dr. J. K.

TÓTH I. ZOLTÁN
(1905—1984)

Egy csendes kis falusi temetőbe, 1984. május hó 7.-én 10 órakor tették örök nyugovóra, a mi szerett Plébános urunkat. Tóth I. Zoltán atyát. Temetésén nem vehettem részt, későn jött a távirat, Ebed (Obid) a határon túl van.

Ott kezdte pályafutását is, ahol most nyugszik. Magas, fekete, sápadtarcú, szép intelligens ember volt. Szerette övéit, és soha el nem hagyta őket. Tehetsége és tudása szerint nagyvárost is elláthatott volna. Amikor feltettük neki, hogy hogyan tud itt a poros faluban élni — éppen a tehenek mentek haza, s porfelhőben állt elötte a templomtér — Ő csak annyit felelt az ablakon kinézve: nem látok én ebből a porból semmit, én csak a fölötte levőket látom. S valóban népének szentelte életét, egész-

ségét — mindhalálig. Szerette kis faluját. Én gyermekkoromban ismertem meg, amikor a háboru borzalmai elől Ebedre menekültünk szüleinkkel. Szeretettel fogadott mindenkit — menekültet, katonát, bármilyen népfajhoz, vagy nemzetiséghez is tartozott. Megosztotta házát, élelmét, mindenét a rászorultakkal, velünk is.

Egyik kedves beszédje jut eszembe: „Haldoklóhoz hivtak . . . Ragyogó nyári nap volt, aranykalászos búzatábla mellett vitt el az utam. Hajladoztak az érett kalászok, talán ő ültette, aki éppen most teszi le az élete termését az Úr elé. Odaértem, egy dolgos férfi vallomásai, végső számadása fogadott. Szépen meggyónt, megáldozott. Megnyugodott volt lélekben, de láttam, hogy még valami nyugtalanítja. Megkérdeztem, mi bántja? Azt felelte, lenne még egy kérdése, mit szóljon, ha átérkezik, hogyan köszönjön az Úrnak? Meghatott a kérdése, s azt válaszoltam: mondja azt, hogy Dicsértessék a Jézus Krisztus! Ő boldogan, megnyugodottan mosolygott. Hazafelé jövet ismét az érett búzatáblák felé vezetett el utam, melyet ő művelt meg. Egyszerre csak megszólalt a lélekharang. Megálltam egy pillanatra, s a ragyogó kék ég felé néztem, s szinte hallottam, amint az én emberem köszön odafönt: Dicsértessék a Jézus Krisztus!" Értékes beszédjei lépcsőfokok voltak az Úr felé . . . Szent élete példa volt, hogy lehet egyedül és a felfordult világrendben is szentül élni.

Majd jött a háború sötét fellege. De Ő helyt állt, nem menekült a pincébe, hanem besötétíttette a templom ablakait, s éjtszakai szentségimádást hirdetett. Mindenki legyen ott, mondotta, közös a sors — közösen szenvedünk — legyen közös az engesztelés is. S valóban, kisgyermekek, felnőttek, férfiak, nők mind ott imádkoztunk a sötét éjtszakában, hogy legyen már végre a földön Krisztus szent békéje és szeretete. Majd végre véget ért az esztelen vérontás. S Ő most hálaadó imát mondott, hogy ismét búza nől a földeken, s vér és könny felszáradóban . . .

Azonban a templom fokozatosan kezdett üresedni, az emberek egy része elfelejtette a történteket, s új isteneket kezdtek bálványozni: az új házakat a fürdőszobákkal, meg az autót, meg az érvényesülést, mert hát „egyszer él az ember" . . . Látva eltévedt báránykáit, szinte belebetegedett. Nem panaszkodott, csak fájt neki, hogy sokan eltértek az igaz útról, Isten tanitásától. Szenvedett ezért testben és lélekben. A sok testi betegség gyengévé tette, s az élet már csak pislákolni kezdett benne. Már csak otthon tudott misézni. „Aranymiséje napján" egy falu részege nagykéssel rontott be hozzá, hogy megölje. Ezt könnyezve mesélte el nekünk, az volt a „jubileumi ajándék". De, mint mondotta, nem bánta meg, hogy életét ezért a kis faluért adta — s igen — ha még egyszer kezdhetné, akkor is így tenne. Aztán a sok testi és lelki kín kórházi ágyra tette, s onnét az Úr hazavitte jó szolgáját.

Ő volt első hitoktatóm, Ő bocsájtotta meg először vétkeimet és Ő adta először nekem Jézus szent testét. Megtanitott a fő igazságokra, a bűn utálatára, a Mennyei Atya szeretetére és a gondviselésben való rendíthetetlen hitre. Most a távolból köszönöm meg Neked a sok elvetett jó magot, igen nagy szükségem volt tanításodra életem folyamán . . . Most a távolból, határon keresztül búcsúzom tőled, jó Plébános Urunk, nyugodjál békében és az örök világosság fényeskedjék Neked, öleljen szívére a mi Atyánk, mint hű és jó szolgáját, s adja meg a jutalmat a sok földi szenvedésedért! Már a Te köszöntésed is elhangzott odafönt: Dicsértessék a Jézus Krisztus! Isten veled, imádkozz értünk, hogy mi is célba érjünk!

Tanitványod

ÚJFALUSI (LINGAUER) ISTVÁN
(1917—1984)

Az egyházmegyei hatóság gyász jelentésében ez áll: „Távozásával egy igen művelt, széleslátókörű, mélyen imádságos paptestvérrel lett szegényebb egyházmegyénk."

Jellemvonásai közül családjától örökölt mély, meleg, fegyelmezett, egészen őszinte és természetesen átélt vallásosságát kell kiemelnünk. Édesapja, Dr. Lingauer István magasrangú MÁV-tisztviselő volt. Férfiasság, meggyőződés, bátor hitvallás, kemény fegyelmezettség jellemezte. Gyermekeitől gyors engedelmességet és fegyelmezettséget kívánt; nem tűrte, hogy ételben válogassanak. Melegszívű édesanyja már születése előtt az Úr szolgálatára ajánlotta föl. Édesanyjának fivére Trugly Pál jezsuita atya; nővére, Trugly Margit az ápolónők vallási közösségét hozta létre.

Kisgyermek kora óta papnak készült. Általában szelíd, szerény, mosolygó és kedves. Gyónóival, a gyermekekkel és a betegekkel közvetlen melegséggel és szeretettel bánik. Volt kurzustársa így jellemezte: „Anyagiakban a végtelenségig igénytelen volt; a címeket, rangokat nem szívlelhette. Egyben volt csak igényes: a lelkekért végzett munkában, a lelkipásztori buzgóságban . . . Tüzes magyar volt. Névnapját Szent István király napján ülte, s nála forróbb magyar szenteket tisztelő apostolt paptestvéreim között nem ismerek. Élete utolsó leheletéig tűzbe hozta Egyházának, a lelkeknek érdeke. Szenvedélyesen védte a katolikus hit tisztaságát, a kinyilatkoztatás csorbítatlan közlésének szent prófétai kötelességét. Jaj volt annak, akárki lett légyen is, aki nem pontosan fogalmazva, szoros egységben és igaz katolicitásban, egyházhűségben lépett szóban vagy írásban — a felelősen szeretett hívek elé. Megvádolható szigorúsággal, de lazasággal soha."

A Lingauer-család életére korán rávetődik a kereszt árnyéka: édesapjuk német nevelőnőt fogad, aki tébécés fertőzést hoz a családba. Három kis testvére korán elhunyt. Közülök a szentéletű Mártika életrajza révén ismertté válik országszerte a család. Pistát is megfertőzi a tbc. Először a szaléziekhez jelentkezik, de gyönge egészsége miatt elküldik. Hanauer püspök úr felveszi: jó hatással lesz a szeminárium többi kispapjára. Első kispapi éve után ki kell venni az egyik veséjét. A halálát közeledni érző püspök atya e sorok írójának mondja: Fiam, igérd meg, hogyha én meghalok, mindent megteszel azért, hogy a Pistát fölszenteljék; ha csak egy évet is lesz pap, akkor is megéri. — És ő gyenge egészséggel, fél vesével 42 évig dolgozott és szenvedett.

A papi engedelmességet hűségesen gyakorolta: 25 áthelyezésben volt része. Mindenütt szerették, mindenütt hódított közvetlen, természetesen kedves vallásosságával és imádságos lényének melegével. Pécelen, saját falujában kezdi papi munkáját, ahová később is visszakerül. Ismételten zárdalelkész Tiszaújfalun a bencések zárdájában. Mindkét helyen átéli a front keserveit. Tiszaújfalut különösen szereti, ezért magyarosítja nevét „Újfalusi"-ra. — Szónoka a gyászbeszédben így jellemzi lelkipásztori működését: „Erről helyettem és nálam avatottabbak szólhatnának, akik most itt vannak a tiszaújfalui vagy alpári sík alföldi tanyákról, a berkenyi dombok közül, Pesterzsébetről, Kispestről, Hódmezővásárhelyről, Vácról, Tószegről, Hernádról és Újlengyelből. Hányfelé szórta gazdag lelkének kincseit, a szentségi Jézus iránti lángoló szeretetének sugarát!" — Az utóbbi két tanyai lelkészséget egyszerre látja el. Erre majdnem rámegy egészsége. Csongrádon vasárnaponként 10 kilométereket kerékpározik, hogy a tanyán híveinek szentmisét mutasson be. Kétszer eszméletét vesztve elájult az oltárnál. Már nagy beteg és csuromvizesre izzad az erőfeszítéstől, amikor — két éve — a székesegyházban órákon keresztül gyóntatja lelkigyakorlatának hallgatóit.

A váci egyházmegye „eukarisztikus hőskorában" ő Pétery püspök atya eukarisztikus A. C. titkára. Szervezi és tartja egyházmegye-szerte a gyakori szentáldozást terjesztő eukarisztikus heteket. Sajnos csak egy évig végezheti a neki annyira kedves munkát. Ismét három évig káplánkodik különböző helyeken. Csak 1957 és 1960 között Hévízgyörkön, majd 1971-ig Berkenyén és 1978-ig Taksonyban végez állandóbb lelkipásztori munkát. Innen már nyugdíjba kell mennie súlyos betegsége miatt. Vác-Deákváron telepedik le, de kisegít mindenütt, ahová csak hívják, lelkigyakorlatokat tart. Januárban, amikor már feküdni nem tudott, „ülni még tudok" jelszóval viteti magát autón a deákvári hívek elsőpénteki gyóntatására.

Rendkívül bátor volt. Pécelen a templom túlsó oldalán levő házat telitalálat éri. Még hull a vakolat, és ő már megy megnézni, mi történt. Egy másik robbanás után éjjel kelt föl és járta körül a templomot. — Nyáron szokása volt, hogy egy-két napra a pilisi erdőkbe vette be magát, így lelkigyakorlatozott. Közben éjjel köpenyébe burkolva aludt. Nem zavarta, hogy néha egy-egy erdei vad föléje hajolt . . . Hasonlóan hős volt a szenvedésben. „Ez év márciusában . . . megindultan, kissé szorongva léptük át a betegszoba küszöbét. Vidáman, nevetve jöttünk ki. Összetört, roncs embert látogattunk, akin a daliás szépségnek már nyoma sem volt. Mégis felemelő volt vele lenni. A szellem és a lélek, mi több, lendület és derű nem tört meg benne utolsó napjáig sem: szenvedésében prédikált a legszebben, amikor azt mondotta: ezt is odaadjuk . . . Ápolója kérdezte: Ugye nagyon fáj? Válasza: Nem baj, csak hadd szenvedjem le itt a tisztítótüzet."

Édesapjától örökölte festői tehetségét. Életének másik jellemzője, a Szűzanya iránti gyöngédsége nemcsak szentbeszédeiben, hanem róla készült finom, gyöngéd és kedves képeiben nyilvánul meg. Egy gyógypedagógia tanárnő, aki neki köszönheti megtérését, írja róla: „A Szűzanya és az Oltáriszentség tiszteletében egyedülálló volt. Nekem azt mondotta, hogy legjobban úgy tud elmélkedni, ha fest." — Sírjánál taksonyi híve említette, hogy nemcsak szép keresztútat festett templomuk részére, hanem példájával is élte. Utoljára a tolmácsi templom számára fest keresztutat: mire emberfölötti kínok között befejezi, befejeződik életének keresztútja is, június 2-án. Június 14-én Marosi Izidor segédpüspök koncelebrálja sok paptestvérrel együtt a gyászmisét, és a sok működési helyéről tömegesen érkező hívek kíséretében temetjük el szeretett szülei és három kistestvére mellé a péceli temetőbe.

Tanára és plébánosa.

BÁNHIDI LÁSZLÓ
(1914—1984)

Szüleinek egyetlen gyermekeként született Szegeden 1914. február 22-én. Itt végezte teológiai tanulmányait a Hittudományi Főiskolán. Még nem volt ekkor 23 éves. Hogy ilyen fiatalon felszenteli-e a püspök, kétséges volt. De sikerült! 1936. nov. 22-én Dr. Glattfelder Gyula megyéspüspök a Fogadalmi templomban a család nagy örömére pappá szentelte.

Első ünnepélyes szentmiséjét a Szeged-rókusi templomban mutatta be, ahol keresztelték, s ahol első áldozó volt. Az ünnepélyességet növelte a 11 kis ministráns, akik liturgikus jelvényekkel vonultak be a templomba.

Hamarosan megérkezett a dispozíció is. Első állomáshelye Szeged-Móraváros, ahol mint hitoktató működött. Utána Mezőkovácsházán három évig mint káplán tevékenykedett, majd ismét Móravárosba került, ahol 12 éven át működött. Ekkor volt zárdalelkész is. Ebben az időben kapott kinevezést a leányifjúság pasztorálására is a KALÁSZ keretében. Lelkigyakorlataival, elmélkedéseivel értékes lelkipásztori munkát végzett. Adminisztrátor volt Szeged-Alsóvároson. 1952-ben Szőregre került, ahol előbb mint káplán, később mint adminisztrátor, s végül mint plébános végzett eredményes munkát 18 éven át. 1970-ben — betegsége miatt — nyugállományba vonult Szegedre, de Szeged-felsővároson, Szeged-Petőfitelepen és a Szent József templomban vállalt kisegítő munkát. Szívesen segített mindenhol, ahová bizalommal hívták.

László napján minden esztendőben sokan keresték fel jókívánataikkal. Így volt ez az idén is. Ki gondolta volna, hogy már csak három napig él?!

A télen vírusos tüdőgyulladást kapott, ami 1—2 napra ágyba döntötte. Amikor azonban a láz szünt, ismét felkelt és végezte a dolgát fáradtan is.

Június 30-án, vasárnap is felöltözött és várta a szokott segítséget: az autót, mely a Felsővárosi templomba elviszi, hogy ott szentmisét mutasson be és utána ott, majd a szent József templomban gyóntasson. Csak az előszobáig jutott el, ott elesett. Mentők vitték a klinikára, bár ez ellen erősen tiltakozott. Ő gondosan elkészült a szentmisére, beszédre. A klinikán a szentkenettel megerősítve mindössze egy napot élt még. Senki nem akarta halálhírét elhinni, hisz két nappal előbb még misézett — igaz ülve — a Felsővárosi templomban.

Lelki üdvéért az engesztelő koncelebrált szentmisét Dr. Szilas József általános helynök mutatta be 16 paptestvérével. A szentmisén Szikora Károly kanonok-plébános tartott homíliát és emlékezett meg a templomban felravatalozott áldozatos lelkű paptestvérről, aki szép elmélkedéseivel naponta emelte a jó hívek lelki életét. — A padok megteltek a gyászoló hívekkel, mintha ünnepi misére készültek volna. Amikor a nyitott koporsóban a tetemet behozták a templomba, a hívek felálltak. Így fejezték ki tiszteletüket. Hamarosan az orgona is felbúgott, mintha főpapunk, a püspök érkezett volna . . .

Temetése júl. 4-én volt a belvárosi temetőben. A családi sírhelyen szülei mellé temették örök nyugalomra. Temetését Nagy Tibor c. apát, tb. kanonok, Szeged-móravárosi plébános, a szegedi Központi-Esperes Kerület esperese végezte. Ő méltatta a megboldogult érdemeit és vett búcsút a paptestvérek nevében a buzgó lelkipásztortól, a kiváló hitoktatótól, a keresett gyóntatótól.

A hívek nagy bizalommal voltak iránta. Ennek jeléül gyakran keresték fel kéréseikkel. S mintha a papszentelésen fogadalmat tett volna arra, hogy minden kérést teljesít: senki nem hagyhatta el őt kérésének teljesítése nélkül, lett légyen az ima, könyv, kerékpár, írógép vagy bármi más. Aki bizalommal volt iránta, nem csalódott benne: kedves szavakkal és azonnal tudott kölcsönözni, ajándékozni.

Emlékét kegyelettel őrzik a temetési szentmisén és a temetésen megjelent hívek, lelkigyermekek, paptestvérek, akik nagy számban kisérték utolsó útjára.

D. A.

CSATÓ GYULA
(1908—1984)

Erdély szülötte volt. Gyergyóalfaluban látta meg a napvilágot. Székely szülei Gyulafehérvárra küldték tanulmányai elvégzésére. Ott szentelték pappá 1931-ben. Legutóbb a háromszéki Torján volt plébános. Onnan sodorta el a második világháború szele. A pécsi egyházmegye adott neki szálláshelyet az idetelepített bukovinai székelyek pasztorálására. 1945-től Majos, Varsád, Hidas telepes községek voltak állomáshelyei. 1967-ben vették fel véglegesen az egyházmegye kötelékébe. 1972-ben a székelyek közül áthelyezték Erzsébetre, de szíve vágya az volt, hogy visszakerülhessen vérei közé. Ez azonban nem sikerült neki, amint az sem, hogy még egyszer viszontláthassa azt a helyet, ahol született. Minden évben hazalátogatott, mert érezte az ének igazságát: „Idegen nekünk, akárhol vagyunk, Erdélyországé minden sóhajunk."

Nemrég irt levelet nekem, s abban közölte, hogy augusztus 5-én Csíksomlyón akar lenni, hogy a Szűzanyától erőt kérjen további munkájához. A Hargita fenyveseit azonban nem láthatta meg. Isten másképpen rendelkezett. 1984. július 15-én hazahívta, hogy a regebeli királyfi „csillagösvényén" eljusson abba a hazába, ahol becsületes papi élete után elnyeri az örökélet jutalmát.

Az erzsébeti temetőbe hatvan paptestvér kisérte el utolsó útjára püspöki tanácsos barátunkat. Előre elkészített kopjafája alatt alussza csendes álmát a feltámadásig.

Lónay Ödön, paptestvére